RABINDRANATH TAGORE
SĀDHANĀ

Desăvârşirea vieţii

Colecţia *Biblioteca Indiană* este coordonată de Mihaela Gligor
Coperta: Dana Sugu
Pe coperta I: *Dancing woman,* pictură de Rabindranath Tagore
Casa Cărţii de Ştiinţă, pentru prezenta ediţie
ISBN 978-973-133-642-8

RABINDRANATH TAGORE
SĀDHANĀ
Desăvârşirea vieţii

Traducere de **Dana SUGU**
Introducere de **Mihaela GLIGOR**
Casa Cărţii de Ştiinţă Cluj-Napoca, 2009

Lui
Ernest Rhys

Introducere

***Sādhanā* sau calea către desăvârşire**

Din punct de vedere lingvistic, *Sādhanā* înseamnă ceea ce este de dorit, un *scop* avut în vedere, un *ceva* către care acţiunile noastre tind, o *practică spirituală* ce are ca ţel atingerea unei trepte spirituale superioare. Din punct de vedere religios, moral, *Sādhanā* include o varietate de discipline ce ţin atât de tradiţia hindusă, cât şi de cea budistă, ele fiind urmate în scopul *desăvârşirii spirituale. Sādhanā* are aceeaşi semnificaţie şi în sikhism.

Persoana care este preocupată de atingerea unei astfel de trepte superioare este cunoscută sub denumirea de *Sadhu* sau *Sadhaka.* Scopul unui *Sadhu* este acela de a atinge un nivel spiritual înalt, care poate fi sau iluminarea, trezirea din somnul sinelui *(Bodhi);* sau dragostea pură a lui Dumnezeu *(Prema);* sau eliberarea *(Moksha)* din ciclul naşterii şi al morţii

(Samsara), sau care poate fi, la fel de bine, binecuvântarea zeităţii aşa cum apare în inumerabilele tradiţii (Bha£ti).

Sādhanā invocă meditaţia, cântarea mantrelor sacre, efectuarea ritualurilor de adorare a zeităţii *(Pūjā)* şi practicarea unor ritualuri tantrice. Toate au ca scop ultim atingerea acelei stări de bucurie, desăvârşirea vieţii, găsirea libertăţii interioare, a dragostei adevărate în Fiinţa Supremă, nemărginită.

Până în 1912, Rabindranath Tagore era deja recunoscut nu doar ca un eminent poet, ci şi ca dramaturg şi nuvelist. Pe lângă această bogată activitate literară, Tagore a scris de asemenea un impresionant număr de eseuri şi discursuri în bengali, pe o varietate de teme, de la cultură şi educaţie, la religie, filosofie, politică, naţionalism, limbaj, muzică şi prozodie, ca de altfel şi jurnale de călătorie şi culegeri utile studenţilor săi de la Shantiniketan. În acest punct al creaţiei şi vieţii sale, Tagore s-a gândit să înceapă să scrie în engleză şi să traducă în limba lui Shakespeare cele mai interesante dintre scrierile sale în bengali. Printre acestea şi cele opt eseuri despre „desăvârşirea vieţii", prezentate în faţa studenţilor de la Universitatea Harvard, în cele şase luni pe care Tagore le-a petrecut acolo în 1912-1913, eseuri reunite mai apoi sub titlul *Sādhanā* şi publicate pentru prima dată în 1913.

O cunoaştere adecvată a acestora va fi aşadar folositoare şi va oferi o apreciere nu doar asupra celebrei colecţii *Gitanjali,* dar şi a celorlalte lucrările ale sale din acei ani. Dacă *Gitanjali* conţine ce-i mai bun din ce a dat poetul Tagore, putem spune fără rezerve că *Sādhanā* este cel mai complet testament al profetului Tagore. Ambele au fost scrise într-o perioadă de maximă evoluţie artistică, încununată prin obţinerea în 1913 a premiului Nobel pentru literatură.

Sādhanā prezintă calea către *desăvârşirea vieţii* prin iubire, frumuseţe, adevăr. Ţelul poate fi atins prin luptă. Tagore îl caută pe Dumnezeu în toate reflecţiile lumii, în toate culorile ei, în toate fenomenele. Ştie că Dumnezeu are nevoie de el. Tagore îl compară pe Dumnezeu cu un flaut prin care el, poetul, îşi cântă toată viaţa, toate simţirile. Omul este creaţia divinităţii, însă omul, poetul, este cel care îl face pe Dumnezeu conştient de măreţia şi atotputernicia sa. Religia lui Tagore este una caldă, umană, emoţionantă. Dincolo de *Upanishade, Gīta* şi cântecele baurilor din Bengal l-au influenţat mult pe Tagore. El nu vede *Upanishadele* ca scrieri teologice, ce explică sisteme complicate de gândire. Modul în care Tagore se referă la *Upanishade* este unic. Pentru poet, *Upanishadele* conţin experienţele spirituale ale oamenilor Indiei antice. Sunt fapte de viaţă, nu elemente ale criticii teologice sau filosofice. Pentru a le înţelege, trebuie să ne transpunem în ele, să îi înţelegem pe cei care le-au creat şi nu să facem filosofie pe marginea lor. Tagore se apropie de *Upanishade* ca un *rishi,* ca un poet religios, ca unul care crede în cuvintele pe care le scrie.

I-ai auzit paşii? El vine, vine, întotdeauna vine..., scrie Tagore. Dumnezeu este, la Tagore, peste tot. Poetul este în prezenţa lui Dumnezeu. La Tagore, Dumnezeu este real şi poate fi găsit pretutindeni. Fiecare mic lucru ce există este opera lui Dumnezeu, iar omul trebuie să fie recunoscător şi să îi răspundă cu dragoste. Fiecare poem din *Gitanjali* conţine o declaraţie către Dumnezeu.

Rabindranath Tagore extrage esenţa credinţei sale, numită atât de frumos „credinţa poetului", din diversele tradiţii religioase ale Indiei, din textele vechi sau din poeziile populare. Viaţa de zi cu zi este materie primă pentru scrierea lui Tagore. Simplitatea evenimentelor zilnice este atât de frumos transformată în poezie, în artă.

În *Sādhanā,* Tagore explorează în detaliu fundamentala armonie a existenţei, aşa cum o vede el, ca poet. Astfel, *Sādhanā* poate fi considerată ca stând la baza viziunii sale despre lume şi la fel de bine ca un punct de plecare în viaţă, care serveşte ca şi cadru de referinţă pentru creaţia sa artistică, lumea artei sale.

Aşa cum ne spune în Prefaţă, „Înţelesul cuvintelor trăite care se nasc din experienţele marilor inimi nu pot fi niciodată epuizate de vreun sistem de interpretare logică. Trebuie să fie explicate la nesfârşit de comentariile vieţilor individuale şi ele obţin un nou mister cu fiecare nouă revelaţie. Pentru mine, versurile *Upanishadelor* şi învăţăturile lui Buddha au fost întotdeauna lucruri ale spiritului, aşadar înzestrate cu creştere vitală nelimitată şi le-am folosit atât în viaţa de toate zilele, cât şi în învăţăturile mele ca fiind un impuls cu înţeles individual pentru mine, ca şi pentru alţii, şi aşteptând confirmarea lor, propria-mi declaraţie, care trebuie să-şi aibă valoare datorită individualităţii sale."

Sādhanā este prima operă semnificativă, în engleză, care prezintă ideile de bază ale filosofiei lui Tagore. Şi asta cu toate că ideile exprimate în aceste eseuri nu au fost tratate din punct de vedere filosofic sau din punctul de vedere al cercetătorului, după cum bine ne spune Tagore în Prefaţa sa. Aceste eseuri exprimă punctele de vedere prin intermediul cărora omul ajunge la credinţa în lumina căreia este posibil să ducă o viaţă desăvârşită. Tot ce Tagore scrie a fost trăit şi experimentat de el însuşi. Mesajul acestui *rishi* este autentic. Învăţăturile *Vedelor,* ale *Upanishadelo*r sau predicile lui Buddha, ca de altfel şi înţelepciunea baulilor din Bengal şi paralelele cu Creştinismul, toate au fost experimentate şi trecute adânc prin conştiinţa poetului. Din acest punct de vedere, *Sādhanā* trebuie privită ca o mare carte a vieţii aşa cum este ea văzută de un poet, experimentată şi trăită de acesta.

La Tagore, religia este afirmarea unei unităţi fundamentale cu realitatea; religia este o chestiune ce ţine de experienţa spirituală. Există la el două abordări diferite ale religiei: există, pe de o parte, religia experienţei imediate şi, pe de altă parte, religia cultului şi a dogmelor. Tagore aparţine primului tip

de experienţă religioasă. El este omul experienţei imediate. Este misticul *par excellence.*

Ca orice alt om ce urmează învăţăturile *Vedantei,* Tagore crede că experienţa religioasă este obţinută prin intuiţie şi nu prin înlănţuirea logică a evenimentelor. Religia şi filosofia lui Tagore sunt rezultatele experienţei sale directe şi nu a cunoaşterii dialectice. Nu sunt rezultatul unei imaginaţii productive, ci al unei experienţe vii, născute din înţelegerea faptelor. Spiritul a luat existenţă pe pământ şi se manifestă, în diferite faze, în natură şi în om. Aceste manifestări nu sunt împotriva unităţii Spiritului. Manifestarea este reală şi iluminată de real. Felul în care Tagore abordează, poetic, realitatea şi o dată cu ea religia, este în spiritul adevărului. Viziunea lui Tagore este realitatea lui. Iar pentru Tagore religia este realizarea omului în comuniune cu Dumnezeu, prin ritual, devoţiune şi contemplare. Atingerea unei existenţe în care omul coexistă pe acelaşi nivel cu divinitatea este scopul religiei pentru care militează Tagore. Toate acestea se regăsesc atât de frumos exprimate în *Sādhanā.*

Fiind prima colecţie de eseuri publicată în engleză, *Sādhanā* conţine unele idei exploatate mai târziu în lucrări precum *Nationalism, The Religion of Man, Creative Unity, Man* şi altele.

În *Sādhanā* Tagore percepe cu toate simţurile sale tot ce există în jurul său şi înţelege cele ce există dincolo de cele aparente. Înţelegerea intelectuală nu închide orizontul poetic şi nici nu suprimă sentimentul religios. Dimpotrivă. Bucuria sa prezentată în desăvârşirea în iubire, acţiune, frumuseţe şi în Infinit îi arată dorinţa copilărească de a participa la jocul vieţii şi al creaţiei. Spontaneitatea copilărească de care dă dovadă Tagore în aceste eseuri nu trebuie însă confundată cu joaca. El nu este doar un participant pasiv la jocul dezvăluirii formelor şi la cel al atingerii absolutului prin bucurie şi iubire; el participă însăşi la crearea bucuriei care ne poartă spre nemărginire.

Desăvârşirea vieţii aşa cum este ea prezentată în *Sādhanā* se obţine printr-o experienţă unificatoare a percepţiei, înţelegerii şi bucuriei de a trăi şi nu este izolată niciodată de imaginaţie. Viaţa este un întreg pentru Tagore şi ea nu se poate trăi pe compartimente: „Când un om nu realizează înrudirea sa cu lumea, el trăieşte într-o închisoare ale cărei ziduri îi sunt străine. Când întâlneşte spiritul etern în toate obiectele, atunci el este eliberat, pentru că atunci el descoperă întreaga semnificaţie a lumii în care este născut; atunci se găseşte în perfectul adevăr şi armonia lui cu toate este realizată. În India oamenii şi-au impus să fie pe deplin conştienţi de faptul că se află în cea mai strânsă relaţie cu lucrurile din jurul lor, trup şi suflet, şi de aceea ei întâmpină cu urale de bun venit soarele dimineţii, apa curgătoare, pământul fertil, ca manifestări ale aceluiaşi adevăr viu care-i ţine în îmbrăţişarea sa.” Bogata-i personalitate poetică reiese din acest act al experimentării unităţii creative.

Rabindranath Tagore s-a născut în ultima perioadă a renaşterii bengaleze şi a crescut într-o societate reformistă.

Contextul social şi cultural în care a trăit poate fi întrezărit în fiecare rând din *Sādhanā.* Găsim astfel pe aceeaşi pagină admiraţia pentru culmile pe care le-a atins cultura indiană dar şi recunoaşterea greşelilor la care a condus conservatorismul hindus. Ştiinţa nu este negată, iar adevărul nu este ignorat la Tagore. Nu renunţă la spiritul idealist şi nici la credinţa omului în lumea existentă sau în cea viitoare, unde adevărul, zeităţile şi frumuseţea ghidează viaţa devenită oarecum utopică.

Subiectul primului eseu este relaţia dintre om şi univers. Pentru a cunoaşte adevărata valoare a vieţii tale trebuie să cunoşti valoarea celor ce o înconjoară, să cunoşti natura. Spre deosebire de civilizaţia vestică, civilizaţia Indiei antice a luat naştere în strânsă armonie cu natura şi astfel, omul a avut dintotdeauna o relaţie deosebită cu mediul înconjurător. „În India, civilizaţia noastră şi-a avut naşterea în păduri şi a luat un caracter distinct din această origine şi împrejurare. A fost înconjurată de întinsa viaţă a naturii, a fost hrănită şi îmbrăcată de ea şi a avut cea mai apropiată şi mai constantă comunicare spirituală cu diversele sale aspecte.”

În al doilea eseu Tagore discută despre natura şi înţelesul conştiinţei. Adevărata mizerie a omului stă în aceea că el nu poate ieşi cu adevărat în afara sinelui. El trebuie să se elibereze din această sclavie a ignoranţei. Acesta este mesajul concentrat al învăţăturilor lui Buddha, a înţelepciunii *Upanishadelor* şi a poeţilor vedici. Mesajul lui Iisus, la care Tagore face referire în acest eseu, ca de altfel şi în cele ce urmează, subliniază nevoia de a lăsa deoparte mândria în cunoaşterea sufletului în deplinătatea sa. „Principiul unităţii pe care omul îl poartă în sufletul său este întotdeauna plin de viaţă, stabilind legături pretutindeni prin literatură, artă, ştiinţă, societate, guvernare şi religie. Marile noastre personalităţi, cei care ne-au dat în vileag tainele legate de suflet, au fost cei ce s-au abandonat pe sine în marea lor iubire pentru umanitate. În slujba lor pentru iubirea umanităţii au întâmpinat calomnii, persecuţii, privări şi moarte. Ei au trăit viaţa sufletului şi nu a sinelui şi astfel ne-au dovedit adevărul de bază al omenirii. O astfel de persoană este numită *Mahātmā* – om cu suflet mare.” Să trăieşti o viaţă deplină este scopul care trebuie urmat.

Cel de-al patrulea eseu se concentrează asupra problemei sinelui. Mulţi gânditori, atât din vest cât şi din est, consideră că filosofia indiană se ocupă cu distrugerea sinelui, iar când sinele devine lipsit de ego-ul său, Tagore admite şi el că lucrurile stau în acest fel. Separarea sinelui a dus la toate aceste probleme. Această conştiinţă a separării, crede Tagore, a venit din faptul că omul a gustat din „fructul cunoaşterii”. De aici a venit şi focul pasiunii sale şi conştientizarea a toate cele ce există în jurul său. A fost un drum pavat cu

imense sacrificii. Aşa cum mama îşi sacrifică cu bună ştiinţă şi chiar cu bucurie bunăstarea şi fericirea, confortul propriu pentru bucuria copiilor, sacrificiul în slujba umanităţii reprezintă *dharma* vieţii umane. Ea ajută în realizarea adevăratului sens al sinelui şi vedem că el nu stă nicidecum în separarea de ceilalţi sau de Dumnezeu. Stă în uniune.

„Lampa îşi păstrează uleiul nelăsându-l să se irosească. Astfel este separată de celelalte lucruri dimprejurul ei şi este zgârcită. Dar când este aprinsă îşi află imediat scopul; ea stabileşte relaţia cu lucrurile din jur, de aproape sau de departe, şi cu generozitate îşi sacrifică uleiul spre a-şi hrăni flacăra."

Totul este poezie la Tagore... . Fiecare rând din scrierile lui filosofice e plin de poezie. Citind Tagore simţi lumea altfel. Mai bună, mai curată, mai frumoasă. Iar citind *Sādhanā* găseşti drumul de urmat către desăvârşirea însăşi. „Viaţa noastră, ca şi râul, se loveşte de malurile ei nu spre a se simţi închisă între ele, ci spre a realiza încă o dată cu fiecare clipă că are o deschidere fără sfârşit către mare."

* * *

Apariţia în limba română a acestei excepţionale lucrări nu ar fi fost posibilă fără ajutorul Danei Sugu, cercetător la Ramakrishna Mission Institute of Culture, Kolkata şi MPhil în Cognitive Sciences la Jadavpur University, Kolkata. Prin munca ei, *Sādhanā* este acum accesibilă şi cititorilor români.

Mihaela GLIGOR

Diwali – Sărbătoarea luminilor Cluj-Napoca, 17 octombrie 2009

Nota traducătoarei

Limba oricărei culturi se naşte dintr-o specifică şi unică, probabil, concepţie asupra lumii. Aceasta îi hotărăşte limitele sau lipsa acestora, în încercarea de a exprima universul într-un anumit context, de pildă acela al minţii care i se apropie. Astfel, nu este de mirare că în străduinţa de a transfera această exprimare dintr-o minte în alta, dintr-un context în altul, şi desigur, dintr-o limbă în alta, să apară multe „nepotriviri". În timpul traducerii am avut de multe ori tendinţa de a inventa cuvinte, care păreau să închege concepţiile acestea diferite într-un sens aparte, ca de graniţă între lumi atât de departe şi atât de diferite una de alta. Din fericire însă pentru cititorul român, îngrijitoarea acestei ediţii, Mihaela Gligor, prin stăruinţa sa neobosită, a reuşit să ne scape de nevoia introducerii unui glosar pentru astfel de termeni derutanţi.

Traducerea s-a făcut din limba engleză[1], urmărind însă îndeaproape şi ediţia în limba bengali. Citatele folosite de Tagore au fost lăsate în limba sanscrită, netraduse, ca în orice altă ediţie publicată până în prezent. De asemenea, în aceste citate am păstrat schema de transliterare folosită de Tagore în prima sa ediţie din 1913, schemă nefolosită în prezent.

Prin darul său poetic de a privi lumea, prin nesfârşita sa calitate de a nu se lăsa neimpresionat şi nesurprins de fenomenele vieţii, oricât de neînsemnate ar fi ele, ca şi prin influenţa ideologiei Brahmo-samaj-ului – mişcare religioasă de mare importanţă a secolului al XIX-lea, iniţiată în scopul renaşterii bengaleze – Rabindranath Tagore s-a folosit de textele sacre antice ale hinduismului, dându-le însă un înţeles nou, propriu gândirii sale. Pentru Tagore, învăţăturile acestor texte provoacă nesfârşite dispute atunci când nu sunt aplicate în viaţa obişnuită. Drept consecinţă, încercarea lui nu a fost doar să le înţeleagă cuvintele, ci să le întrupeze în gând şi faptă, prin fiecare clipă a întâlnirii omului cu universul în totalitatea sa, de la firul de iarbă până dincolo de înaltul cerului. Tocmai de aceea am considerat că traducerea literară a acestor citate n-ar corespunde nicidecum intenţiei contextului ideologiei sale.

Mulţumiri prietenilor mei dragi, Debolina şi Souvik Sarkar, pentru timpul petrecut împreună în Shantiniketan, sălaşul păcii lui Tagore, în casa lor cu nume de *ragă* de întâmpinare a serii, *Purabi,* şi mai ales pentru ajutorul pe care mereu mi l-au dat în a-l înţelege şi a mi-l apropia, pe cât mia stat în putinţă, pe Tagore.

Dana SUGU
Purabi, Shantiniketan *Dashami, Durga Pūjā*
28 septembrie 2009

Prefaţa autorului

Poate este bine să explic faptul că tema articolelor publicate în această carte nu a fost tratată filosofic şi nici nu a fost abordată din punctul de vedere al cercetătorului. Autorul a fost crescut într-o familie în care textele *Upanishadelor* au fost folosite în adorarea zilnică şi a avut înaintea sa exemplul tatălui care şi-a trăit viaţa în strânsă comuniune cu Dumnezeu, însă nu şi-a neglijat îndatoririle faţă de lume şi nici nu a îngăduit pasiunii sale în toate chestiunile omeneşti să sufere vreo scădere. Se poate spera ca prin aceste eseuri cititorii vestici vor avea şansa de a intra în legătură cu spiritul antic al Indiei aşa cum este revelat în textele noastre sacre şi manifestat în viaţa de astăzi.

---

1 Rabindranath Tagore, *Sādhanā: The Realization of Life,* Macmillan India Limited, 1988, ISBN 033390 306 4 (ix+141 pp.).

Toate marile manifestări ale omului trebuie să fie judecate de spirit şi nu de cultură – de spiritul care se arată prin creşterea vieţii în istorie. Ajungem să cunoaştem adevăratul înţeles al Creştinismului observând aspectul său trăit la momentul prezent – oricât de diferit ar fi acesta, chiar în privinţele importante, de Creştinismul timpuriu.

Pentru cercetătorii vestici, marile scripturi religioase ale Indiei par a avea numai un interes retrospectiv şi arheologic, însă pentru noi ele sunt de o importanţă vie şi nu ne putem abţine să gândim că îşi pierd semnificaţia când sunt expuse în cazuri etichetate – exemple mumificate ale gândirii şi aspiraţiei umane, păstrate pentru totdeauna în învelişurile erudiţiei.

Înţelesul cuvintelor trăite care se nasc din experienţele marilor inimi nu pot fi niciodată epuizate de vreun sistem de interpretare logică. Trebuie să fie explicate la nesfârşit de comentariile vieţilor individuale şi ele obţin un nou mister cu fiecare nouă revelaţie. Pentru mine versurile *Upanishadelor* şi învăţăturile lui Buddha au fost întotdeauna lucruri ale spiritului, aşadar înzestrate cu creştere vitală nelimitată, şi le-am folosit atât în viaţa de toate zilele, cât şi în învăţăturile mele, ca fiind un impuls cu înţeles individual pentru mine, ca şi pentru alţii, şi aşteptând confirmarea lor, propria-mi declaraţie, care trebuie să-şi aibă valoare datorită individualităţii sale.

Poate ar trebui să adaug că aceste articole prezintă într-o formă potrivită pentru publicare idei pe care le-am extras din câteva discursuri în Bengali, pe care le-am prezentat studenţilor mei de la şcoala din Bolpur (Shantiniketan), Bengal. Am folosit pe alocuri traduceri după pasaje din aceste discursuri, traduceri realizate de prietenii mei Babu Satish Chandra Roy şi Babu Ajit Kumar Chakravarti. Capitolul *Desăvârşirea în acţiune* a fost tradus de nepotul meu Babu Surendra Nath Tagore după discursul meu în Bengali despre *Karma-yoga.*

Mă folosesc de această oportunitate pentru a-mi exprima gratitudinea faţă de profesorul James H. Woods, de la Universitatea Harvard, pentru aprecierile sale generoase care m-au încurajat să finalizez această serie de lucrări şi să o prezint studenţilor de la Universitatea Harvard. Îi mulţumesc, de asemenea, domnului Ernest Rhys pentru bunătatea sa şi ajutorul pe care mi l-a oferit în redactarea acestor eseuri.

Un amănunt trebuie adăugat despre pronunţarea cuvântului *Sādhanā:* accentul cade decisiv pe primul ā, care are accentul pronunţat al unei litere.

I. Legătura dintre om şi Univers

Civilizaţia Greciei antice a fost educată în interiorul zidurilor cetăţii. De fapt, toate civilizaţiile moderne îşi au leagănele din cărămidă şi mortar.

Aceste ziduri îşi lasă urma adânc în minţile oamenilor. Ele instituie principiul „desparte şi condu” în concepţia noastră mentală, care naşte în noi un obicei al securizării tuturor reuşitelor noastre prin susţinerea şi separarea lor una de cealaltă. Despărţim naţiune şi naţiune, cunoştinţă şi cunoştinţă, om şi natură. Creşte în noi o puternică suspiciune faţă de ceea ce există dincolo de barierele pe care le-am construit şi fiecare lucru trebuie să lupte din răsputeri pentru intrarea sa în recunoaşterea noastră.

Când primii invadatori arieni au apărut în India, aceasta era un ţinut acoperit cu păduri şi noii veniţi s-au folosit cu rapiditate de acest avantaj. Aceste păduri le-au oferit adăpost împotriva fierbinţelii soarelui şi împotriva distrugerilor furtunilor tropicale; păşuni pentru turme; lemn pentru focul sacrificial şi materiale pentru construirea caselor. Şi astfel diferitele clanuri ariene şi conducătorii acestora s-au stabilit în diferite regiuni ale pădurii care ofereau avantajele protecţiei naturale şi mâncare şi apă din belşug.

Astfel, în India, civilizaţia noastră şi-a avut naşterea în păduri şi a luat un caracter distinct din această origine şi împrejurare. A fost înconjurată de întinsa viaţă a naturii, a fost hrănită şi îmbrăcată de ea şi a avut cea mai apropiată şi mai constantă comunicare spirituală cu diversele sale aspecte.

Se poate crede că o astfel de viaţă tinde să aibă efectul slăbirii inteligenţei umane şi reducerii stimulării progresului prin coborârea standardelor existenţei. Numai că în India antică aflăm că circumstanţele vieţii în pădure nu au învins mintea omului şi nu au slăbit curgerea energiilor sale, ci doar i-au oferit o direcţie anume. Fiind într-un permanent contact cu creşterea naturii, mintea omului a fost liberă de dorinţa de a-şi extinde dominaţia prin ridicarea zidurilor în jurul achiziţiilor sale. Scopul nu a fost să obţină, ci să realizeze, să-şi lărgească cunoştinţa crescând cu şi în mediul înconjurător. El a simţit că adevărul este atotcuprinzător, că nu există o izolare absolută în existenţă şi că singura cale pentru a obţine adevărul este întrepătrunderea fiinţei noastre în toate obiectele. Realizarea acestei măreţe armonii între spiritul uman şi spiritul lumii a fost încercarea înţelepţilor locuitori ai pădurii din antica Indie.

Mai târziu a venit o vreme când aceste păduri virgine au făcut loc câmpurilor cultivate şi oraşe bogate s-au răspândit în toate părţile. S-au întemeiat regate măreţe ce aveau legături cu toate marile puteri ale lumii. Însă chiar în zilele de glorie ale prosperităţii sale materiale inima Indiei a privit întotdeauna în urmă cu adoraţie la idealul auto-realizării energice şi la demnitatea vieţii simple din pădure şi a extras cea mai bună inspiraţie din înţelepciunea stocată acolo.

Vestul se mândreşte gândind că aceasta este natură subjugată, ca şi cum noi locuim într-o lume ostilă în care trebuie să smulgem tot ce ne dorim de la un aranjament al lucrurilor ce ne este îndărătnic şi străin. Acest sentiment este

produsul obişnuinţei oraşului-zid şi instruirii minţii. Pentru că în viaţa oraşului omul îşi direcţionează natural lumina concentrată a viziunii sale mentale asupra propriei vieţi şi munci şi aceasta creează o disociere artificială între el însuşi şi Natura Universală în al cărui suflet el există.

Însă în India punctul de vedere era diferit; el includea lumea cu omul ca un mare adevăr. India şi-a concentrat toate forţele pe armonia care există între individual şi universal. A simţit că nu putem avea nici un fel de comunicare cu cele ce ne înconjoară dacă acestea ne erau străine cu adevărat. Nemulţumirea omului faţă de natură este că el trebuie să obţină majoritatea celor necesare lui prin propriile eforturi. Adevărat, însă eforturile lui nu sunt în zadar; el obţine succes în fiecare zi şi asta arată că există o conexiune raţională între el şi natură, pentru că niciodată nu putem face ceva al nostru decât dacă ne este cu adevărat asociat nouă.

Putem privi un drum din două puncte de vedere diferite. Unii îl privesc ca pe ceva ce ne separă de obiectul dorinţei noastre; în acest caz numărăm fiecare pas al călătoriei noastre pe drum ca ceva obţinut prin forţă în faţa piedicii. Alţii îl văd ca pe drumul care ne duce la destinaţie şi astfel este parte a ţelului nostru. Este deja începutul realizării noastre şi prin parcurgerea lui putem obţine doar ceea ce el însuşi ne oferă. Acest ultim punct de vedere este acela al Indiei cu privire la natură. Pentru ea, marele fapt este că noi suntem în armonie cu natura; că omul poate gândi deoarece gândurile sale sunt în armonie cu lucrurile; că el poate folosi forţele naturii pentru propriul scop deoarece puterea lui este în armonie cu puterea care este universală, şi pe termen lung scopul lui nu se poate lovi niciodată de scopul care lucrează prin natură.

În vest, percepţia predominantă este că natura aparţine exclusiv lucrurilor neînsufleţite şi fiarelor, că există o neaşteptată, inexplicabilă întrerupere din care natura umană începe. Conform acesteia, tot ceea ce este scăzut pe scara fiinţelor este pur şi simplu natură, iar orice are amprenta perfecţiunii pe el, intelectuale sau morale, este natura umană. E ca şi cum ai separa mugurul şi floarea în două categorii şi ai pune frumuseţea lor pe seama a două principii diferite şi opuse. Însă mintea indiană nu ezită niciodată în a-şi recunoaşte înrudirea cu natura, relaţia neştirbită cu toate.

Unitatea fundamentală a creaţiei nu a fost, simplu, o speculaţie filosofică pentru India; a fost obiectul existenţei ei să realizeze această perfectă armonie în simţire şi în acţiune. Cu meditaţie şi serviciu, cu o ordonare a vieţii, şi-a cultivat conştiinţa într-un asemenea fel încât totul a avut un înţeles spiritual pentru ea. Pământul, apa şi lumina, fructele şi florile, pentru ea nu au fost numai fenomene de care s-a folosit şi apoi le-a lăsat deoparte. I-au fost necesare în obţinerea idealului său de perfecţiune, la fel cum fiecare notă este necesară completitudinii simfoniei. India a simţit intuitiv că faptul esenţial al

acestei lumi are un înţeles vital pentru noi; că trebuie să fim cu adevărat vii şi să stabilim o relaţie conştientă cu lumea, nu doar împinşi de curiozitatea ştiinţifică sau de dorinţa de avantaj material, ci realizând aceasta prin spiritul simpatiei, cu un larg sentiment de bucurie şi pace.

Omul de ştiinţă ştie, pe de o parte, că lumea nu este doar ceea ce pare a fi pentru simţurile noastre; el ştie că pământul şi apa sunt cu adevărat reflexul forţelor care ni se manifestă ca pământ şi apă – cum noi putem doar parţial înţelege. Tot astfel, omul care îşi are ochii spirituali deschişi ştie că adevărul ultim despre pământ şi apă stă în înţelegerea voinţei eterne care lucrează în timp şi capătă formă în motivele pe care le realizăm sub acele aspecte. Aceasta nu este numai cunoaştere, ci şi ştiinţă, dar este o percepţie a sufletului de către suflet. Nu ne conduce la putere, cum o face cunoaşterea, dar ne oferă bucurie, care este produsul uniunii lucrurilor înrudite. Omul a cărui familiarizare cu lumea nu-l duce mai adânc decât o face ştiinţa nu va înţelege niciodată ce anume omul cu viziune spirituală găseşte în aceste fenomene naturale. Apa nu doar îi curăţă mădularele, ci îi purifică inima, deoarece îi atinge sufletul. Pământul nu doar îi susţine corpul, ci îi bucură mintea, deoarece contactul său este mai mult decât un contact fizic – este o prezenţă vie. Când un om nu realizează înrudirea sa cu lumea, el trăieşte într-o închisoare ale cărei ziduri îi sunt străine. Când întâlneşte spiritul etern în toate obiectele, atunci el este eliberat, pentru că atunci el descoperă întreaga semnificaţie a lumii în care este născut; atunci se găseşte în perfectul adevăr şi armonia lui cu toate este realizată. În India oamenii şi-au impus să fie pe deplin conştienţi de faptul că se află în cea mai strânsă relaţie cu lucrurile din jurul lor, trup şi suflet, şi de aceea ei întâmpină cu urale de bun venit soarele dimineţii, apa curgătoare, pământul fertil, ca manifestări ale aceluiaşi adevăr viu care-i ţine în îmbrăţişarea sa. De aceea, textul meditaţiei noastre de fiecare zi este *Gayathri,* un vers care este considerat rezumatul tuturor *Vedelor.* Cu ajutorul său noi încercăm să realizăm unitatea esenţială a lumii cu sufletul sensibil al omului; învăţăm să percepem unitatea ţinută laolaltă de singurul Spirit Etern, ale cărui puteri creează pământul, cerul şi stelele, şi care în acelaşi timp iradiază minţile noastre cu lumina cunoştinţei care se mişcă şi există în continuitate neîntreruptă cu lumea externă.

Nu este adevărat că India a încercat să ignore diferenţele de valoare dintre lucrurile diferite, pentru că ea ştie că aceasta ar face viaţa imposibilă. Sensul superiorităţii omului pe scara creaţiei nu a fost absent din mintea ei. Doar că a avut propria-i idee despre faptul în care superioritatea lui stă cu adevărat. Nu este în puterea posesiei, ci în puterea uniunii. De aceea India şi-a ales locurile de pelerinaj acolo unde a existat în natură o strălucire specială sau o frumuseţe, astfel încât mintea ei să poată ieşi din lumea necesităţilor limitate şi să-şi realizeze locul în infinit. Acesta a fost motivul pentru care în India o

mulţime de oameni care cândva mâncau carne au renunţat la a o mai folosi pentru a cultiva sentimentul simpatiei universale pentru viaţă, un eveniment unic în istoria umanităţii.

India a ştiut că atunci când prin bariere fizice şi mentale ne detaşăm violent de viaţa inepuizabilă a naturii; când devenim pur şi simplu făptură umană, om, însă nu om-în-univers, noi creăm probleme ce induc în eroare şi, având închise sursele soluţiilor acestora, încercăm tot felul de metode artificiale, fiecare dintre ele aducându-şi propria abundenţă de interminabile dificultăţi. Când omul îşi lasă locul de odihnă în natura universală, când el calcă pe o singură frânghie de umanitate, aceasta înseamnă sau un dans sau o cădere pentru el; el trebuie să îşi încoarde neîncetat fiecare nerv şi muşchi pentru a-şi păstra echilibrul la fiecare pas, şi apoi, în intervalele de oboseală, el se ridică împotriva Providenţei şi simte o mândrie secretă şi o satisfacţie gândind că a avut de-a face pe nedrept cu toate lucrurile.

Însă aceasta nu poate merge la nesfârşit. Omul trebuie să realizeze goliciunea existenţei sale, locul său în infinit; trebuie să ştie că oricât de greu s-ar strădui el nu va putea niciodată să creeze miere din celulele stupului, pentru că aprovizionarea continuă cu mâncare a vieţii lui are loc în afara zidurilor. El trebuie să ştie că atunci când omul se izolează de atingerea vie şi purificatoare a infinitului şi se întoarce spre sine pentru întreţinere şi vindecare, este împins spre nebunie, se destramă, îşi devorează propria-i substanţă. Lipsită de fundamentul întregului, existenţa lui îşi pierde singura mare calitate, care este simplitatea, şi devine murdară şi ruşinoasă. Bunăstarea lui nu mai este generoasă, creşte cu totul lipsită de sens. Dorinţele nu fac nici un serviciu vieţii lui, ci păstrându-se în limitele scopurilor lor, ele devin un sfârşit în ele însele şi îi incendiază viaţa. Drept consecinţă, în dorinţa noastră de a ne exprima, încercăm să surprindem şi nu să atragem; în artă ne străduim spre originalitate şi pierdem din vedere adevărul, cunoscut de multă vreme şi totuşi mereu renăscut; în literatură ne scapă vederea de ansamblu a omului, care e simplă şi totuşi grandioasă, şi îl privim ca pe o enigmă psihologică sau ca întrupare a unei pasiuni intense pentru că este aberantă şi pentru că este expusă în strălucirea supărătoare a luminii insistent accentuate, care este artificială. Atunci când conştiinţa omului se mărgineşte doar la vecinătatea de alături a omenescului său sine, rădăcinile adânci ale naturii sale nu-şi află sol durabil, spiritul său se află mereu la marginea foamei şi în locul puterii sănătoase omul substituie cuvinte de îmbărbătare. Mai apoi, omul pierde din vedere punctul său lăuntric şi-şi măsoară măreţia la grămadă şi nu prin legătura sa vitală cu infinitul; îşi judecă faptele prin funcţionare şi nu prin tihna perfecţiunii – tihna raiului înstelat în jocul mereu unduitor al creaţiei.

Prima invazie a Indiei îşi află paralela în invazia Ame-ricii de către imigranţii europeni. Şi ei s-au confruntat cu păduri virgine şi cu lupta aprigă cu

băştinaşii. Dar lupta aceea dintre oameni, dintre oameni şi natură, a durat la nesfârşit; n-au ajuns niciodată la vreun rezultat. În India, pădurile care erau adăpostul barbarilor au devenit templele înţelepţilor, în timp ce în America, catedralele vii ale naturii n-au avut nici o importanţă pentru om. I-au adus bogăţii şi putere şi poate câteodată i-au adus bucurie şi frumuseţe şi au inspirat vreun poet însingurat. Ele nu au reuşit niciodată să formeze o legătură sacră în inima omului, un loc de mare împăcare spirituală unde sufletul omului să se încrucişeze cu sufletul lumii.

Nu intenţionez deloc să sugerez că ar fi trebuit să fie altfel. N-ar fi decât o cumplită irosire de prilejuri dacă istoria s-ar repeta la fel în fiecare loc. Este mai potrivit pentru negoţul spiritului ca oamenii diferiţi să aducă cu sine pe piaţa umanităţii produse diverse, fiecare dintre acestea fiind complementare şi necesare celorlalţi. Ceea ce doresc să spun este faptul că, la începutul existenţei sale, India a dat de împrejurări speciale în faţa cărora n-a eşuat. În funcţie de acestea, a gândit şi chibzuit, s-a străduit şi a suferit, s-a afundat în adâncul existenţei şi a dobândit ceva ce nu poate fi fără valoare în faţa evoluţiei istoriei. În vederea desăvârşirii sale, omul are nevoie de toate elementele care-i alcătuiesc existenţa complicată; de aceea hrana sa trebuie cultivată şi procurată din surse diverse.

Civilizaţia e un fel de matriţă pe care fiecare naţiune se învredniceşte să o facă spre a-şi forma bărbaţii şi femeile în funcţie de idealul său cel mai bun. Toate instituţiile sale, legislaţia sa, standardele sale de consimţire sau acuzare, învăţăturile sale conştiente şi inconştiente, toate se îndreaptă spre acel ideal. Civilizaţia vestică modernă, prin eforturile sale organizate, încearcă să creeze oameni perfecţi din punct de vedere fizic, intelectual şi al eficienţei morale. Energiile imense ale naţiunii sunt angajate în slujba extinderii puterii omului asupra a tot ceea ce-l înconjoară şi oamenii îşi alătură şi folosesc orice talent spre a trage foloase din toate ce le cad în mâini, pentru a trece peste orice obstacol ce le-ar putea sta în calea cuceririi. Se auto-disciplinează pentru a lupta împotriva naturii sau a altor neamuri; armamentul lor evoluează din ce în ce mai mult pe zi ce trece; maşinăriile lor, instituţiile lor se înmulţesc într-un ritm uimitor. Fără îndoială, aceasta este o realizare superbă şi o manifestare minunată a existenţei umane ce nu cunoaşte piedici şi care este suverană peste celelalte lucruri.

Civilizaţia antică a Indiei îşi are propriul său ideal al perfecţiunii spre care şi-a îndreptat orice efort. Idealul său na fost dobândirea puterii şi a neglijat să-şi cultive în cel mai înalt grad talentele sale sau să-şi organizeze oamenii cu scopul apărării sau atacului, pentru cooperare în dobândirea averii şi pentru ascendenţa militară şi politică. Idealul pe care India a încercat să-l atingă i-a împins pe cei mai de seamă dintre oamenii ei în izolarea unei vieţi contemplative, iar comorile dobândite de ea pentru umanitate, prin adânca

pătrundere în misterele realităţii, au costat-o scump în sfera succesului monden. Totuşi, aceasta a fost o realizare grandioasă – a fost manifestarea supremă a aspiraţiei omului care nu cunoaşte vreo limită şi care îşi are ca scop nimic mai puţin decât realizarea Infinitului.

Au existat mulţi oameni virtuoşi, înţelepţi, curajoşi; oameni de stat, regi şi împăraţi ai Indiei; însă pe care dintre aceştia i-a ales să-i reprezinte locuitorii? Aceia au fost *rishi*[1]. Cine erau ei? *Cei ce dobândind prin cunoaştere sinele suprem s-au umplut de înţelepciune şi găsindu-l în uniune cu sufletul s-au aflat în perfectă armonie cu sinele propriu; realizându-l în inimile lor au devenit liberi de propriile dorinţe şi experimentându-l în toate activităţile lumii au obţinut liniştea. Aceşti poeţi, care au ajuns la Dumnezeul suprem pe toate căile, au atins pacea, au devenit uniţi cu toate, au intrat în viaţa Universului*[2].

[2] *Rishi,* poeţi religioşi, „văzători” ai Imnurilor Vedice [n. tr.].

În acest fel, starea de realizare a legăturii noastre cu tot ceea ce există, a pătrunderii în tot ceea ce există prin uniunea cu Dumnezeu, a fost considerată în India ţelul fundamental şi împlinirea naturii omeneşti.

Omul poate distruge şi poate prăda, poate câştiga şi poate aduna, poate inventa şi poate descoperi, dar măreţia lui stă în aceea că sufletul său poate înţelege orice. Însă când îşi acoperă sufletul cu năravuri rele, când furia oarbă vâjâie în jurul său ca o furtună de nisip, atunci se distruge cumplit. Acestea omoară esenţa spiritului său, care este spiritul înţelegerii. În esenţa lui, omul nu e rob nici sieşi şi nici lumii; el este cel iubit. Prin puterea înţelegerii sale, prin pătrunderea în propria-i fiinţă, omul se uneşte cu Spiritul atotcuprinzător, care nu este decât suflul fiinţei sale. Când omul încearcă să se înalţe împingându-i şi înghiontindu-i pe cei din jurul său, nu face decât să se înstrăineze de acest Spirit. De aceea *Upanishadele* îi descriu pe cei ce au ajuns la împlinirea naturii omeneşti ca *în pace*[3] şi *uniţi cu Dumnezeu*[4]*,* sugerând că ei se găsesc într-o armonie perfectă cu fiinţele umane şi cu natura înconjurătoare şi astfel într-o comuniune netulburată cu Dumnezeu.

O licărire a aceluiaşi adevăr putem vedea în învăţăturile lui Iisus: „Este mai uşor să treacă o cămilă prin urechea acului, decât să intre un bogat în Împărăţia lui Dumnezeu”[5]; ceea ce implică faptul că tot ce păstrăm ca pe o comoară ne separă de ceilalţi; posesiunile ne sunt limite. Cel ce este pornit spre a agonisi nu este capabil mereu, din cauza egoului său, să treacă prin porţile înţelegerii lumii spiritului, care este lumea armoniei perfecte; acesta se zăvorăşte pe sine între zidurile înguste ale agonisirii mărginite.

---

2 Samprâpyainam rishayo jnânatriptâh Kritâtmâno vîtarâgâh praçantâh tê sarvagam sarvatah prâpya dhîrâh Yuktâtmânah sarvamêvâvĶanti.

3 Praçantâh.

4 Yuktâmânah.

5 Evanghelia după Matei, 19:24 [n. tr.].

De aici, suflul învăţăturilor *Upanishadelor* este: dacă vrei să-L găseşti, trebuie să îmbrăţişezi tot ceea ce există. În căutarea belşugului trebuie să renunţi la orice altceva pentru a câştiga şi aceasta nu este calea de a-L realiza pe cel desăvârşit.

Câţiva dintre filosofii moderni ai Europei, direct sau indirect îndatoraţi învăţăturilor *Upanishadelor,* departe de a-şi înţelege îndatorirea, susţin că Brahma al Indiei este o simplă abstracţie, o negaţie a tot ceea ce există în lumea aceasta. Cu alte cuvinte, ei susţin că Fiinţa Infinită nu e de găsit niciunde în afara metafizicii. Se prea poate ca o astfel de părere să zacă şi în mintea unora dintre ai noştri. Dar o astfel de judecată nu e, cu siguranţă, în concordanţă cu spiritul răspândit al minţii indiene. Mai degrabă ceea ce a inspirat dintotdeauna mintea indiană este obiceiul de a accepta prezenţa infinitului în tot ceea ce există precum şi realizarea acestei prezenţe.

Noi ne impunem a vedea *tot ceea ce există în această lume ca fiind înfăşurat de Dumnezeu? Mă închin mereu lui Dumnezeu care există în foc şi în apă, care pătrunde întreaga lume, care există în grâne şi în copacii pereni** Poate oare un astfel de Dumnezeu să fie despărţit de lume? De altfel, aceasta înseamnă nu doar a-L vedea în tot, ci mai mult, a-L saluta în orice există în această lume. Atitudinea faţă de *Upanishade* a omului cu conştiinţa lui Dumnezeu este un sentiment de o adâncă adorare. Obiectul adorării sale este prezent oriunde. Acel unic adevăr face aievea orice realitate. Iar acest adevăr nu este numai cunoaştere, ci şi adorare. *„Namonamah",* – ne închinăm lui oriunde, mereu, iar şi iar. Este de altfel recunoscut în izbucnirea bruscă a unui *Rishi* adresându-se pe neaşteptate lumii într-o dezlănţuire de bucurie: *Ascultaţi-mă, voi fii ai spiritului nemuritor, voi ce trăiţi în sălaşul ceresc, am cunoscut acea Persoană Supremă ale cărei lumini strălucesc de dincolo de întuneric.*[6] Nu se

[7] ^āvāsyamidam sarvam yat kincha jagatyān jagat.

[8] Yo dāvo'gnau y'opsu yo viçvambhuvanamāviāça ya oshadhishu yo vanaspatishu tasmai dēvāya namonamah.

simte oare acea copleşitoare încântare a experienţei directe în care nu-i urmă de neclaritate ori pasivitate?

Buddha, care a dus mai departe partea practică a învăţăturilor *Upanishadelor,* a predicat acelaşi mesaj când a spus: *Cu orice, fie că este de deasupra ori de dedesubt, de departe ori de aproape, la vedere ori ascuns vederii, vei menţine o legătură de iubire nemărginită, fără duşmănie ori dorinţă de a ucide. Să trăieşti într-o astfel de conştiinţă în timp ce stai în picioare, în timp ce mergi, la vremea când eşti aşezat ori întins, până ce adormi, este*

6 Criṇvantu viçve amritasya putrā ā ye divya dhāmāni tasthuh vedāhametam purusham mahāntam āditya varnam tamasah parastāt.

Brahma vihāra, sau, altfel spus, înseamnă a trăi şi a te mişca şi a te bucura de spiritul lui Brahma.

Ce este acest spirit? *Upanishadele* spun: *Fiinţa a cărei esenţă este lumina şi viaţa tuturor, care are conştiinţa lumii, este Brahma}*[7] A simţi tot, a fi conştient de orice, aceasta este esenţa sa. Noi, trup şi suflet, suntem cufundaţi în această conştiinţă. Prin această conştiinţă soarele atrage pământul; prin aceeaşi conştiinţă razele luminii sunt transmise din planetă în planetă. Nu numai în spaţiu, dar *această lumină şi viaţă, această atotsimţitoare fiinţă există şi în sufletul nos-tru.*[8] Aceasta este conştientă de sine în spaţiu, sau în lumea extinsă; este conştientă de sine în suflet, sau lumea tăriei.

Astfel, pentru a dobândi conştiinţa-lumii, trebuie să ne unim simţirea cu această infinită şi atotcuprinzătoare simţire. De fapt, singurul progres omenesc coincide cu această extindere a razei de simţire. Toată poezia, filosofia, ştiinţa, arta şi religia slujesc acestei extinderi a conştiinţei omului către sfere mult mai vaste. Omul nu dobândeşte drepturi prin ocuparea de spaţii întinse, nici măcar prin comportamentul exterior, ci drepturile sale se extind doar în măsura în care devine aievea, iar această stare se poate măsura doar prin extinderea conştiinţei sale.

Însă pentru dobândirea acestei nemărginite conştiinţe trebuie să plătim. Care este preţul? Lepădarea de sine. Sufle

tul se poate împlini doar prin această lepădare. *Upanishadele* spun: *Vei câştiga prin renunţare*[9]*. Nu râvni*[10]*.*

În *Gīta* ni se spune să înfăptuim lucrurile în mod dezinteresat, abandonând tânjirea după vreun rezultat. Mulţi străini concluzionează din aceasta că ideea despre lume ca ceva ireal stă la baza aşa-numitei dezinteresări predicate în India. Însă afirmaţia contrară este adevărată. Omul care ţinteşte la propria sa măreţie subevaluează orice altceva. Toată lumea înconjurătoare lui este ireală în comparaţie cu propriul său ego. Tocmai de aceea, spre a putea fi pe deplin conştient de tot ceea ce există, omul trebuie să scape din cătuşele dorinţelor personale. Trebuie să trecem printr-o astfel de disciplină pentru a ne pregăti pentru îndatoririle noastre sociale – pentru a împărtăşi poverile celorlalţi. Orice strădanie pentru a dobândi o viaţă mai de preţ impune „câştigul prin dăruire, nu prin lăcomie”. Astfel, extinderea gradată a conştiinţei omului prin uniunea cu toţi ceilalţi constituie străduinţa omenească.

---

7 Yaçchāyamasminnākāçē tājomayo'mritamayah purushah sarvānubhuh.

8 Yaçchāyamasminnātmani tējomayo'mritamayah purushah sarvānubhuh.

9 Tyaktāna bhunjīthāh

10 Mā gridhah.

Infinitatea în India nu este o nefiinţă diluată, lipsită de conţinut. Poeţii Indiei susţin răspicat: *A-L cunoaşte în această viaţă este adevăr; a nu-L cunoaşte este pustiirea morţii*[11]*.* Dar cum ajungem să-L cunoaştem? *Realizându-l în toate.*[12] Nu numai în natură, ci şi în familie, în societate şi în stat, cu cât mai mult realizăm această conştiinţă a lumii în toţi din jurul nostru, cu atât mai bine pentru noi. Dacă dăm greş, ne îndreptăm către distrugere.

Mă bucură nespus şi îmi dă mari speranţe pentru viitorul omenirii faptul că a existat odată, de demult, un timp când poeţii noştri profeţi, aşezaţi sub soarele împărţit cu dărnicie sub cerul Indiei, au salutat lumea recunoscând-o înrudită. N-a fost o halucinaţie antropomorfică. Nu au văzut omul reflectat oriunde în imagini groteşti şi nici drama omenească jucată pe scena unduirii luminii şi a umbrelor. Din contră, aceasta a fost posibilă prin trecerea peste îngrădirile personale, prin dorinţa de a deveni mai mult decât o fiinţă omenească, prin uniunea cu tot ceea ce există. N-a fost jocul imaginaţiei, ci eliberarea conştiinţei din toate mistificările şi exagerările sinelui. Aceşti văzători antici au simţit în adâncul minţii lor senine că energia care vibrează şi cuprinde orice formă a lumii se manifestă pe sine în adâncul fiinţei drept conştiinţă. Nu există năruire în unitate. Pentru aceşti văzători nu a existat discontinuitate în viziunea luminoasă a perfecţiunii. Nici măcar moartea n-a fost văzută drept abis în această unitate. Ei spun: *Imaginea sa reflectată este atât moartea cât şi nemurirea*[13]*.* Ei n-au văzut nici un contrast între viaţă şi moarte şi au spus-o cu o convingere absolută: *Viaţa este moarte*[14]*.* Cu aceeaşi serenă bucurie ei au salutat viaţa „atât din perspectiva apariţiei, cât şi a dispariţiei” – *trecutul ne este ascuns, precum şi viitorul*[118]. Ei au ştiut că apariţia şi dispariţia sunt la suprafaţă precum valurile oceanului, dar viaţa care este durabilă nu cunoaşte destrămare sau diminuare. *Totul s-a ivit din nemuritoarea viaţă şi vibrează cu viaţă*[15]*,* pentru că *viaţa este nemărginită*[220]*.* Aceasta este nobila noastră moştenire lăsată de străbunii care aşteaptă ca noi să recunoaştem şi să ne însuşim acest ideal al libertăţii supreme de conştiinţă. Nu este doar o idee intelectuală sau emoţională, îşi are rădăcinile etice şi trebuie aplicată în fapte. În *Upanishade* se spune: *Fiinţa supremă este atotcuprinzătoare, prin urmare este binele lăuntric al tuturor*[16]*.* A fi deplin în uniune prin cunoaştere, iubire şi sprijin cu toate fiinţele şi astfel a-ţi realiza propriul sine în atotcuprinzătorul Dumnezeu este esenţa bunătăţii, iar aceasta este nota dominantă a învăţăturilor *Upanishadelor: Viaţa este nemărginită!*[17]

---

11 Iha chēt avidity atha satyamasti, nachēt iha avēdit mahatī vinashtih.
12 Bhutēshu bhutēshu vichintva.
13 Yasya chhāyāmritam yasya mrityuh.
14 Prāno mrityuh.
15 Yadidan kinncha praöa ejati nihsritam.
16 Sarvavyāpī sa bhagavān tasmāt sarvagatah çivah.
17 Prāṇo virāt.

[18] Namo astu āyatē namo astu parāyatē. Prānē ha bhutam bhavyancha.
[20] Prāno virāt.

II. Conştiinţa sufletului

Am văzut că aspiraţia Indiei antice a fost să existe şi să progreseze, să-şi afle bucuria în Brahma, Spiritul atotconştient şi atotcuprinzător. Însă aceasta, se poate susţine, este un ideal greu de obţinut de om. Dacă extinderea conştiinţei este un proces exterior, atunci acesta este nesfârşit; este ca şi cum am încerca să trecem oceanul după ce îl secăm. Încercând să realizeze totul, omul se pomeneşte că na realizat nimic.

Însă în realitate nu este aşa de absurd precum pare. Zi de zi omul are de rezolvat problema extinderii teritoriului şi a ajustării poverilor. Poverile sale sunt multe, mult prea mari pentru cât poate duce, însă el ştie că prin adoptarea unui sistem îşi poate uşura sarcina. Şi dacă ele par prea complicate şi greu de mânuit, omul ştie că n-a reuşit încă să găsească sistemul care ar aranja lucrurile şi i-ar distribui greutăţile uniform. Această căutare a unui sistem este de fapt căutarea uniunii, a sintezei; este încercarea noastră de a armoniza complexitatea heterogenă a complexităţii exterioare a materialelor printr-o ajustare interioară. În această căutare, în mod gradat, devenim conştienţi de faptul că a afla acel Unu înseamnă a pune stăpânire pe Tot; acesta este, într-adevăr, privilegiul nostru cel din urmă şi cel mai de seamă. Se bazează pe legea unităţii, care, dacă o ştim, este trainica noastră tărie. Principiul existenţei sale stă în puterea adevărului său; acel adevăr al unităţii care conţine diversitate. Sunt multe fenomene, dar ele sunt manifestări externe ale unui singur adevăr, o singură realitate. Inteligenţa animalelor are acces la aceste fenomene, mintea omului are capacitatea de a percepe adevărul. Mărul cade din pom, ploaia coboară pe pământ, poţi vedea la nesfârşit astfel de fenomene. Dar odată ce ştii legea gravitaţiei te poţi lipsi de nevoia de a aduna laolaltă fenomene *ad infinitum.* Ai ajuns la un adevăr care dirijează nenumărate fenomene. Cu o astfel de descoperire omul are prilej de bucurie absolută – ea îi eliberează mintea. Ş i aceasta pentru că un fenomen este doar o uliţă întunecată, nu duce nicăieri altundeva. Dar adevărul scoate la iveală un întreg orizont, ducându-ne spre infinit. De aceea, când cineva ca Darwin descoperă un adevăr simplu, general, în biologie, lucrurile nu se opresc acolo, şi, precum o lampă care-şi răspândeşte lumina mai departe de ceea ce doar vrea să lumineze, ele explică un domeniu complet al vieţii şi proceselor mentale ale omului, trecând dincolo de scopul propus. Astfel, adevărul, ieşit la iveală din fenomene variate, nu este doar o colecţie de fenomene – le transcende din toate direcţiile şi ne indică o realitate nemărginită.

La fel ca în sfera cunoaşterii, tot aşa şi în cea a conştiinţei omul trebuie să ajungă la adevărul fundamental care-i va asigura o perspectivă larg deschisă. Şi la asta ţintesc *Upanishadele* când spun, *Cunoaşte-ţi Sufletul.* Sau, cu alte cuvinte, cunoaşte acel măreţ principiu al unităţii care există în fiecare dintre noi. Toate tendinţele egoiste, dorinţele noastre interesate, ne întunecă viziunea sufletului. Pentru că ele ne trădează sufletul îngust. Când ajungem să ne cunoaştem sufletul, putem percepe acea fiinţă interioară care trece dincolo de ego şi care se înrudeşte cu Tot.

Copiii nu se prea bucură atunci când încep să înveţe fiecare literă din alfabet, una câte una, pentru că le scapă destinaţia finală: de fapt, în timp ce ne atrag atenţia ca elemente separate, literele ne obosesc. Ele devin sursă de bucurie doar când încep să se combine în cuvinte şi propoziţii şi încep să ne comunice idei.

La fel, sufletele noastre, separate şi întemniţate între zidurile lor înguste îşi pierd însemnătatea. Pentru că esenţa sufletului constă în unitate. Poate ajunge la adevăr numai în uniune cu alte suflete şi doar atunci dobândeşte tihnă. Omul s-a aflat într-un continuu zbucium atâta vreme cât uniformitatea legilor naturii i-a rămas necunoscută; cât lumea îi era străină. Legea pe care a descoperit-o n-a fost altceva decât percepţia armoniei care există între cuget şi agitaţia lumii. Aceasta este legătura prin care omul se înrudeşte cu lumea în care trăieşte, şi care odată descoperită îl umple de bucurie, pentru că se simte parte a tot ceea ce-l înconjoară. Pentru a înţelege ceva trebuie să ne putem regăsi în acel ceva, iar bucuria la care ajungem este doar descoperirea că existăm dincolo de noi. Legătura aceasta prin înţelegere este parţială, dar legătura prin iubire este desăvârşită. În iubire, sentimentul deosebirii dispare cu totul, iar sufletul omului se împlineşte în idealul său de perfecţiune, trecând dincolo de limitele sale şi întinzându-se spre pragul nemărginirii. Tocmai de aceea, iubirea este cea mai nobilă fericire la care omul poate ajunge, pentru că doar prin iubire omul poate ajunge să înţeleagă că el este mai mult decât el însuşi, că este unul cu Tot.

Principiul unităţii pe care omul îl poartă în sufletul său este întotdeauna plin de viaţă, stabilind legături pretutindeni prin literatură, artă, ştiinţă, societate, guvernare şi religie. Marile noastre personalităţi, cei care ne-au dat în vileag tainele legate de suflet, au fost cei ce s-au abandonat pe sine în marea lor iubire pentru umanitate. În slujba lor pentru iubirea umanităţii au întâmpinat calomnii, persecuţii, privări şi moarte. Ei au trăit viaţa sufletului şi nu a sinelui şi astfel ne-au dovedit adevărul de bază al omenirii. O astfel de persoană este numită *Mahatma,* „om cu suflet mare”.

Într-una dintre *Upanishade* se spune: *Nu este adevărat că-fi iubeşti fiul pentru că ţi l-ai dorit, ci îţi iubeşti fiul pentru că-ţi doreşti propriu-ţi tău suflet.*[18]

18 Na vā are putrasya kāmāya putrah priyo bhavati, ātmanastu kāmāya putrah priyo bhavati.

Sensul acestei afirmaţii este că indiferent pe cine iubim, în acea persoană ne regăsim cel mai mult propriul nostru suflet. Adevărul de bază al existenţei noastre se bazează pe aceasta. *Paramātmā,* sufletul suprem, există în mine precum şi în fiul meu, iar a mă bucura de fiul meu înseamnă a ajunge să cunosc acest adevăr. A devenit un fapt comun şi totuşi este minunat să gândim că bucuriile şi suferinţele celor pe care-i iubim sunt propriile noastre bucurii şi suferinţe – ba mai mult! Cum aşa? Pentru că prin ei sufletul ni s-a lărgit şi prin ei ajungem la acel adevăr care cuprinde întregul univers.

Adesea se întâmplă ca iubirea ce o purtăm copiilor, prietenilor, celor dragi, ne privează de realizarea sufletului. Ne extinde sfera conştiinţei, însă totuşi ne limitează în extinderea liberă a acesteia. Cu toate acestea, este un prim pas şi tot miracolul constă într-acest prim pas. Ne indică adevărata natură a sufletului. De aici vedem, cu siguranţă, că cea mai de preţ bucurie o simţim prin despărţirea de sinele egoist, prin uniunea cu ceilalţi. Această iubire dă puteri şi pătrunderi noi şi frumuseţe minţii atât de mult cât îi îngăduim, dar odată ce îi îngrădim elasticitatea încetează să o mai facă; atunci prieteniile devin exclusive, familiile noastre devin egoiste şi lipsite de ospitalitate, naţiunile se izolează şi devin agresiv neprietenoase altor naţiuni. E ca şi cum am închide o lampă într-o cutie etanşă şi ea va străluci doar până ce gazele degajate o vor stinge. Cu toate acestea, şi-a dovedit strălucirea înainte de a se stinge, şi ne-a ajutat să-i înţelegem bucuria eliberării din ghearele întunericului orb şi gol şi rece.

După *Upanishade,* secretul conştiinţei cosmice, a conştiinţei de Dumnezeu, există în conştiinţa sufletului. A ne cunoaşte sufletul lăsând de-o parte sinele este primul pas în atingerea mântuirii supreme. Trebuie să ajungem să fim absolut convinşi de faptul că suntem în esenţă spirit. Vom putea face aceasta atunci când ne vom ridica deasupra sinelui, deasupra oricărei mândrii şi lăcomii şi a fricii, înţelegând că pierderile lumeşti şi moartea fizică nu vor putea îndepărta nimic din adevărul şi măreţia sufletelor noastre. Puişorul, când sparge coaja oului, ştie că găoacea aceea tare nu face parte din viaţa sa. Acea găoace este un lucru mort, nu creşte, nu poate vedea nimic mai mult dincolo de ceea ce este. Oricât de frumoasă şi rotundă ar fi ea trebuie spartă să lase lumina şi aerul să pătrundă, spre a lăsa puiul să-şi împlinească viaţa. În Sanscrită, pasărea este numită „născută a doua oară”. La fel şi omul care s-a supus disciplinei de auto-control şi unei bune cugetări pentru cel puţin doisprezece ani; care a ajuns să-şi dorească puţin, care a dobândit puritatea inimii şi e pregătit să-şi asume orice responsabilitate în viaţă în mod total dezinteresat. Acesta e considerat renăscut din învelişul orb al sinelui în libertatea vieţii sufletului; ajungând la o relaţie vie cu ceea ce-l înconjoară; devenind unul cu Tot.

Mi-am prevenit deja ascultătorii şi o voi face din nou împotriva ideii că înţelepţii Indiei au îndemnat la renunţarea lumii şi a sinelui care a condus doar la goliciunea negaţiei. Scopul lor a fost realizarea sufletului, sau, cu alte cuvinte, atingerea lumii în adevăr. Când Iisus a spus „Ferice de cei blânzi, căci ei vor moşteni pământul!”[19], la acelaşi lucru s-a referit. A proclamat adevărul că doar atunci când se leapădă de mândria sinelui omul ajunge la adevărata sa moştenire. Nu mai este nevoie să se lupte pentu a-şi căpăta o poziţie în lume; este la adăpost oriunde prin drepturile nemuritoare ale sufletului său. Mândria sinelui împiedică funcţionarea deplină a sufletului care trebuie să se realizeze pe sine prin perfecţionarea uniunii cu lumea şi cu lumea lui Dumnezeu.

În predica sa pentru Sâdhu Simha, Buddha a apus: *Este adevărat, Simha, că atac activităţile, dar numai acele activităţi care atrag răul în vorbe, gânduri şi fapte. Este adevărat, Simha, că proclam distrugerea, dar numai distrugerea mândriei, a lăcomiei, a gândurilor rele şi a ignoranţei, şi nu cea a iertării, a iubirii, carităţii sau a adevărului.*

Doctrina mântuirii proclamată de Buddha a fost eliberarea din iobăgia ignoranţei *(Avidya). Avidyâ* este ignoranţa care ne întunecă conştiinţa şi care încearcă să o îngrădească în limitele sinelui. Această *Avidyâ,* această ignoranţă, această limitare a conştiinţei crează separarea egoului, care devine, la rândul său, sursa oricărei mândrii, lăcomii şi cruditătii suplimentare celor ce-şi caută doar propriile interese. Atunci când doarme, omul se află separat de multe activităţi ale vieţii sale fizice. Există, dar nu ştie nimic de legăturile diferite ale vieţii sale cu ceea ce-l înconjoară – de aceea nu se ştie pe sine. Astfel, când omul trăieşte viaţa de *Avidyâ* este închis în propriul sine. Viaţa aceasta este un somn al spiritului; conştiinţa sa nu este pe deplin trezită la nobila realitate care-l înconjoară. Când omul ajunge la starea de *Bodhi,* trezirea din somnul sinelui la perfecţiunea conştiinţei, atunci el devine Buddha.

Am întâlnit odată doi asceţi ce aparţin unei secte din Bengal[20]. „Puteţi să-mi spuneţi”, i-am întrebat, „care e trăsătura caracteristică credinţei dvs.?” Unul dintre ei, după o scurtă ezitare, a spus, „E greu de dat o definiţie.” Celălalt a zis: „Nu, e foarte simplu. Noi credem că mai întâi trebuie să ne cunoaştem sufletul cu ajutorul unui îndrumător spiritual, şi numai după acea cunoaştere vom putea ajunge să cunoaştem Sufletul Suprem, dinlăuntrul nostru.” „De ce nu împărtăşiţi credinţa voastră lumii?”, l-am întrebat. „Oricine e însetat vine singur la râu”, mi-a răspuns. „Dar, aşa e? Oamenii vin?” Omul mi-a zâmbit tandru şi, cu o încredere fără urmă de nerăbdare sau nelinişte, mi-a spus: „Trebuie să vină, toţi fără excepţie”.

Da, a avut dreptate acel ascet simplu dintr-un sat al Bengalului. Omul pleacă peste hotare să-şi satisfacă nevoile, dincolo de hrană şi îmbrăcăminte.

---

19 Evanghelia după Matei, 5:5 [n. tr.].

20 Secta Baulilor din Bengal [n. tr.].

El pleacă să se găsească pe sine. Istoria omului este istoria călătoriei lui spre necunoscut în căutarea realizării sinelui său nemuritor – sufletul. Prin ridicări şi prăbuşiri de împărăţii; prin ridicarea movilelor de bogăţii şi nemiloasa lor împrăştiere în ţărână; prin crearea de simboluri care au dat formă viselor şi aspiraţiilor sale, precum şi prin lepădarea de ele, considerarea lor ca jucării ale unei copilării trecute; prin falsificarea cheilor magice cu care a încercat să descuie misterele creaţiei şi prin aruncarea cât colo a întregii sale străduinţe şi a lua totul de la bun început într-o nouă formă; da, prin toate acestea omul mărşăluieşte de secole spre deplina realizare a sufletului său – sufletul, mai de preţ decât orice omul agoniseşte, decât orice înfăptuieşte, decât orice teorie descoperită; sufletul al cărui curs progresiv nu poate fi oprit prin moarte sau distrugere. Greşelile şi eşecurile omului nu sunt deloc neînsemnate sau mici, ele i-au presărat calea cu ruine uriaşe; suferinţele lui au fost imense, ca la naşterea unui copil uriaş; ele sunt preludiul unei împliniri al cărei scop este nemărginit. Omul a trecut şi încă mai trece prin martirii şi instituţiile sale îi sunt altare la care-şi oferă zilnic sacrificiile, uimitoare în varietatea lor şi copleşitoare în cantitatea lor. Toate acestea ar fi absolut neînsemnate şi de nesuportat dacă pe tot parcursul nu ar fi simţit acea adâncă bucurie a sufletului înlăuntrul său, care-şi pune la încercare tăria divină prin suferinţe şi dovedeşte inepuizabilele bogăţii prin renunţare. Da, vin, pelerinii vin, toţi fără excepţie, vin la adevărata moştenire a lumii; ei îşi extind mereu conştiinţa, mereu căutând din ce în ce mai multă unitate, mereu apropiindu-se de Adevărul esenţial, care este atotpătrunzător.

Sărăcia omului este fără fund, cerinţele îi sunt nesfârşite până ce devine complet conştient de sufletul său. Până atunci, lumea din jurul său e într-o stare de flux continuu – o fantasmă care apare şi dispare. Pentru un om ce şi-a realizat sufletul există un centru al universului în jurul căruia orice îşi poate afla locul şi de unde numai el poate să-şi extragă şi să se bucure de binecuvântarea unei vieţi armonioase.

A existat o vreme când pământul nu era decât o masă nebuloasă ale cărei particule erau împrăştiate la mare distanţă unele de altele prin forţa extensibilă a căldurii; o vreme când nu-şi dobândise forma finală şi era lipsit de frumuseţe şi scop, când era doar energie calorică şi mişcare. Treptat, vaporii au început să se condenseze într-un întreg, unificat sub o forţă care s-a străduit să adune laolaltă toată materia extinsă la întâmplare sub controlul unui centru, iar pământul şi-a ocupat locul cuvenit printre celelalte planete ale sistemului solar, precum un pandantiv verde de smarald într-un colier de diamante. La fel şi cu sufletul. Când căldura şi mişcarea impulsurilor şi pasiunilor oarbe îl distrag din toate părţile, noi nu putem primi şi nici nu putem da ceva cu adevărat. Dar când ne aflăm centrul, sufletul, prin tăria stăpânirii de sine, prin forţa care pune în armonie toate elementele de neîmpăcat şi le adună pe cele separate una de

alta, atunci toate impresiile noastre se reduc pe sine în înţelepciune şi toate impulsurile inimii se regăsesc pe sine în iubire; atunci toate amănuntele mărunte ale vieţii dezvăluie un ţel infinit şi toate gândurile şi faptele se unesc indivizibile într-o armonie lăuntrică.

Upanishadele subliniază importanţa acestui lucru: *Cunoaşte-l pe acel Unu, Sufletul*[21]*, Acesta este puntea ce te călăuzeşte către fiinţa nemuritoare*[21]*.*

Acesta este ţelul fundamental al omului, să descopere acel Unu care sălăşluieşte înlăuntrul său; care îi este adevăr şi suflet; cel care îi descuie poarta vieţii spirituale, a împărăţiei cerului. Dorinţele sale sunt nemărginite şi oamenii aleargă înnebuniţi după orice în această lume, pentru că din acestea ei îşi procură traiul şi împlinirea. Dar acel Unu dinlăun-trul său e mereu în căutarea unităţii – unitate în cunoaştere, unitate în iubire, unitate în voinţă; cea mai mare bucurie a sa este când ajunge la eterna uniune lăuntrică cu acest infinit unu. De aceea *Upanishadele* ne spun: *Doar cei a căror minte a dobândit pacea, şi nimic altceva, pot atinge trăinicia bucuriei, prin realizarea lăuntrică a Fiinţei care manifestă o singură esenţă într-o multitudine de forme*[22]*.*

Prin toate diversităţile lumii acel unu lăuntric îşi înşiruieşte calea către acelaşi unu dinlăuntrul tuturor; aceasta îi este firea şi aceasta îi este bucuria. Dar prin calea sa întor

[27] Amritasyaisha sētuh.

tocheată n-ar fi ajuns niciodată la vreun rezultat dacă n-ar fi avut propria-i lumină prin care a putut să pătrundă ceea ce a avut dintotdeauna de căutat. Viziunea sufletului nostru asupra Unului Suprem este o intuiţie nemijlocită şi imediată, nu se bazează deloc pe argumentare sau dovezi. Ochii noştri cuprind obiectul în întregimea sa şi nu-l disecă în mii de părţi; îl văd prin punerea laolaltă a tuturor fracţiunilor sale în unitatea cu noi înşine. La fel şi în cazul intuiţiei noastre asupra conştiinţei sufletului, care în mod firesc şi în întregime îşi realizează unitatea în Supremul Unu. După cum spun *Upanishadele: Această zeitate care se manifestă pe sine în activitatea universului sălăşluieşte dintotdeauna în sufletul omului ca suflet suprem. Cei ce îl realizează prin percepţia nemijlocită a inimii, aceia dobândesc nemurirea*[23]*.*

Aceasta este *Vishvakarma;* manifestarea sa exterioară apare în natură într-o multitudine de forme şi forţe; dar manifestarea sa lăuntrică nouă este cea care există în uniune. De aceea, căutarea acestui adevăr în natură se face

21 Tamēvaikam jānatha ātmānam.

22 Ēkam rūpam bahudhā yah karoti ** tam ātmastham yē anupaçyanti dīhrāh, tēshām sukham çāçvatam nētarēshām.

23 Ēsha dēvo vishvakarmā mahātmā sadā janānām hridayē sannivishtah. Hridā manīsha manasābhiklripto ya ētad viduramritāstē bhavanti.

prin cercetare şi metode ştiinţifice, dar presimţirea acestui adevăr din sufletul nostru o avem prin intuiţie nemijlocită. Nu-l putem atinge prin adăugiri succesive de cunoştinţe dobândite puţin câte puţin de-a lungul eternităţii, pentru că este Unul, lipsit de fragmente; îl putem cunoaşte ca inima inimii noastre, suflet al sufletului nostru; ajungem să-l cunoaştem doar prin iubirea şi bucuria pe care le trăim atunci când ne lepădăm de sine şi stăm faţă în faţă cu el.

Cea mai profundă şi cea mai zeloasă rugăciune ce s-a ridicat vreodată din inima omului a fost rostită în limba vorbită de strămoşii noştri: *O! Tu, dezvăluitor de sine, dezvălu-ie-te mie*[24]*.* Noi suferim pentru că suntem creaturi ale sinelui – sine care este rigid şi îngust, care e lipsit de orice licărire de lumină, orb nemărginirii. Sinele nostru e zgomotos prin propriile-i vociferări gâlcevitoare – nu e harpa acordată ale

24

cărei corzi vibrează în sunetul eternităţii. Suspine de nemulţumire şi sfârşeala eşecurilor, regrete prosteşti ale trecutului şi neliniştea viitorului, totul ne întunecă inimile deşarte pentru că nu ne-a găsit încă sufletele, iar spiritul dezvăluitor de sine nu ni s-a dezvăluit încă. Ne văităm, de aceea, *O, tu cel teribil, ajută-mă cu zâmbetul tău graţios în vecii vecilor*[11]. Mulţumirea de sine e giulgiul înăbuşitor al morţii, este pofta nesătulă, mândria posesiunii, izolarea impertinentă a inimii. *Rudra, O, tu cel teribil, despică în două giulgiul acesta întunecat şi lasă raza salvatoare a zâmbetului tău de graţie să lumineze prin noaptea aceasta de mâhnire şi trezeşte-mi sufletul. Poartă-mă din nălucire spre adevăr, din beznă spre lumină, din moarte spre nemurire*[25]*.*

Cum putem oare spera ca o astfel de rugăciune să ni se împlinească? Infinită este distanţa dintre adevăr şi neadevăr, dintre moarte şi nemurire. Şi totuşi acest abis fără de margini se uneşte printr-o punte într-o clipă când cel ce se dezvăluie pe sine ni se dezvăluie în propriul suflet. Acolo se întâmplă miracolul, pentru că acolo e locul de întâlnire al mărginirii cu nemărginirea. *Părinte, îndepărtează de la mine toate păcatele!*[26] Prin păcat omul se dă de partea mărginirii împotrivindu-se nemărginirii sale lăuntrice. Este biruirea sufletului de către sine. Este o pierdere periculoasă în care omul pune totul la bătaie ca să câştige o parte. Păcatul este înceţoşarea adevărului care ne înnorează puritatea conştiinţei. În păcat, poftim după plăceri, nu pentru că ele sunt cu adevărat de dorit, ci pentru că lumina înroşită a pasiunilor noastre le face să pară de dorit; tânjim după lucruri nu pentru că ele înseşi sunt măreţe, ci pentru că lăcomia noastră le exagerează şi le face să pară măreţe. Aceste

24 Āvirāvīrmayādhi.
25 Asatomā sadgamaya, tamasomā jyotirgamaya, mrityorma mritangamaya
26 Vishvānidāva savitar duratāni parāsuva.

exagerări, fabulaţii în perspectiva lucrurilor, ne sfărâmă armonia vieţii la fiecare pas; pierdem adevărata scară de valori şi suntem

[31] Rudra yat tē dakshinam mukham tēna mām pāhi nityam.

25

distraşi de pretenţiile false ale diferitelor interese ale vieţii, ce rivalizează una cu alta. Nereuşita aceasta de a strânge laolaltă toate elementele vieţii sale în unitatea şi controlul Supremului Unu îl face pe om să simtă junghiul separării sale de Dumnezeu şi îl înclină spre rugăciune: *O Doamne, O Părinte, îndepărtează toate păcatele noastre. Dăruieşte-ne ceea ce este bine*[27]*,* binele care este pâinea sufletelor noastre cea de toate zilele.

În plăceri ne închidem în noi, în bine suntem eliberaţi şi aparţinem tuturor. Precum pruncul în pântecele mamei sale este hrănit prin unirea vieţii sale cu cea a mamei, la fel şi sufletul nostru este hrănit numai prin bine care este recunoaşterea rubedeniei lăuntrice, făgaşul de comunicare cu nemărginirea, prin care este înconjurat şi hrănit. De aceea se spune, „Ferice de cei flămânzi şi însetaţi după neprihănire, căci ei vor fi săturaţi!”[28] Deoarece corectitudinea este hrana divină a sufletului. Nimic altceva nu-l poate sătura pe deplin, nu-l poate face să trăiască o viaţă nemărginită, sau să-l ajute să crească spre veşnicie. *Ne închinăm ţie de unde primim desfătarea vieţii*[16]*. Şi tot ţie ne închinăm de unde primim binele sufletelor noastre*[29]*. Ne închinăm ţie care eşti binele, cel mai de preţ bine*[30]*,* în care suntem uniţi cu tot ceea ce ne înconjoară, în tihnă şi înţelegere, în bunătate şi iubire.

Văitarea omului trebuie să atingă limita. Dorinţa aceasta de a se exprima pe sine îl poartă spre a căuta bogăţii şi putere. Dar va avea de înţeles că acumularea nu e realizare. Ceea ce-l dezvăluie pe sine nu sunt lucrurile din afara lui, ci cele dinlăuntrul său. Atunci când lumina aceea lăuntrică se aprinde, el va şti într-o clipă că cea mai măreaţă revelaţie a Omului este revelaţia Dumnezeului dinlăuntrul său. Şi văicăreala omului e doar pentru aceasta – manifestarea pro

[36] Namah sambhavāya.

25

priului său suflet, care este manifestarea lui Dumnezeu în sufletul lui. Omul devine om perfect, atinge cea mai deplină expresie, atunci când sufletul său se realizează pe sine în fiinţa Infinită care este *Āvih* a cărui natură este exprimarea.

---

27 Yad bhadram tanna āsuva.

28 Evanghelia după Matei, 5:6 (n. tr.).

29 Namah çankarāyacha.

30 Namah ç^yacha, ç^ataraya cha.

Adevărata suferinţă a omului constă în faptul că el n-a răzbit să iasă la iveală, că este încă umbrit de sine, pierdut în mijlocul propriilor sale dorinţe. Nu se poate simţi pe sine dincolo de ceea ce-l înconjoară, sinele său suprem este acoperit, adevărul său este încă neînţeles. Rugăciunea care se ridică din această suferinţă spune: *Tu, spirit al manifestării, manifestă-te în mine*[31]*.* Năzuinţa aceasta către o exprimare perfectă a propriului său sine este mai adânc înrădăcinată în om decât foamea sau setea trupului, dorinţa după avuţii sau distincţii. Această rugăciune nu este una născută în om pentru sine; există în adâncul a tot ceea ce există, este impulsul neîncetat din om către *Āvih,* a spiritului manifestării eterne. Dezvăluirea nemărginirii în mărginire, care este motivul întregii creaţii, nu se vede în perfecţiunea cerului înstelat sau în frumuseţea florilor. Este de găsit în sufletul omului. Pentru că acolo îşi va căuta dezvăluirea prin voinţă şi liberatea îşi va dobândi premiul final prin privilegiul lepădării de sine.

De aceea, sufletul omului este cel pe care marele Rege al universului n-a putut să-l întunece în autoritatea sa regală – l-a lăsat liber. Ca organism fizic şi psihic, prin care omul se înrudeşte cu natura, omul trebuie să accepte autoritatea Regelui său, dar în sinele său este liber să-l nesocotească. Acolo Dumnezeul nostru trebuie să-şi câştige intrarea. Acolo el vine ca musafir şi nu ca rege şi de aceea trebuie să aştepte până este invitat. Dumnezeu şi-a retras autoritatea peste sufletul omului pentru că acolo el vine să se roage pentru iubire. Puterile sale, legile naturii, rămân toate la intrare şi doar frumuseţea, mesagerul iubirii sale, îşi face intrarea acolo.

Anarhia este permisă doar în această zonă a voinţei; doar în sinele omului larma neadevărului şi a nedreptăţii

domnesc. Şi lucrurile pot ajunge într-o astfel de situaţie încât vom ţipa în chinuri: „O anarhie atât de cumplită nu s-ar întâmpla dacă Dumnezeu ar exista!” Într-adevăr, Dumnezeu a stat deoparte de sinele nostru, unde răbdarea sa vigilentă nu-şi are limite şi unde el nu a forţat uşile care i s-au închis în nas. Pentru că acest sine al nostru trebuie să dobândească înţelegere, care este sufletul, nu prin constrângerea puterii lui Dumnezeu, ci prin iubire, şi să se unească astfel cu Dumnezeu în libertate.

Cel care s-a unit cu Dumnezeu apare în faţa oamenilor ca floare supremă a umanităţii. Acolo, în adevăr, omul descoperă ceea ce este cu adevărat; pentru că acolo *Āvih* i se dezvăluie în sufletul său, ca cea mai desăvârşită revelaţie a lui Dumnezeu; pentru că acolo se poate găsi uniunea voinţei supreme cu cea a omului, a iubirii omului cu iubirea veşnică.

---

31 Āvirāvīrmayēdhi.

De aceea, în ţara noastră, cel care-l iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu primeşte din partea oamenilor un respect deosebit, ceea ce în vest ar părea un sacrilegiu. Noi vedem într-un astfel de om dorinţa împlinită a lui Dumnezeu, cele mai grele obstacole de trecut fiind îndepărtate de la el, iar tihna desăvârşită a lui Dumnezeu înflorită cu desăvârşire în umanitate. Prin el simţim lumea întreagă învelită cu frumuseţe. Viaţa lui, arzând de iubirea lui Dumnezeu, face iubirea mondenă să strălucească. Toate legăturile noastre intime, toate experienţele de plăcere sau durere, se adună în jurul acestei manifestări a iubirii divine şi formează drama căreia îi suntem martori. O atingere a infinitului mister adie peste banal şi familiar şi le preschimbă într-o melodie greu de descris. Copacii şi stelele şi dealurile albastre par a fi simboluri purtând înţelesuri care nu se pot rosti prin cuvinte. Ne pare că-l privim pe Stăpân chiar în actul creaţiei unei noi lumi când sufletul omului dă de-o parte draperia grea, când i se ridică voalul şi sufletul ne apare faţă în faţă cu iubitul etern.

Ce-i starea aceasta? Este ca dimineaţa unei primăveri, diversificată prin vieţi şi frumuseţi, şi totuşi una şi completă. Când viaţa omului a scăpat din confuzie şi-şi găseşte unita

tea în suflet, atunci conştiinţa infinitului devine deodată nemijlocită şi firească precum lumina unei flăcări. Toate conflictele şi contradicţiile vieţii sunt aplanate; cunoaşterea, iubirea şi fapta sunt în armonie; plăcerea şi durerea se combină în frumuseţe, desfătarea şi renunţarea corespund bunătăţii; abisul dintre mărginire şi nemărginire se umple, se revarsă prin iubire; orice clipă îşi poartă mesajul în eternitate; lipsa formei capătă forma florii, a fructului; neţărmuritul ne îmbrăţişează precum un părinte şi ni se alătură ca un prieten. Doar sufletul, Unul în om, poate prin firea sa să treacă dincolo de orice limită şi-şi găseşte afinitatea cu Supremul Unu. În timp ce nu am atins încă armonia lăuntrică şi plinătatea fiinţei noastre, viaţa ne este plină de obiceiuri. Lumea încă ne pare a fi o maşinărie ce trebuie să fie folosită când avem nevoie, de care ne protejăm când devine periculoasă, şi legătura noastră cu ea ne rămâne veşnic necunoscută, atât în natura sa fizică cât şi în viaţa ei spirituală şi frumuseţe.

III. Problema răului

Întrebarea de ce există răul este aceeaşi cu de ce există imperfecţiune, sau, cu alte cuvinte, de ce, în cele din urmă, există creaţia. Trebuie poate să credem că nu s-ar fi putut altfel; creaţia trebuia să fie imperfectă, trebuia să fie treptată şi o astfel de întrebare nu-şi are rostul. Noi de ce suntem?

Însă, întrebarea pe care trebuie s-o punem este următoarea: este oare imperfecţiunea aceasta adevărul final, este răul absolut şi final? Râul îşi are marginile sale, malurile sale, dar este râul doar maluri? Sau, sunt oare malurile date decisive pentru râu? Oare nu opreliştile acestea dau apei mişcarea de înaintare? Cablul de remorcare leagă barca, dar oare acesta îi este singurul scop? Nu oare, în acelaşi timp, trage şi barca mai înainte?

Curentul lumii îşi are limitele sale, altfel n-ar fi existat. Dar scopul acestuia nu se vede în aceste limite, care-l înfrână, ci în mişcarea sa, care este către perfecţiune. Mirarea nu constă în faptul că există obstacole şi suferinţă în lume, ci în faptul că există lege şi ordine, frumuseţe şi prilej de bucurie, bunătate şi iubire. Minunea minunilor este faptul că omul are în fiinţa sa ideea de Dumnezeu. În străfundul vieţii sale omul a simţit că ceea ce pare a fi imperfect este însăşi manifestarea perfecţiunii; aşa cum omul cu ureche muzicală înţelege frumuseţea unei melodii în timp ce aude o succesiune de note muzicale. Omul a înţeles paradoxul că ceea ce are limite nu este închis în acele limite; e în continuă mişcare şi totodată se leapădă de mărginire cu fiecare clipă. De fapt, imperfecţiunea nu este o negaţie a perfecţiunii; este desăvârşirea manifestată în părţi, nemărginire dezvăluită între margini.

28

Durerea, care este sentimentul mărginirii noastre, nu este ceva bătut în cuie. Nu este în sine un scop final, aşa cum este bucuria. A simţi durerea înseamnă a înţelege că nu are o adevărată trăinicie de-a lungul creaţiei. Este precum eroarea de judecată în viaţa noastră intelectuală. A trece prin istoria dezvoltării ştiinţei înseamnă a trece prin labirinturile greşelilor caracteristice fiecărei epoci. Şi totuşi, nimeni nu crede că ştiinţa este doar un mod de răspândire al greşelilor. Stabilirea gradată a adevărului este lucrul cel mai important de amintit în istoria ştiinţei, şi nu greşelile nenumărate care l-au predecedat. Greşeala, prin însăşi natura ei, nu este staţionară, nu poate exista în compania adevărului, asemenea unui vagabond, ci trebuie să se mute imediat ce a încetat să-şi îndeplinească menirea.

Precum în erorile intelectuale, tot astfel şi în răul aflat sub orice formă, esenţa sa este impermanentă, nu se poate pune de acord cu întregul. Cu orice clipă este corectat de totalitatea lucrurilor care continuu îi schimbă înfăţişarea. Noi avem tendinţa de a-i exagera importanţa imaginându-ne că stagnează. Dacă am putea aduna toate datele acestei lumi cu privire la moarte şi putrefacţie ne-am îngrozi. Dar răul este mereu în schimbare; în imensitatea sa de neprevăzut, de fapt, nu ne înfundă viaţa; şi ajungem să vedem că pământul, aerul, apa sunt tot dulci şi curate pentru fiinţele în viaţă. Toate statisticile reprezintă încercările noastre de a reprezenta din punct de vedere statistic tot ceea ce este într-o continuă schimbare; şi pe parcursul încercării lucrurile

acestea încep să capete tăria pe care nu o au în realitate. Din acest motiv, omul care prin profesiunea sa este interesat doar de un anumit aspect al vieţii, este capabil să-i magnifice proporţiile; însă subliniind aspectele particulare pierde din vedere adevărul în ansamblu.

Un detectiv are şansa de a studia în detaliu diferite crime, dar el pierde din vedere locul relativ al acestora în economia socială în ansamblu. Atunci când ştiinţa adună date spre a ilustra efortul pentru existenţă care are loc în

regatul vieţii, ne prezintă imaginea unei „naturi sângeroase cu colţi şi gheare”. Iar noi, prin reprezentările noastre mentale, atribuim stabilitate culorilor şi formelor care sunt doar trecătoare. Este ca şi cum am calcula greutatea aerului asupra fiecărui centrimetru al corpului spre a dovedi că are un efect zdrobitor de greu asupra noastră. Cu toate acestea, pentru fiecare greutate există o ajustare şi ne putem duce poverile cu uşurinţă mai departe. În natură există reciprocitate în strădania pentru existenţă. Există iubirea pentru copii, pentru prieteni; există sacrificiul de sine, care apare din iubire; şi această iubire este elementul pozitiv al vieţii.

Dacă căutăm să observăm doar faptele legate de moarte, lumea ne-ar părea o înşiruire de dricuri; dar în lumea vieţii, putem vedea cu uşurinţă că gândul morţii nu-şi are un loc de seamă în mintea noastră. Şi asta nu pentru că moartea n-ar fi destul de evidentă, ci mai degrabă pentru faptul că reprezintă un aspect negativ al vieţii; la fel, în ciuda faptului că clipind ne închidem pleoapele la fiecare secundă, ceea ce contează este deschiderea lor. Viaţa, în ansamblul ei, nu ia moartea în serios. Râde, dansează şi se joacă, construieşte, pune de-o parte şi iubeşte, toate în faţa morţii. Doar dacă extragem din viaţă un anumit eveniment al morţii atunci doar îi simţim golul şi ne îngrozim. Astfel pierdem din vedere viaţa în care moartea este doar fracţiune. Este ca şi cum am observa o haină la microscop. Apare ca o plasă; îi vedem doar golurile şi în imaginaţia noastră ne trec fiorii. Adevărul este însă că moartea nu este adevărul final. Ne pare întunecată aşa cum cerul ne pare albastru; dar nu ne întunecă existenţa, aşa cum nici cerul nu lasă urme pe aripile păsării.

Când privim un copil ce încearcă să meargă, îl vedem cum cade de nenumărate ori; reuşitele-i sunt puţine. Dacă ne limităm observaţiile asupra unei perioade scurte, ceea ce vedem ne pare nemilos. Dar puteam vedea cum că în ciuda căderilor repetate copilul trece printr-un elan de bucurie care-l sprijină în corvoada aproape imposibilă. Îl vedem cum nu bagă în seamă căderile atât de mult cât reuşitele, chiar de acestea din urmă durează doar o clipă, şi îşi menţine echilibrul.

Aşa cum copilul trece printr-o serie de accidente încercând să meargă, tot astfel şi noi, zi de zi, trecem prin nenumărate suferinţe, care ne indică caracterul incomplet al cunoaşterii şi al capacităţii noastre, precum şi aplicarea voinţei. Dar dacă ele n-ar dovedi numai slăbiciunile, am muri cumplit de deprimaţi. Când ne întoarcem atenţia asupra unei arii restrânse a activităţilor noastre, eşecurile şi suferinţele individuale se conturează ameninţător de mari; dar viaţa ne îndrumă instinctiv spre o privire de ansamblu. Ne este dat un ideal de perfecţiune care ne poartă dincolo de limitaţiile; prezentului. Înlăuntrul nostru există speranţa care ne călăuzeşte spre a trece de experienţele înguste ale prezentului; aceasta este credinţa în infinit, nemuritoare în noi; ea nu acceptă niciodată nici una din neputinţele noastre ca fiind trainice; nu-şi limitează nicidecum scopul; îndrăzneşte să afirme că omul este în uniune cu Dumnezeu; şi că visele sale cele mai nesăbuite pot să-i devină realitate oricând.

Când mintea se îndreaptă către nemărginire atunci putem vedea adevărul. Idealul adevărului nu stă în momentul îngust al prezentului, nu stă nici în senzaţiile noastre directe, ci în conştiinţa întregului care ne îndeamnă *ce trebuie să facem* în *ceea ce facem.* Conştient sau inconştient, avem în noi acest sentiment al Adevărului care e mai mare decât ar părea; şi aceasta pentru că viaţa înfruntă infinitul şi este în continuă mişcare. Aspiraţiile acesteia sunt, din acest motiv, mult mai numeroase decât realizările ei, şi continuând, înţelege cum că realizarea adevărului n-a lăsat-o niciodată să eşueze în cine ştie ce deşert, ci a purtat-o întotdeauna pe tărâmul de dincolo. Răul nu poate opri la drumul mare cursul vieţii şi nu-l poate jefui de bunuri. Pentru că răul trebuie să meargă mai departe, trebuie să se preschimbe în bine; nu se poate lupta şi opune la tot ceea ce există. Dacă cel mai neînsemnat rău s-ar putea opri undeva pentru o lungă durată, s-ar scufunda şi şi-ar tăia propriile rădăcini existenţiale. Oricum omul nu prea crede în rău, după cum nu crede în corzile viorii ce au fost produse doar pentru a crea tortura insupor

tabilă a notelor în dezacord chiar dacă din punct de vedere al statisticii probabilitatea dezacordului este cu mult mai mare decât cea a armoniei, şi unul dintr-o mie este capabil să mânuiască o vioară. Posibilitatea perfecţiunii depăşeşte cu mult contradicţiile efective. Fără îndoială au existat şi cei ce susţin că existenţa este un rău absolut, dar oamenii nu-i vor putea niciodată lua în serios. Pesimismul lor e doar o poză, fie intelectuală sau emoţională; în timp ce viaţa în sine este optimistă: vrea să continue. Pesimismul e o formă de dipsomanie, dispreţuieşte alimentele hrănitoare, se dedă la băuturile tari ale învinuirii, crează o melancolie artificială care e însetată după o înghiţitură şi mai tare. Dacă răul ar fi fost existenţa, n-ar fi aşteptat pe vreun filosof să îl

legitimeze. E ca şi cum pe cel din faţa ta l-ai acuza că s-a sinucis. Existenţa în sine dovedeşte că nu poate fi un rău.

Un defect, care nu este numai defect, ci se îndreaptă către desăvârşire, trebuie să treacă printr-o împlinire continuă. Astfel, cu ajutorul intelectului trebuie să realizăm adevărul prin neadevăr, şi cunoaşterea nu este nimic altceva decât arderea continuă a erorilor pentru a lăsa liberă lumina adevărului. Voinţa noastră, caracterul nostru, ajung la perfecţiune prin biruirea continuă a răului, fie din exteriorul nostru, fie cel lăuntric, sau amândouă; viaţa noastră fizică consumă, clipă de clipă, materialele corpului prin arderi pentru a menţine focul vieţii; aşa şi viaţa noastră morală îşi are carburantul ei. Procesele vieţii continuă – o ştim, o simţim şi avem credinţa, ce nu poate fi zdruncinată de nimic, că progresul omenirii este de la rău spre bine. Aceasta pentru că simţim că binele este elementul pozitiv al firii omului, şi în fiecare epocă şi fiecare climă omul a preţuit cel mai mult idealul binelui. Am cunoscut adevărul, l-am iubit, şi îi respectăm cel mai mult pe cei ce ne-au arătat prin viaţa lor ce este binele.

Ne întrebăm, Ce este binele; care este semnificaţia naturii morale a omului? Răspunsul meu este: atunci când omul începe să aibă o viziune extinsă a sinelui, când reali

zează că este mai mult decât este în prezent, atunci el începe să dobândească conştiinţa firii sale etice. Apoi devine conştient de ceea ce trebuie să devină şi starea aceea încă neexperimentată devine mai reală decât cea pe care o experimentează. Firesc, perspectiva lui asupra vieţii se schimbă şi voinţa îi înlocuieşte dorinţele. Aceasta pentru că voinţa este cea mai de seamă dorinţă a unei vieţi nemărginite, viaţă pe care încă n-o poate atinge, al cărei scop nu-l poate încă întrezări.

Apoi apare conflictul dintre omul neînsemnat şi cel de seamă, dintre dorinţele noastre şi voinţa noastră, conflictul dintre dorinţa după lucrurile care ne afectează simţurile şi idealul ce-l purtăm în adâncul inimii. Apoi începem să facem deosebirea între ceea ce ne dorim imediat şi ceea ce este bine. Pentru că binele este ceea ce este de dorit pentru sinele superior. Astfel, înţelesul binelui devine clar dintr-o perspectivă mai adevărată a vieţii, care este perspectiva legată de totalitatea vieţii, şi care ia în considerare nu numai prezentul din faţa noastră dar şi ceea ce nu poate niciodată omeneşte să existe.

Omul, care este prevăzător, se îngrijeşte de viaţa încă neexistentă, mai mult decât se îngrijeşte de viaţa sa prezentă; de aceea este pregătit să-şi sacrifice viaţa prezentă pentru un viitor încă nerealizat. Prin aceasta el devine măreţ, pentru că astfel el ajunge să realizeze adevărul. Chiar şi cei egoişti vor

recunoaşte acest adevăr, şi-şi vor curma impulsurile imediate – cu alte cuvinte devenind o persoană morală. Pentru că simţul nostru moral este capacitatea prin care noi ştim că viaţa nu e alcătuită din fragmente fără ţel şi fără continuitate. Acest sens moral al omului nu numai că-i dă puterea de a vedea că sinele îşi are continuitate în timp, ci şi faptul că nu este autentic atunci când se gândeşte doar la propriul sine. Astfel, el este cu mult mai mult în adevăr decât este de fapt. El aparţine într-adevăr altor indivizi care nu sunt incluşi individualităţii sale şi pe care poate nu va ajunge niciodată să-i cunoască. Aşa cum a avut presimţirea unui sine în viitorul care există în afara conştiinţei sale prezente, tot astfel el

are presimţirea unui sine măreţ, care există în afara personalităţii sale.

Nu cred că există cineva care să nu fi simţit vreodată aceasta, care nu şi-a sacrificat propriile dorinţe egoiste de dragul altcuiva, care nu s-a bucurat pierzând ceva sau a trecut prin încurcături pentru a mulţumi pe altcineva. Faptul că omul nu este o fiinţă detaşată de tot ceea ce-l înconjoară, că are o latură universală, este un adevăr simplu; şi atunci când ajunge să recunoască aceasta el devine măreţ. Chiar şi cel mai cumplit egoist trebuie să recunoască acest adevăr atunci când îşi adună puterile spre a face rău; pentru că nu poate ignora adevărul şi, în acelaşi timp, să fie puternic. Astfel, pentru a cere ajutorul adevărului, egoistul trebuie să fie, în oarecare măsură, altruist. Un grup de tâlhari trebuie să fie morali unul cu altul pentru a putea continua ca un grup; pot tâlhări întreaga lume, dar nu unul pe celălalt. Pentru a duce la bun sfârşit o intenţie imorală, câteva din mijloace trebuie să fie morale. De fapt, foarte adesea, tăria noastră morală este cea care ne dă puterea de a comite cel mai mare rău, de a-i exploata pe alţii pentru propriul nostru interes, de a-i priva pe alţii de drepturile lor. Viaţa unui animal este lipsită de principii pentru că este conştient doar de prezent; viaţa omului poate fi imorală, dar aceasta înseamnă că trebuie să aibă principii morale la bază. Imoral este moral în mod imperfect, aşa cum ceea ce este fals este oarecum adevărat, altfel n-ar putea fi fals. A nu vedea înseamnă a fi orb, dar a vedea greşit înseamnă a vedea într-un mod imperfect. Egoismul omului este începutul în a vedea conexiuni firave, anumite scopuri în viaţă; şi a acţiona cum se cuvine ţinând cont de ordinele ei presupune control de sine şi norme de comportare. Omul egoist, prin propria-i voinţă, se supune multor încurcături de dragul sinelui, el trece, fără să murmure, prin greutăţi şi privări din simplul motiv că vede dincolo de durerea şi problemele momentului. Astfel, ceea ce pentru omul neînsemnat este pierdere, pentru cel măreţ este câştig, şi *vice versa.*

Pentru cel ce trăieşte pentru o idee, pentru naţiunea sa, pentru binele omenirii, viaţa îşi are un înţeles mai vast, şi întrucâtva, pentru el durerea devine mai puţin importantă. A trăi viaţa binelui este a trăi viaţa fiecăruia. Plăcerea este doar pentru sine, dar binele ţine de fericirea întregii omeniri, de-a lungul vremii. Din punctul de vedere al binelui, plăcerea şi durerea par să aibă înţelesuri diferite; într-o asemenea măsură încât plăcerea poate fi dată la o parte şi durerea poate fi cea aleasă în locul ei, şi moartea însăşi poate fi întâmpinată cu bucurie ca aducătoare de valoare supremă vieţii. Din punctele de vedere nobile al vieţii omului, binele, plăcerea şi durerea îşi pierd valoarea absolută. Martirii ne-au dovedit-o de-a lungul istoriei şi noi o dovedim prin fiecare clipă a vieţii noastre, prin martiriile noastre mărunte. Ulciorul umplut cu apă din mare îşi are greutatea sa, dar când ne cufundăm în apa mării greutatea a mii de ulcioare ne pluteşte deasupra capului, dar nu simţim greutatea ei. Noi trebuie să cărăm greutatea sinelui prin propria noastră putere; de aceea în planul egoist plăcerea şi durerea atârnă greu, în planul moral ele sunt atât de uşoare încât un astfel de om ne pare mai degrabă un supraom prin răbdarea de care dă dovadă în procese imbatabile, prin stăpânirea de sine în faţa persecuţiilor duşmănoase.

A trăi în bine înseamnă a ne realiza propria viaţă la modul infinitiv. Acesta e cea mai cuprinzătoare perspectivă pe care o putem avea prin puterea noastră inerentă a viziunii morale asupra întregii vieţi. Iar învăţătura lui Buddha este a cultiva această putere morală la nivelul cel mai înalt, a ştii că sfera noastră de activitate nu se mărgineşte la planul sinelui nostru îngust. Aceasta este şi viziunea împărăţiei cerurilor propovăduită de Hristos. Ajunşi la acea viaţă universală, care este viaţa morală, ne eliberăm de lanţurile plăcerii şi durerii, iar locul lăsat vacant de sine va fi umplut de o bucurie de nerostit care ţâşneşte dintr-o iubire nemărginită. În acel stadiu, activitatea sufletului are proporţii şi mai mari doar că puterea stimulatoare nu apare din dorinţe, ci mai

degrabă din propria-i bucurie. Aceasta este *Karma-yoga* din *Gīta,* calea prin care ne unim cu activitatea infinită prin intermediul bunătăţii dezinteresate.

Atunci când Buddha vorbeşte despre calea de eliberare a omului de sub influenţa suferinţei, el a ajuns la acest adevăr: când omul ajunge la cea mai înaltă limită prin absorbirea individului în universal, el se eliberează din sclavia durerii. Să considerăm această idee cu atenţie.

Un student mi-a povestit odată aventura prin care a trecut în timpul unei furtuni şi se plângea că tot timpul a fost contrariat de faptul că acea agitaţie nemaipomenită a naturii s-a purtat cu el ca şi cum el n-ar fi fost mai mult decât

o mână de praf. Faptul că avea o personalitate a lui distinctă na avut nici cea mai mică influenţă asupra a ceea ce se întâmpla.

I-am spus: „Dacă consideraţia pentru individualitatea noastră ar putea influenţa natura din calea ei, atunci indivizii ar suferi groaznic.”

Dar el a continuat în îndoiala sa, spunând că a existat ceva ce nu putea fi ignorat – sentimentul că eu exist. „Eul” din noi caută o legătură individuală.

I-am răspuns că legătura „eu”-lui se face cu ceva care este non-”eu”. Şi de aceea avem nevoie de un mediu comun amândurora şi trebuie să fim siguri că este la fel „eu”-lui precum şi non-”eu”-lui.

Aceasta trebuie repetat. Trebuie să păstrăm în minte faptul că individualitatea noastră, prin natura ei, este constrânsă să caute universalul. Trupul nostru, dacă încearcă să supravieţuiască hrănindu-se prin propriile substanţe, va muri, ochii noştri îşi pierd funcţionarea dacă s-ar vedea doar pe sine.

Aşa cum, cu cât mai puternică este imaginaţia, cu atât mai puţin este doar imaginaţie şi mai mult se află în armonie cu adevărul; tot astfel cu cât mai puternică ne este individualitatea, cu atât mai mult se extinde către universal. Pentru că măreţia unei personalităţi nu constă în sine însăşi, ci mai

degrabă în conţinutul său, care este universal, aşa cum adâncimea lacului nu se judecă prin adâncimea albiei, ci prin adâncimea apei.

Astfel, dacă este adevărat că tânjirea firii noastre este după adevăr şi că nu putem fi fericiţi într-un univers închipuit creat de propria imaginaţie, atunci cel mai potrivit este că voinţa noastră poate avea legături cu ceva doar dacă îi urmează legile şi că nu se poate comporta doar cum îşi doreşte. Câteodată, siguranţa de neînduplecat a naturii ni se opune voinţei şi adesea ne împinge spre dezastru, aşa cum, neîncetat, neclintirea pământului pricinuieşte durere copilului care învaţă să meargă. Şi totuşi, aceeaşi neclintire care-i pricinu-ieşte durerea îi face posibilă reuşita. Odată, trecând pe sub un pod, catargul bărcii mele s-a înţepenit într-una din bârnele acestuia. Dacă catargul s-ar fi înclinat cu câţiva centimetri, ori dacă podul şi-ar fi ridicat bârnele, precum o pisică somnoroasă spinarea, sau dacă apa râului s-ar fi retras puţin, ar fi fost bine pentru mine. Dar nici una dintre acestea n-a băgat de seamă neputinţa mea. Din acelaşi motiv m-am putut folosi de apa râului şi pluti pe ea cu ajutorul catargului şi de aceea atunci când curentul râului s-a schimbat m-am putut baza pe pod. Lucrurile sunt aşa cum sunt, şi trebuie să le cunoaştem dacă avem de-a face cu ele, iar cunoaşterea aceasta este posibilă pentru că voinţa noastră diferă de legile lor. Această cunoaştere ne bucură, pentru că ea este canalul legăturii noastre cu lucrurile din exterior; prin ea ni le putem atribui şi astfel ne lărgim limitele sinelui.

La fiecare pas trebuie să ţinem seama de ceilalţi. Pentru că doar în moarte suntem singuri. Un poet devine poet cu adevărat atunci când ideile sale intime aduc bucurie tuturor, ceea ce n-ar putea face dacă n-ar avea ceva în comun cu audienţa sa. Această limbă comună îşi are legile sale pe care poetul trebuie să o descopere şi s-o urmeze şi făcând aceasta el dobândeşte nemurirea poetică.

Putem vedea deci că individualitatea omului nu este cel mai de preţ adevăr; că există ceva în el care este univer

sal. Dacă am fi trăit într-o lume în care singurul lucru de luat în considerare ar fi fost propriul sine, acea lume am fi simţit-o ca pe cea mai îngrozitoare carceră, pentru că cea mai adâncă bucurie a omului este de a deveni din ce în ce mai grandios printr-o mai vastă uniune cu tot ceea ce există. Aceasta n-ar fi cu putinţă dacă n-ar exista o lege comună tuturor. Şi doar prin descoperirea acestei legi noi devenim grandioşi, realizând universalul; pe câtă vreme, dacă dorinţele noastre individuale se opun legii universale, suferim din durere şi inutilitate.

A fost o vreme când ne rugam pentru concesii, când ne aşteptam ca legile naturii să se suspende atunci când ne-ar conveni nouă. Dar acum ştim mai multe. Ştim că legile nu se pot pune în aşteptare şi prin această cunoaştere am devenit puternici. Pentru că legea asta nu există în afara noastră; ea ne aparţine. Această forţă universală care se manifestă în legea universală este aceeaşi cu propria noastră forţă. Ne pune beţe-n roate când suntem mici, când ne îndreptăm împotriva curentului; dar ne va sprijini dacă suntem măreţi, în uniune cu tot. Astfel, cu ajutorul ştiinţei am reuşit să cunoaştem legile naturii, şi prin acesta ne-am întărit; tindem spre dobândirea unui corp universal. Organul vederii, al locomo-ţiei, puterea fizică se extind; aburul şi electricitatea ne-au devenit nervi şi muşchi. Şi vedem că, aşa cum peste tot în corpul uman există un principiu al legăturii prin care ni-l putem atribui şi-l putem folosi ca atare, tot astfel peste tot în univers există un principiu de legătură neîntreruptă prin care ne putem atribui lumea drept corpul nostru extins şi o putem folosi ca atare. Iar în epoca prezentă a ştiinţei, strădania noastră este de a ne revendica dreptul la această lume-a-sinelui. Ştim bine că toate suferinţele şi neputinţele noastre se datorează acestei incapacităţi de a ne a revendica dreptul acesta. Cu adevărat, puterile noastre nu-şi au limită, pentru că noi nu existăm undeva în afara forţei universale care este expresia legii universale. Suntem pe calea de a învinge boala şi moartea, de a cuceri durerea şi sărăcia; pentru că prin cu

noaşterea ştiinţifică ne aflăm pe calea de a realiza universalul în aspectul său fizic. Şi cum progresăm aflăm că durerea, boala, lipsa tăriei nu sunt absolute, ci sunt create doar de dorinţa de a potrivi sinele individual cu sinele universal.

La fel se întâmplă şi în viaţa noastră spirituală. Atunci când omul individual dinlăuntrul nostru se mânie împotriva stăpânirii legiuite a omului universal, noi devenim mici din punct de vedere moral şi nu putem evita suferinţa. Într-o astfel de situaţie reuşitele noastre nu ne sunt decât cele mai mari eşecuri, şi tocmai împlinirea dorinţelor ne sărăceşte. Năzuim după câştiguri deosebite, vrem să ne bucurăm de privilegii pe care nu le-am împărţi cu nimeni. Dar tot ceea ce este complet deosebit este într-o continuă luptă cu ceea ce este larg răspândit. În starea aceasta de război civil, omul se află mereu în spatele baricadelor şi în orice civilizaţie egoistă casele nu ne sunt case cu adevărat, ci bariere artificiale ridicate între noi. Şi ne văităm că nu suntem fericiţi, ca şi cum ar exista ceva inerent în natura lucrurilor care ne-ar face nefericiţi. Spiritul universal aşteaptă să ne încununeze cu fericire, dar spiritul nostru individual nu vrea să accepte. Este viaţa acestui sine care creează conflict şi complicaţii în toate, distruge echilibrul societăţii şi produce tot felul de suferinţe. Lucrurile ajung într-o astfel de încurcătură încât spre a menţine ordine trebuie să ne folosim de puterea de constrânegere şi de forme organizate de tiranie, şi să tolerăm instituţii infernale în mijlocul nostru, prin care, la fiecare pas, omenirea este umilită.

Am văzut că spre a fi puternici trebuie să ne supunem legilor forţelor universale şi să le realizăm, prin faptă, ca aparţinându-ne. Astfel, pentru a fi fericiţi trebuie să supunem voinţa individuală suveranităţii voinţei universale, şi să avem într-adevăr sentimentul că aceea este chiar voinţa noastră. Odată ajunşi la acest stadiu de ajustare perfectă a mărginirii din noi cu nemărginirea, durerea însăşi devine o investiţie valoroasă. Devine etalonul după care ne măsurăm adevărata valoare a bucuriei.

Cea mai importantă lecţie pe care omul o poate învăţa în viaţă este că există suferinţă în lume, dar că stă în puterea sa să o prefacă în avantaj, să o transforme în bucurie. Învăţătura aceasta nu s-a pierdut pe deplin şi nu există om pe lume care ar renunţa voit la dreptul său de a suferi, pentru că acesta este unul din drepturile omului. Într-o zi, soţia unui lucrător sărac mi s-a plâns că băiatul lor cel mare va fi trimis la casa unei rude bogate pentru un an. Ceea ce a supărat-o a fost intenţia binevoitoare de a o scăpa de greutăţi, pentru că unei mame suferinţa îi aparţine prin dreptul ei inalienabil de a iubi, şi ea nu dorea să-şi piardă o astfel de oportunitate. Libertatea omului nu constă în a-l scăpa de necazuri, căci ea este libertatea de a trece prin necazuri pentru

propriul bine, a face necazul un element al bucuriei sale. Asta se poate întâmpla doar când înţelegem că sinele nostru individual nu este semnificaţia cea mai profundă a fiinţei noastre, că înlă-untrul nostru există omul-lume care este nemuritor, neînfricat în faţa morţii şi a suferinţelor, şi care priveşte durerea doar ca pe cealaltă parte a bucuriei. Cel ce a realizat aceasta ştie că nouă, fiinţe imperfecte, suferinţa ne este adevărată avere, că ea ne-a făcut grandioşi şi demni de a ne aşeza alături de perfecţiune. El ştie că noi nu suntem cerşetori; că aceasta este moneda care trebuie plătită, în această viaţă, pentru orice lucru valoros, pentru tăria noastră, pentru înţelepciunea noastră, pentru iubire; ştie că în durere stă simbolul posibilităţii nemărginite a perfecţiunii, a dezvăluirii eterne a fericirii; şi omul care-şi pierde orice plăcere pentru a accepta suferinţa se afundă în cea mai josnică sărăcie şi degradare. Însă când apelăm la ajutorul durerii de dragul mulţumirii de sine ea devine dăunătoare şi se răzbună pentru insulta pe care i-am adus-o aruncându-ne în nenorocire. Pentru că ea este o virgină vestală dedicată slujirii perfecţiunii nemuritoare. Şi atunci când îşi primeşte locul, care i se cuvine, înaintea altarului infinitului, îşi îndepărtează voalul întunecat şi se dezvăluie celui ce o priveşte drept revelaţie a bucuriei supreme.

IV. Problema sinelui

La un pol al fiinţei mele sunt una cu tulpinele şi pietrele. Acolo trebuie să accept guvernarea legii universale. Acolo se află fundaţia existenţei mele, cufundată adânc dedesubt. Tăria ei constă în faptul că se află legată de lumea cuprinzătoare, în desăvârşirea comuniunii cu tot ceea ce există.

Dar la celălalt pol al existenţei mele sunt separat de tot. Acolo m-am rupt din cordonul egalităţii şi am rămas singur, un individ. Sunt unic, sunt eu, sunt de neasemuit. Nici măcar greutatea întregului univers nu poate sfărâma această individualitate a mea. Şi susţin asta în ciuda formidabilei gravităţi a tuturor lucrurilor. Această individualitate este mică în înfăţişare, dar măreaţă în realitate. Pentru că se apără pe sine împotriva forţelor care ar jefui-o de propriul caracter distinct şi ar amesteca-o cu praful.

Aceasta este suprastructura sinelui care se ridică din adâncuri şi întunecimi de nedeterminat şi iese la iveală mândru de izolarea sa, mândru de a fi zămislit o formă care n-are asemănare în întreg universul. Dacă individualitatea aceasta este dărâmată, atunci, chiar dacă nu se pierde nici un material, nu se distruge nici un atom, bucuria creativă cristalizată de aceasta dispare. Dacă suntem privaţi de această specialitate, această individualitate, singurul lucru care ne aparţine, dăm faliment; pentru că pierdută fiind, ea (individualitatea) afectează întreaga lume. Această individualitate este foarte preţioasă pentru că nu este universală. Numai prin ea noi putem într-adevăr

cuceri universul mai degrabă decât dacă am zace la sânul lui, inconştienţi de caracterul nostru distinct. Universalul îşi caută mereu desăvârşirea în unicitate.

38

Iar dorinţa pe care o nutrim pentru a ne păstra unicitatea neatinsă este chiar dorinţa universului exprimată prin noi. Bucuria nemărginirii din noi ne face să ne bucurăm de noi înşine.

Faptul că omul consideră această separare a sinelui drept cea mai de preţ posesiune se poate vedea din suferinţele prin care trece şi păcatele pe care le comite de dragul acestuia. Însă conştiinţa separării a apărut din faptul că a mâncat din fructul cunoaşterii. Acesta l-a condus pe om la ruşine şi crimă şi moarte; şi totuşi acesta îi este mai drag decât orice paradis unde-ar fi putut exista în siguranţă moţăind într-o inocenţă deplină în pântecul naturii mame.

Pentru a ne menţine această separare ne străduim şi suferim continuu. Şi, de fapt, această suferinţă îi măsoară valoarea. O parte a valorii este sacrificiul care reprezintă preţul plătit. Cealaltă parte este realizarea care reprezintă ce am câştigat. Dacă sufletul n-ar însemna mai mult decât durere şi sacrificiu, atunci n-ar avea nici o valoare. Într-o astfel de situaţie, fără nici o îndoială, cel mai înalt ţel al omenirii ar fi fost distrugerea sinelui.

Dar dacă există un câştig corespunzător, dacă nu se termină în abis, ci în plenitudine, atunci este limpede că acele calităţi negative ale sale, chiar suferinţele şi sacrificiile, îl fac să devină şi mai preţios. Faptul că aşa este a fost dovedit de către cei ce au realizat semnificaţia pozitivă a sinelui şi iau acceptat cu mare zel responsabilităţile şi s-au supus, fără abatere, sacrificiilor.

Cu această introducere, acum îmi va fi uşor să răspund unei întrebări care mi-a fost pusă, şi anume, dacă anihilarea sinelui a fost sau nu considerată, în India, drept ţel suprem al omenirii.

În primul rând, să nu pierdem din vedere faptul că omul nu este niciodată precis în exprimarea ideilor sale, excepţie făcând lucrurile neînsemnate. Foarte adesea, cuvintele omului nu sunt o limbă, ci mai degrabă se aseamănă gesturilor vocale ale mutului. Acestea îi pot indica intenţia,

38

dar nu îi pot exprima gândurile. Cu cât mai arzătoare îi sunt gândurile, cu atât cuvintele trebuie să-i fie exprimate în funcţie de contextul vieţii sale. Cei ce caută să-l înţeleagă cu ajutorul vreunui dicţionar vor putea, din punct de vedere tehnic, ajunge acasă, dar vor fi opriţi de zidul acesteia şi nu vor putea intra în hol. Acesta este motivul pentru care învăţăturile marilor noştri profeţi provoacă nesfârşite dispute atunci când încercăm să le înţelegem vorbele şi nu să le aplicăm în viaţa de zi cu zi. Oamenii blestemaţi cu darul unei minţi literare

sunt acei nefericiţi care sunt mereu prea ocupaţi cu plasa lor, uitând să pescuiască.

Nu numai în Buddhism şi în religiile indiene, dar şi în religia creştină idealul altruismului este predicat cu toată fervoarea. În cea din urmă s-a folosit simbolul morţii pentru a exprima ideea mântuirii omului de viaţa neadevărată. Aceasta este şi *Nirvāna,* simbolul stingerii lămpii.

În gândirea tipică indiană se subliniază că adevărata mântuire a omului este izbăvirea din *avidyâ,* ignoranţă. Nu prin distrugerea a ceva pozitiv sau real, pentru că aşa ceva nu este posibil, ci distrugerea a ceva negativ, care împiedică viziunea adevărului. Când această piedică, ignoranţa, este îndepărtată, doar atunci pleoapa se ridică către ceea ce nu dăunează ochiului.

Ignoranţa este cea care ne îndeamnă să gândim că sinele nostru, ca sine, este aievea, că are un sens deplin prin sine însuşi. Atunci când acceptăm punctul acesta greşit de vedere ne trăim viaţa ca şi cum sinele ar fi scopul ei final. În cazul acesta suntem condamnaţi să fim dezamăgiţi precum omul care încearcă să ajungă la destinaţia sa agăţându-se de praful de pe drum. Sinele nu ne poate apuca, pentru că prin firea sa el este trecător; iar agăţându-ne de acest fir de sine care trece prin ţesătura vieţii nu-l putem folosi drept scop al ţesăturii în care el însuşi este prins. Atunci când omul, cu mare grijă, se pregăteşte să se bucure de sine, el aprinde focul, însă îi lipseşte aluatul din care să-şi facă pâinea; focul arde şi se mistuie pe sine, precum o fiară ce-şi mănâncă puiul şi mai apoi moare.

39

Într-o limbă necunoscută, cuvintele ies în relief în mod despotic. Ne opresc, dar nu ne spun nimic. Pentru a scăpa din lanţurile cuvintelor trebuie să ne scăpăm de *avidyā,* de ignoranţă, şi doar apoi mintea va putea să-şi afle libertatea în ideea lor lăuntrică. Ar fi prosteşte să spunem că ignoranţa noastră asupra unei limbi poate fi îndepărtată prin distrugerea cuvintelor. Nu, atunci când apare cunoaşterea absolută, fiecare cuvânt încă îşi menţine locul, doar că nu ne mai leagă de ele, ci ne lasă să trecem dincolo de ele şi ne îndrumă către emancipare.

Astfel, *avidyā* este cea care face sinele să ne fie obstacol prin faptul că ne face să credem că acesta este scopul nostru final, nelăsându-ne a vedea că el conţine ideea care-i transcende limitele. De aceea, înţeleptul spune: „Eliberează-te de *avidyā;* cunoaşte-ţi sufletul şi vei fi salvat din înşfăca-rea sinelui care te încătuşează”.

Noi ne câştigăm libertatea atunci când ne realizăm esenţa cea mai adevărată. Artistul atinge libertatea artistică atunci când îşi găseşte idealul în artă. Atunci el este liber de încercările istovitoare ale imitării, de îmboldirile laudelor publice. Rolul religiei nu este de a ne distruge firea, ci de a o împlini.

Cuvântul sanscrit *dharma,* tradus de obicei în engleză prin religie, are un înţeles mai adânc pentru noi. *Dharma* este firea lăuntrică, esenţa, adevărul implicit al tuturor lucrurilor. *Dharma* este scopul final care lucrează în noi. Ori de câte ori se întâmplă ceva rău noi spunem că *dharma* a fost încălcată, însemnând că adevărata noastră natură a fost dezminţită.

Dar această *dharma,* adevărul din noi, nu este ceva evident, pentru că este intrinsec. Atât de mult încât s-a considerat că păcatul este natura omului şi că doar prin graţia lui Dumnezeu omul poate fi salvat. Aceasta este ca şi cum am spune că natura sămânţei ar rămâne cuprinsă în învelişul ei şi doar printr-un miracol extraordinar ar putea creşte într-un copac. Nu ştim însă că *aparenţa* sămânţei îi contrazice ade

vărata natură? Dacă o supunem unei analize chimice vom vedea că ea conţine carbon, substanţe proteice şi multe alte lucruri, dar nici urmă de copaci înrămuriţi. Doar când copacul începe să ia formă îi putem observa propria-i *dharma* şi doar atunci putem spune că sămânţa care a fost irosită şi lăsată să putrezească în pământ a fost potrivită în *dharma* ei, în realizarea propriei sale naturi. De-a lungul istoriei omenirii am văzut astfel de seminţe înflorind. Am văzut cum cel mai de seamă ideal omenesc s-a întrupat în vieţile multor oameni şi chiar dacă vieţile multora par zadarnice, nu este vina *dharmei* că a rămas stearpă; ei trebuiau să-şi dea de-o parte coaja spre a se preschimba în lăstare viguroase spiritual, să crească în aer şi lumină şi să-şi răspândească ramurile în toate direcţiile.

Libertatea sămânţei constă în împlinirea *dharmei,* în natura şi destinul ei de a deveni copac; nerealizarea acestora îi este temniţă. Sacrificiul prin care se atinge această realizare nu se termină prin moarte; lepădarea de robie este cea care câştigă libertatea.

Odată ce ştim care este cel mai de preţ ideal al libertăţii unui om, ajungem să-i cunoaştem *dharma,* esenţa firii sale, adevăratul sens al sinelui său. La prima vedere ar părea că omul socoteşte drept libertate ceea ce îl ajută să obţină oportunităţi neîngrădite în satisfacerea şi preamărirea de sine. Cu siguranţă însă acestea nu sunt născute de-a lungul istoriei. Oamenii de revelaţie au trăit întotdeauna o viaţă de sacrificiu de sine. Natura lor superioară a căutat mereu ceva care să o ducă dincolo de ea, dar care totuşi este cel mai profund adevăr al ei şi care cere tot sacrificiul, făcându-l totuşi propria sa recompensă. Aceasta este *dharma* omului, religia omului, iar sinele omului este vasul prin care acest sacrificiu este purtat către altar.

Privim acest sine prin două perspective. Sinele care se etalează şi sinele care se transcende pe sine şi în felul acesta îşi dezvăluie sensul. Pentru a se

etala încearcă să devină mare, să se aşeze pe piedestalul propriilor sale agonisiri, să

strângă totul pentru sine. Pentru a transcende trebuie să renunţe la tot ce are; astfel devenind fără cusur, precum floarea care înfloreşte din boboc, revărsându-şi din potirul frumuseţii sale toată mireasma.

Lampa îşi păstrează uleiul nelăsându-l să se irosească. Astfel este separată de celelalte lucruri dimprejurul ei şi este zgârcită. Dar când este aprinsă îşi află imediat scopul; ea stabileşte relaţia cu lucrurile din jur, de aproape sau de departe, şi cu generozitate îşi sacrifică uleiul spre a-şi hrăni flacăra.

Sinele nostru este o astfel de lampă. Atâta vreme cât îşi adună avuţiile se găseşte în întuneric, comportarea sa contrazicându-i adevăratul scop. Când îşi află lumina se uită pe sine într-o clipă, îşi ridică lumina la înălţime şi o slujeşte cu tot ce are; de aici propria-i revelaţie. Această revelaţie este libertatea predicată de Buddha. El a cerut lămpii să-şi împrăştie uleiul. Dar el n-a intenţionat să spună că împrăştie-rea trebuie să aibă vreun scop, pentru că aceea este tot zgârcenie. Lampa trebuie să-şi dea uleiul luminii şi să se dezlege de scopul ce l-a avut păstrându-l. Aceasta este emanciparea. Calea predicată de Buddha n-a fost doar practicarea sacrificiului de sine, ci şi extinderea iubirii. Şi adevăratul înţeles al predicilor lui constă în aceasta.

Văzând că la starea de *Nirvāna* predicată de Buddha se ajunge prin iubire, putem şti cu siguranţă că *Nirvāna* este starea supremă de iubire. Iubirea este un scop în sine. Orice altceva ne face să ne întrebăm „De ce?” şi avem nevoie de un motiv. Dar când spui „Iubesc”, întrebarea „de ce?” nu-şi are rostul; este răspunsul final prin sine însăşi.

Fără îndoială, chiar şi egoismul ne împinge să dăm. Dar omul egoism o face silit. E ca şi cum am culege fructul înainte de a se coace; trebuie să-l smulgem din pom, rănindu-i ramura. Dar atunci când omul iubeşte, dărnicia îl bucură, aşa cum pomul îşi dăruieşte fructul copt. Toate avuţiile noastre îşi asumă greutatea prin neîncetata lege a gravitaţiei creată de dorinţele noastre egoiste; nu putem scapă cu

uşurinţă de ele. Par să aparţină firii noastre, să ni se alipească ca o a doua piele şi sângerăm dacă încercăm să le îndepărtăm. Dar când suntem cuprinşi de iubire, puterea acesteia lucrează în direcţia opusă. Tot ce ne-a fost foarte apropiat îşi pierde aderenţa şi greutatea şi vedem că nu ne aparţine. Departe de a fi considerate pierdere prin renunţarea la ele, simţim că acestea ne fac să ne simţim împliniţi.

Astfel, putem vedea că libertatea sinelui există în iubirea desăvârşită. Doar ceea ce se face din iubire se face cu mărinimie, oricât de multă durere ar pricinui. De aceea înfăptuirea în iubire exprimă libertatea în faptă. Acesta este sensul învăţăturilor din *Gīta* legate de activitatea dezinteresată.

Gīta spune că trebuie să avem activităţi pentru că doar prin ele ne putem dezvălui adevărata natură. Dar această dezvăluire nu este completă atâta vreme cât nu avem libertatea faptelor. De fapt, propria noastră fire ne rămâne ascunsă prin faptele înfăptuite prin constrângerea dorinţelor şi a fricii. O mamă se dezvăluie copiilor săi prin faptele sale, tot astfel libertatea faptelor noastre nu apare din lipsa faptei, ci din libertatea în faptă, care poate fi dobândită prin faptele împlinite prin iubire.

Manifestarea lui Dumnezeu s-a făcut prin fapta creaţiei şi în *Upanishade* se spune: *Cunoaşterea, tăria şi fapta stau în firea sa*[32]*;* ele nu-i sunt impuse de undeva din afară. De aceea, fapta sa îi este libertatea, iar prin creaţia sa se realizează pe sine. Acelaşi lucru, dar cu alte cuvinte, este spus altundeva: *Creaţia întreagă se iveşte din bucurie, prin bucurie este susţinută, către bucurie se îndreaptă şi intră mai apoi în bucurie*[33]*.* Aceasta înseamnă că procesul creaţiei nu s-a înfăptuit din necesitate; ci a apărut din plenitudinea bucuriei lui Dumnezeu; iubirea lui este cea care creează şi de aceea creaţia se divulgă pe sine.

Artistul, care se bucură de plenitudinea ideii sale artistice, o întrupează şi astfel dobândeşte mai mult decât dacă o ţine la distanţă. Prin bucurie ne detaşăm de noi înşine şi mai apoi îi dăm formă în creaţiile de iubire pentru a o face şi mai deplin să ne aparţină. Tocmai de aceea trebuie să existe această separare, nu din repulsie, ci din iubire. Repulsia are un singur element, acela de separare. Dar iubirea are două, elementul separare, care este doar aparent, şi elementul uniunii, care este adevărul cel mai de preţ. Precum un tată care îşi azvârle copilul dând impresia de separare când, de fapt, este chiar invers.

Aşa că trebuie să ştim că ceea ce sinele reprezintă nu poate fi aflat în separarea sa de Dumnezeu şi ceilalţi, ci în nesfârşita *yoga,* uniune; nu în spatele tabloului, care este gol, ci pe partea pe care s-a pictat.

Din acest motiv filosofii noştri vorbesc despre separarea sinelui drept *māyā,* iluzie, pentru că nu are o realitate intrinsecă în sine. Pare periculoasă; îşi înalţă izolarea la o înălţime ameninţătoare şi aruncă de acolo o umbră întunecată peste faţa senină a existenţei; din afară apare ca o rupere bruscă, rebelă şi distrugătoare; este mândră, despotică şi plină de toane; este capabilă să jefuiască lumea de toate bogăţiile ei doar pentru a-şi satisface pofta de o

32 Svābhāvikī jnāna bala kriyăcha.

33 Ānandādhyēva khalvimāni bhūtāni jāyantē, ānandēna jātāni jīvanti, ânandamprayantyabhisamviçanti.

clipă; poate să smulgă, cu o mână nepăsătoare, crudă, toate penele păsării divine pentru a-şi împodobi, pentru o zi, urâţenia; legenda omului spune că într-adevăr poartă pe frunte semnul negru al nesupunerii; dar totuşi această *māyā,* înveşmântată în *avidyā,* este ceaţa, şi nu soarele, este fumul negru care prevesteşte focul iubirii.

Imaginează-ţi un sălbatic care, în ignoranţa sa, îşi închipuie că hârtia bancnotei este magică, prin faptul că cel ce o are poate dobândi orice-şi doreşte. Astfel, el adună aceste hârtii, le ascunde, se comportă ciudat cu ele, apoi, într-un sfârşit, obosit de toate eforturile sale, ajunge la concluzia că ele sunt absolut inutile, doar bune de aruncat pe foc. Dar înţeleptul ştie că hârtia bancnotei este *māyā* şi că este nefo-

losítoare dacă nu este păstrată la bancă. Doar *avidyâ* ne face să credem că izolarea sinelui, precum a hârtiei separată de bancnotă, ar fi de preţ prin sine însuşi, iar a ţine seama de o astfel de credinţă ne transformă sinele în ceva absolut inutil. Doar îndepărtând *avidyā* acest sine ni se apropie ca o avuţie de nemăsurat. *El se manifestă pe Sine în formele pe care bucuria Sa le întrupează*[2]*.* Aceste forme sunt separate de El, iar valoarea acestor forme este dată de bucuria pe care bucuria lui i le atribuie. Transferând aceste forme în bucuria originală, care este iubirea, le vom putea încasa la bancă şi le vom înţelege adevărata valoare.

Simpla necesitate împingându-l pe om la treabă are un caracter accidental şi contingent; aceasta este o învoială provizorie; abandonată imediat ce necesitatea îşi schimbă cursul. Dar când faptele sale sunt născute din bucurie, formele faptelor sale capătă elemente nemuritoare. Nemurirea din om le atribuie propria-i calitate de permanenţă.

Sinele nostru, ca formă a bucuriei lui Dumnezeu, este fără de moarte. Pentru că bucuria lui este *amritam,* eternitatea. Această eternitate există în noi şi este cea care ne face sceptici în privinţa morţii, chiar dacă moartea nu se poate nicicum pune la îndoială. Spre împăcarea acestei contradicţii ajungem la concluzia că există armonie între dualismul morţii şi al vieţii. Ştim că viaţa sufletului, finită în expresie dar infinită în principiu, trebuie să treacă prin poarta morţii spre a ajunge la nemărginire. Moartea este însă monistă, nu conţine viaţă în ea. Dar viaţa este dualistă; îşi are aparenţa ei precum şi adevăr; iar acea aparenţă este moartea, *māyā,* care este însoţitoarea ei de nedespărţit. Pentru a exista sinele nostru trebuie să treacă prin serii continue de schimbare şi creştere, care pot fi văzute, în acelaşi timp, ca serii neîntrerupte ale morţii şi ale vieţii. Când refuzăm moartea e ca şi cum i-am face curte; e ca şi cum ne-am dori să dăm sinelui o formă neschimbătoare; ca şi cum sinele nu simte nevoia de a se

[42] Ānandarūpamamritam yadvibhāti.

67

depăşi; ca şi cum sinele îşi ia în serios limitele şi vrea să scape de ele, acţionând în conformitate cu limitele acestea. Apoi, apare îndemnarea de a muri această moarte; nu chemarea către anihilare, ci către viaţa eternă. Este stingerea lămpii la lumina dimineţii; şi nu abolirea soarelui. Chemarea aceasta ne îndeamnă să dăm ascultare conştientă dorinţei cele mai lăuntrice care există în adâncul firii noastre.

Prin firea noastră, avem două seturi de dorinţe şi trebuie să ne străduim să le punem la unison. În sfera naturii noastre fizice trecem printr-un set de dorinţe de care suntem mereu conştienţi. Vrem să ne bucurăm de ceea ce mâncăm, de ceea ce bem, alergăm după plăcerile şi confortul corpului. Aceste dorinţe sunt egocentrice; se preocupă doar de instinctele respective. Gustul cerului gurii se opune de multe ori hranei pe care stomacul şi-o poate permite.

Dar mai avem un set, care este legat de dorinţele sistemului fizic luat în ansamblu, şi de care nu suntem de obicei conştienţi. Este dorinţa de sănătate. Aceasta este mereu la lucru, cârpind şi reparând, făcând reglaje noi în cazul unui accident, şi restaurând cu îndemânare echilibrul atunci când este nevoie. Această dorinţă nu este interesată de împlinirea dorinţelor fizice, ea trece dincolo de prezent. Este principiul întregirii fizice, legându-ne viaţa de trecutul şi viitorul ei, păstrând unitatea părţilor care o alcătuiesc. Cel înţelept o ştie şi-şi pune de acord dorinţele fizice cu această dorinţă.

Omul mai are un corp mai mare, care este corpul social. Societatea este un organism în care noi, drept fragmente ale acestuia, existăm prin dorinţele noastre individuale. Ne căutăm propria plăcere şi permisiune. Vrem să plătim mai puţin şi să câştigăm mai mult decât oricine altcineva. Această atitudine duce la bătaie pentru a obţine ceva şi la împotrivire. Dar mai este o dorinţă în noi care lucrează în adâncul fiinţei sociale. Este dorinţa de bunăstare a societăţii. Aceasta trece de limitele prezentului şi de cele personale. Se dă de partea nemărginirii.

44

Cel înţelept încearcă să-şi pună de acord dorinţele care caută doar propria-i satisfacţie cu cele pentru binele social, şi doar astfel el îşi poate realiza sinele superior.

În aspectul său finit, sinele este conştient de separarea sa şi în încercare sa de a fi mai deosebit decât ceilalţi e mare cruzime. Însă în aspectul său infinit îşi doreşte să atingă acea armonie care-l îndreaptă către perfecţiune şi nu doar la îngâmfare.

Emanciparea naturii noastre fizice constă în a trăi sănătos, cea a fiinţei noastre sociale constă în a reuşi să ajungem la bine, iar cea a sinelui constă în a ajunge la iubire. Pe cea din urmă Buddha o descrie ca extincţie – extincţia egoismului – care este activitatea iubirii şi care nu ne îndreaptă spre întuneric, ci spre iluminare. Aceasta este dobândirea lui *bodhi,* a trezirii în adevăr; este revelaţia din noi a bucuriei nemărginite prin lumina iubirii.

Trecerea sinelui nostru se face prin individualitate, independentă de orice altceva, către dobândirea sufletului, care este în armonie cu totul. Iar la această armonie nu se poate ajunge prin constrângere. De aceea, voinţa noastră, de-a lungul istoriei creşterii sale, ca independentă şi îndărătnică, trebuie să ajungă la perfecţionare. Trebuie să avem acces şi la posibilitatea aspectului negativ al libertăţii, care este libertinaj, mai înainte de a putea dobândi aspectul ei pozitiv, care este iubirea.

Această libertate negativă, libertatea voinţei de sine, îşi poate întoarce spatele la cea mai de preţ realizare, dar nu se poate rupe cu totul de ea, pentru că astfel şi-ar pierde orice însemnătate. Voinţa noastră de sine este liberă până la un anumit punct; poate ajunge să cunoască ce înseamnă să se abată de la drum, dar nu poate continua la nesfârşit pe acea cale. Asta pentru că suntem limitaţi în calea noastră negativă. În calea către rău, în cariera noastră de a fi în dezacord cu totul, trebuie să ajungem la un sfârşit. Răul nu este infinit, iar dezacordul nu poate fi un ţel în sine. Voinţa noastră are libertatea pentru a găsi calea ei cea dreaptă, cea care este

către bunătate şi iubire. Binele şi iubirea sunt infinite şi doar în nemărginire este posibilă realizarea libertăţii depline. Astfel, voinţa noastră poate fi liberă nu îndreptându-se către limitele sinelui, unde există *māyā* şi negaţie, ci îndreptându-se către nemărginire, unde există adevăr şi iubire. Libertatea noastră nu se poate îndrepta împotriva propriilor sale principii de libertate şi să rămână liberă în acelaşi timp; nu se poate sinucide şi trăi în acelaşi timp. Nu putem spune că ar trebui să avem libertate nelimitată spre a ne încătuşa, pentru simplul fapt că libertatea se termină prin încătuşare.

Astfel, în libertatea voinţei noastre, avem acelaşi dualism al aparenţei şi al adevărului – voinţa noastră de sine este aparenţa adevărului, iar iubirea este adevărul. Dacă încercăm să menţinem aparenţa aceasta independent de adevăr, încercarea noastră ne provoacă suferinţe şi-şi dovedeşte într-un final inutilitatea. Totul are dualismul acesta de *māyā* şi *satyam,* aparenţă şi adevăr. Cuvintele sunt *māyā* atunci când sunt doar sunete şi limitate, ele sunt *satyam* atunci când sunt idei şi nemărginite. Sinele nostru este *māyā* atunci când este individual şi limitat, când îşi consideră separarea de orice altceva ca fiind absolută; este *satyam* când îşi recunoaşte esenţa în universal şi infinit, în sinele

suprem, în *paramātman.* Aceasta este ceea ce Hristos a intenţionat prin: „Înainte de Avraam am fost eu”. Acesta este eternului *eu sunt* care vorbeşte prin *eu sunt,* cel care este în mine. Individualul din *eu sunt* ajunge la limita cea mai înaltă atunci când îşi realizează propria-i libertate în infinitul *eu sunt.* Atunci atinge *mukti,* mântuirea din iobăgia aparenţei, *māyā,* care se iveşte din *avidyā,* ignoranţă; mântuirea în *gāntam çivam advaitam,* în repausul desăvârşit în adevăr, în înfăptuirea desăvârşită în bine şi în uniunea desăvârşită prin iubire.

Separarea aceasta de Dumnezeu există nu numai în sinele nostru, ci şi în natură şi a fost descrisă de filosofii noştri ca *māyā,* pentru că ea nu există prin sinea sa, nu limitează nemărginirea lui Dumnezeu din afară. Prin propria-i voinţă şi-a impus limite; aşa cum jucătorul de şah îşi res

trânge voinţa în ceea ce priveşte mişcarea pieselor. Jucătorul, de bună voie, intră într-o relaţie bine definită cu fiecare piesă în parte şi se bucură de propria-i putere prin aceste restricţii. Nu înseamnă că n-ar putea muta piesele după cum şi-ar dori, dar dacă ar face-o n-ar mai exista jocul. Dacă Dumnezeu îşi asumă atotputernicia, atunci creaţia se sfârşeşte şi toată puterea lui îşi pierde însemnătatea.

Pentru ca puterea să rămână putere trebuie să acţioneze în anumite limite. Apa lui Dumnezeu trebuie să fie apă, pământul Lui nu poate fi niciodată altceva decât pământ. Legea care le-a făcut apă şi pământ este aceeaşi cu cea prin care El a separat jocul de jucători, şi de aici şi bucuria jucătorului.

Aşa cum prin limitele legii natura este separată de Dumnezeu, la fel şi limitele egoismului separă sinele de acesta. El, prin propria-i dorinţă, şi-a pus limite voinţei sale şi făcând aceasta ne-a făcut stăpâni peste mica noastră lume. Este la fel cum un părinte îi dă fiului său o alocaţie în limitele căreia el este liber să facă orice-şi doreşte. Chiar dacă aceasta e o parte din proprietatea tatălui, el nu-şi mai exercită drepturile asupra ei. Motivul este că voinţa aceasta a lui, care este voinţa iubirii şi de aceea e gratis, poate să-şi afle bucuria doar prin uniunea cu o altă de bunăvoinţă. Tiranul care are în stăpânirea sa sclavi îi priveşte pe aceştia ca pe nişte instrumente ale intenţiilor sale. Conştiinţa propriei sale necesităţi este cea care-l face să le stoarcă voinţa, pentru a-şi ţine la adăpost propriul interes. Propriul său interes nu poate produce nici cea mai mică libertate în ei, pentru că el însuşi nu este liber. Tiranul depinde pe deplin de sclavii săi şi de aceea el încearcă să-i folosească, făcându-i subordonaţi voinţei sale. Dar cel ce iubeşte trebuie să aibă două voinţe pentru a-şi împlini iubirea, pentru că împlinirea iubirii trebuie să fie armonie, armonie între libertate şi libertate. Astfel, iubirea lui Dumnezeu din care sinele nostru s-a

întrupat este şi cea care l-a separat de Dumnezeu; şi tot iubirea lui Dumnezeu este cea care stabileşte împăcarea şi-l uneşte, prin sepa

rare, pe Dumnezeu de sinele nostru. Din acest motiv sinele nostru trebuie să treacă prin nesfârşite înnoiri. Cariera sa de izolare nu poate continua la nesfârşit. Izolarea este limita unde-şi află barierele pentru a se reîntoarce la sursa sa infinită. Sinele nostru trebuie să se lepede de propria-i vârstă, să-şi arunce mereu în uitare propriile limite şi propria-i moarte pentru a-şi realiza tinereţea nemuritoare. În repetate rânduri, personalitatea sa trebuie să se topească în universal, trecând, de fapt, prin orice clipă, pentru a-şi împrospăta viaţa individuală. La orice pas, trebuie să urmeze ritmul etern şi să fie în contact cu unitatea fundamentală, astfel menţinându-şi izolarea cumpănită în frumuseţe şi tărie.

Putem vedea oriunde jocul vieţii şi al morţii – această convertire a vechiului în nou. Prin fiecare dimineaţă ziua ni se înfăţişează neacoperită şi albă, proaspătă precum o floare. Dar noi ştim că este bătrână. Este vârsta însăşi. Este aceeaşi zi a vremii antice care a îmbrăţişat în braţele ei pământul nou-născut, pe care l-a învelit cu mantia-i albă a luminii, şi la trimis mai apoi în pelerinaj printre stele.

Şi totuşi picioarele ei sunt neobosite şi ochii nu-i sunt fără strălucire. Cară cu ea talismanul de aur al eternităţii care nu îmbătrâneşte niciodată, la atingerea căreia toate ridurile de pe faţa creaţiei dispar. În orice miez al inimii lumii zace tinereţea nemuritoare. Moartea şi descompunerea îi aruncă peste faţă umbre trecătoare după care dispar; ele nu-şi lasă urmele paşilor lor – şi adevărul rămâne, proaspăt şi mereu tânăr.

În fiecare dimineaţă, această zi bătrână a pământului nostru se naşte mereu. Se reîntoarce la refrenul original al muzicii sale. Dacă marşul ei ar fi fost în linie dreaptă, dacă n-ar fi avut răgazul straşnic al plonjării în întunericul abisal şi repetatele renaşteri la viaţa începuturilor fără sfârşit, atunci, treptat, ar fi murdărit şi îngropat pământul cu praful ei şi şi-ar fi împrăştiat neîncetata durere peste pământ sub talpa sa greoaie. Atunci fiecare clipă şi-ar lăsa în urmă încărcătura de sfârşeală şi neputinţa ar domni supremă din tronul ei de mizerie eternă.

Însă cu fiecare dimineaţă ziua renaşte printre florile nou-născute cu acelaşi mesaj repovestit şi cu aceeaşi asigurare reînnoită că moartea veşnic moare, că valurile frământării există doar la suprafaţă şi că marea liniştei nu-şi are fund. Perdeaua nopţii se dă la o parte şi adevărul iese la iveală fără cea mai mică urmă de praf pe veşmântul său, fără nici o brazdă pe trăsătura feţei sale.

Putem vedea că cel ce există dinaintea a orice altceva există la fel şi astăzi. Fiecare notă a cântecului creaţiei se ridică nouă din vocea sa. Universul nu este doar un ecou al unui cântec vechi cântat odată, demult, la începutul obscur al lucrurilor lăsate mai apoi fără părinţi. În fiecare clipă se ridică din inima stăpânului lui, este suflat prin suflul său.

Ş i acesta este motivul pentru care s-a răspândit pe firmament precum un gând în forma unui poem care nu se sfărâmă în bucăţi prin povara propriei greutăţi. De aici surpriza nesfârşitei variaţiuni, apariţia inexplicabilă, nesfârşită a procesiunii de indivizi, fiecare fără pereche în întreaga creaţie. Precum la început aşa şi la sfârşit, începutul nu se sfârşeşte niciodată – lumea este mereu veche şi mereu nouă.

Sinele nostru trebuie să ştie că trebuie să renască încă o dată cu fiecare clipă. Trebuie să se dezrobească de toate iluziile care-l învelesc în crusta lor făcându-l să pară bătrân, împovărându-l cu moartea.

Pentru că viaţa este tinereţe nemuritoare şi urăşte vârsta care încearcă să-i stânjenească mişcările – vârsta care nu aparţine vieţii în adevăr, dar care o urmează precum umbra urmează lampa.

Viaţa noastră, ca şi râul, se loveşte de malurile ei nu spre a se simţi închisă între ele, ci spre a realiza încă o dată cu fiecare clipă că are o deschidere fără sfârşit către mare. Este un poem care-şi bate ritmul metric la fiecare pas nu pentru a fi redus la tăcere prin rigiditatea lui, ci pentru a da mereu expresie libertăţii lăuntrice a armoniei sale.

Pe de o parte, graniţa zidurilor individualităţii noastre împing înlăuntrul limitelor noastre şi, pe de altă parte, ne

călăuzesc către nemărginire. Doar atunci când încercăm să extindem aceste limite la infinit ne azvârlim într-o contradicţie imposibilă şi umblăm după un eşec mizerabil.

Acesta este motivul care adesea duce la marile revoluţii din istoria omenirii. Ori de câte ori o fracţiune, dispreţu-ind întregul, încearcă să-şi afle calea de una singură, marea frână a întregului o apucă brusc şi, oprind-o imediat, o aruncă în ţărână. Ori de câte ori individul încearcă să stăvilească curentul forţei lumii şi să-l încarcereze pentru propria-i folosinţă, aceasta atrage dezastrul. Un rege, indiferent cât de puternic ar fi, nu-şi poate ridica standardul sau rebeliunea împotriva sursei infinite de putere, care este unitatea, rămânând în acelaşi timp puternic.

S-a spus: *Prin nedreptate oamenii prosperă, câştigă ceea ce-şi doresc şi triumfă peste duşmanii lor, dar în cele din urmă ei sunt tăiaţi din rădăcină şi dispar*[41]*.* Rădăcinile noastre trebuie să pătrundă adânc în universal dacă vrem să obţinem măreţia personalităţii.

Căutarea acestei uniuni este sfârşitul sinelui. Prin iubire şi supunere trebuie să-şi plece capul şi să şi-l ridice acolo unde cel mare şi cel mic, toţi, se strâng laolaltă. Trebuie să câştige prin pierdere şi să se ridice prin lepădarea de sine. Jocurile lui ar înspăimânta copilul care nu se poate întoarce la mama sa, iar mândria personalităţii noastre ne-ar fi blestem de n-am putea renunţa la ea prin iubire. Trebuie să ştim că numai revelaţia Infinitului este mereu nouă şi mereu frumoasă în noi şi că este singura care dă înţeles sinelui nostru.

[43] Adharmenaidhate tavat tato bahdraṇi paçyati tatah sapatnan jayati samūlastu vinaçyati.

V. Desăvârşirea prin iubire

Am ajuns acum la problema existenţei simultane a infinitului cu finitul, a fiinţei supreme cu sufletul nostru. Un paradox sublim se află la rădăcina existenţei. Nu-l putem privi din afară pentru că nu suntem capabili să păşim în afara problemei pentru a estima alte posibile alternative. Însă această problemă există doar în logică; pentru că în realitate nu se iveşte nici un necaz. Din punct de vedere logic, distanţa dintre două puncte, oricât de mică ar fi, se poate considera ca fiind infinită pentru că poate fi divizată de un infinit de ori. Noi însă trecem chiar peste infinit cu orice pas şi întâmpinăm eternitatea prin fiecare clipă. Din acest motiv, unii dintre filosofii noştri susţin că starea de mărginire nu există; aceasta ar fi doar *māyā,* o iluzie. Ceea ce este aievea este nemărginirea şi doar *māyā,* ireală, este cea care creează aparenţa mărginirii. Dar *māyā* este pur şi simplu un cuvânt, el nu dă nici o explicaţie. Ne spune doar că pe lângă adevăr există această aparenţă, care i se opune; dar cum acestea există simultan este de neînţeles.

În sanscrită există cuvântul *dvandva,* serii de entităţi opuse una alteia care apar în creaţie; cum ar fi polul pozitiv şi cel negativ, forţa centripetă şi cea centrifugă, forţa de atracţie şi cea de respingere. Şi acestea sunt pur şi simplu concepte, nu explică cu nimic ceea ce se întâmplă. Acestea dau diferite moduri de exprimare a faptului că lumea, prin natura ei, este o reconciliere a perechilor forţelor care se opun una alteia. Aceste forţe, precum mâna stângă şi cea dreaptă a creatorului acţionează într-o armonie perfectă, chiar dacă acţiunea lor se face din direcţii opuse.

Între cei doi ochi ai noştri există o relaţie armonioasă care-i face să acţioneze împreună. În acelaşi mod, în lumea fizică, există o relaţie incasabilă între cald şi rece, lumină şi întuneric, mişcare şi repaus, ca între notele de bas şi cele înalte ale pianului. De aceea, perechile acestea opuse una alteia nu creează confuzie în univers, ci mai degrabă armonie. Dacă creaţia n-ar fi fost

decât haos, ar trebui să ne imaginăm aceste principii opuse unul altuia ca încercând să-şi vină de hac. Dar universul nu se află sub legea marţială, arbitrară şi provizorie. Vedem că nici una din forţe nu atacă violent, sau nu-şi continuă la nesfârşit calea sălbatică, precum un criminal exilat distrugând toată armonia din jurul său. Din contră, fiecare forţă s-a întors la echilibru după o traiectorie arcuită. Valurile se ridică, fiecare la înălţimea lor, ca într-o competiţie neînduplecată, dar doar până la un anumit nivel; şi ştim despre adâncul repaus al mării prin care toate sunt înrudite şi în care toate trebuie să se întoarcă într-un ritm frumos, minunat. De fapt, aceste ondulaţii şi vibraţii, aceste ridicări şi coborâri, nu se datorează contorsiunilor eratice ale diferitelor corpuri disperate, ele nu sunt altceva decât un dans ritmat. Ritmul nu se poate niciodată naşte din încercarea întâmplătoare de luptă. Principiul care stă la baza lui trebuie să fie unitatea şi nu rezistenţa.

Acest principiu al unităţii este taina tainelor. Fără întârziere existenţa dualităţii ne face să ne întrebăm în sinea noastră, să căutăm răspunsuri în acel Unu. Când, în cele din urmă, vedem legătura dintre acestea două şi le vedem ca unul în esenţă, avem sentimentul că am ajuns la adevăr. Apoi rostim cel mai surprinzător dintre toate paradoxurile, că Unul apare prin mulţi, că apariţia este contrară adevărului şi totuşi de neseparat de el.

Destul de curios, există oameni care pierd din vedere acest mister care stă la baza tuturor bucuriilor noastre atunci când descoperă uniformitatea vreunei legi în diversitatea naturii. Ca şi cum legea gravitaţiei n-ar fi un mister mai mare decât cel al căderii mărului din pom, ca şi cum evoluţia de

la un stadiu al ei la următorul nu ar fi mai prudent în explicare decât succesiunea creaţiilor. Însă necazul este că noi ne oprim la o astfel de lege ca şi cum ar fi sfârşitul căutării, ca mai apoi să vedem că nu eliberează nicicum spiritele. Ne mulţumeşte doar intelectul, nu apelează la întreaga noastră fiinţă şi înăbuşă în noi sentimentul nemărginirii.

Atunci când îl analizăm, un mare poem este o colecţie de sunete detaşate. Cititorul care îi înţelege sensul, care este mediul lăuntric care-i conectează sunetele, descoperă o lege perfectă de-a lungul lui, niciodată încălcată; legea evoluţiei ideilor, legea sunetelor şi a formei.

Dar legea prin ea însăşi este o limită. Doar ne arată că ceea ce există nu poate fi într-un alt fel. Atunci când omul se ocupă doar de căutarea legăturilor cauzale, mintea sa cedează tiraniei legii pentru a scăpa de tirania fenomenelor. În învăţarea unei limbi, când de la cuvinte separate ajungem la legile gramaticale care le leagă, doar atunci am avansat. Dar dacă ne oprim acolo, şi ne interesează doar minunile prin care se formează o lege, căutându-i sensul

ascuns printre capriciile aparente, atunci nu ajungem la capăt – pentru că gramatica nu este literatură, iar poemul nu e prozodie.

Când ajungem la literatură vedem că deşi se bazează pe legile gramaticale totuşi este un motiv de bucurie, este libertatea în sine. Frumuseţea unui poem este îngrădită de anumite reguli pe care totuşi le depăşeşte. Regulile acestea îi sunt aripi, nu îl trag în jos, ele îl poartă spre libertate. Forma sa există prin reguli, însă spiritul său există prin frumuseţe. Legea este primul pas către libertate, iar frumuseţea este eliberarea deplină care s-a înălţat pe piedestalul legii.

Frumuseţea armonizează prin sine limita dar şi trecerea de aceasta, legea şi libertatea. În poemul lumii, descoperirea legii ritmului acestuia, măsura dilatării şi a contracţiei lui, a mişcării şi a repaosului său, căutarea evoluţiei formelor şi caracterelor sale, sunt realizări veritabile ale minţii; dar nu ne putem opri doar la ele. Este ca şi cum am ajunge în gară, dar gara nu ne este casă. Doar cel ce a ajuns la adevărul final ştie că lumea întreagă este creaţia bucuriei.

51

Aceasta mă îndeamnă la gândul cât trebuie să fie de misterioasă legătura inimii cu natura. Un aspect există în lumea exterioară a naturii, dar în inimile noastre, în lumea interioară, acestea apar în alte imagini.

De pildă – floarea unei plante. Oricât de delicată şi de graţioasă ar părea îşi are scopul său, iar culorile şi forma îi sunt adaptate unei anumite funcţiuni. Trebuie să producă fructul, altfel continuitatea vieţii plantei se va întrerupe şi pământul s-ar fi transformat de mult într-un deşert. De aceea, culoarea şi mirosul florii îşi au un scop; imediat ce este fertilizată de o albină şi când vine vremea rodniciei sale, atunci îşi lasă petalele să-i cadă şi renunţă la dulcea sa mireasmă. Nu are timp să se fălească cu frumuseţea ei, pentru că este extrem de ocupată. Privind din afară, necesitatea pare să fie singurul factor pentru care funcţionează şi se mişcă. Mugurul se transformă în floare, floarea în fruct, fructul în sămânţă, sămânţa din nou în plantă, şi tot aşa lanţul continuă fără întrerupere. Nu se acceptă nici o scuză, şi dacă vreo anomalie sau vreun obstacol ar apărea sunt imediat eliminate şi silite la moarte şi dispariţie imediată. În vasta instituţie a naturii sunt multe departamente care funcţionează neîncetat, iar floarea aceea delicată pe care o priveşti, înzorzonată şi parfumată ca un filfizon, nu este deloc ceea ce îţi pare a fi, ci e un slujbaş care trudeşte în soare sau în ploaie, care trebuie să dea socoteală de munca sa şi care n-are loc de respirat şi de distracţie. Dar când aceeaşi floare intră în inima omului, ocuparea ei dispare şi devine simbolul tihnei şi al repausului. Acelaşi lucru, care în exterior este întruparea unei activităţi continue, înlăuntrul nostru devine expresia frumuseţii şi a tihnei.

Aici ştiinţa ne avertizează că o astfel de judecată este greşită, că scopul florii nu este nimic mai mult decât manifestarea sa exterioară, iar legătura frumuseţii şi a miresmei pe care noi o gândim este nejustificată, doar imaginaţie.

Dar inima ne spune că nu greşim deloc. În sfera naturii, floarea poartă cu ea certificatul care o recomandă ca

având imensa capacitate de a îndeplini lucruri utile, dar atunci când bate la uşa inimii tale poartă o altă scrisoare de introducere. Frumuseţea îi devine aptitudine. Într-o parte apare ca o sclavă, în cealaltă ca liberă. Cum am putea atunci da crezare primei recomandări şi ignora pe cea de-a doua? Faptul că floarea îşi are locul ei în lanţul neîntrerupt al cauzalităţii, este, fără nici o îndoială, adevărat; dar acela este un adevăr din exterior. Adevărul lăuntric este: *Cu adevărat, totul este născut doar din veşnica bucurie*[34]*.*

De aceea, floarea nu-şi are un rol doar în natură, ci un rol şi mai însemnat îşi exercită asupra minţii omului. Şi care-i rolul acela? În natură joacă rolul de servitor care trebuie să se prezinte la lucru la oră exactă, dar în inima omului apare ca mesager al Regelui. În *Ramayana,* Sita, ce era separată cu forţa de soţul ei şi îşi deplângea soarta nefastă în palatul de aur al lui Ravana, s-a întâlnit cu un mesager care purta cu el inelul mult prea iubitului ei Ramachandra. Prin simpla vedere a inelului, Sita a fost convinsă de adevărul purtat de mesager. Era sigură că îi aparţine iubitului ei, care n-a lăsat-o uitării şi care se pregătea să o salveze.

Un astfel de mesager este floarea iubitului nostru preţios. Înconjuraţi cu mare pompă şi procesiuni lumeşti, care pot fi legate de oraşul de aur al lui Ravana, trăim totuşi exilaţi, în timp ce spiritul insolent al prosperităţii lumeşti ne ademeneşte prin ispitele sale şi pretinde că i-am fi mireasă. Între timp, floarea apare cu mesaj din partea cealaltă a malului şi ne şopteşte la ureche, „Am venit, El m-a trimis. Sunt mesagera frumosului, a celui al cărui suflet este bucuria iubirii. Peste insula aceasta a izolării el a construit un pod şi nu te-a uitat, te va scăpa chiar acum. Te va trage către el şi îi vei aparţine. Iluzia aceasta nu te va putea ţine în sclavie pentru totdeauna.”

Dacă se întâmplă să fim trezi l-am întreba, „De unde să ştiu că tu chiar vii din partea lui?” Mesagerul ne-ar spune:

„Uite! Am inelul acesta de la el. Ce minunate-i sunt nuanţele şi vrăjile!”

Oh, fără îndoială este al lui – într-adevăr, este inelul nostru de nuntă. Şi orice altceva dispare în uitare şi doar simbolul acela al atingerii iubirii eterne ne

34 Anandadhyeva khalvimani bhutani j ayante.

umple de dor adânc. Începem să înţelegem că palatul de aur în care ne aflăm nu are nimic de-a face cu noi – mântuirea noastră se află în afara lui – iar acolo iubirea noastră rodeşte, iar viaţa ni se împlineşte.

Ceea ce albinei îi pare doar culoare şi mireasmă şi semnele sau petele îi indică calea dreaptă spre miere, inimii omului îi apare ca frumuseţe şi bucurie, neîmpiedicate de necesitate. Ele poartă spre inima lui o scrisoare de iubire, scrisă în multe culori.

Aşa cum am spus mai înainte, indiferent cât de ocupată şi activă ar părea natura, ea are o cameră secretă înlăuntrul inimii, de unde vine şi pleacă după cum îşi doreşte, fără nici un fel de plan. Acolo focul atelierului ei se transformă în lămpile unui festival, zgomotul fabricii ei se schimbă în cântec. Lanţul de fier al cauzei şi efectului sună greoi în exteriorul naturii, dar în inima omului bucuria neumbrită pare să sune, aşa cum se spune, precum corzile de aur ale harpei.

Într-adevăr, pare uimitor că natura are aceste două aspecte în acelaşi timp – şi încă atât de mult în antiteză – una fiind sclavie, iar cealaltă libertate. În aceeaşi formă, sunet, culoare şi gust se aud două note opuse, una a necesităţii, cealaltă a bucuriei. În afară natura este mereu ocupată şi agitată, înlăuntru este doar linişte şi tihnă. Într-o parte poartă truda, în timp ce în cealaltă poartă răgazul. Îi vezi limitele doar atunci când o priveşti din afară, dar înlăuntrul inimii ei ea este frumuseţe peste măsură.

Înţeleptul nostru ne-a spus, „Creaţia întreagă se iveşte din bucurie, prin bucurie este susţinută, către bucurie se îndreaptă şi intră mai apoi în bucurie”.

Aceasta nu înseamnă că el ignoră legea naturii, sau că această contemplare a lui asupra bucuriei infinite s-a născut

din intoxicarea produsă de complacerea sa în gânduri abstracte. El recunoaşte pe deplin legile de neînduplecat ale naturii şi spune, „Focul arde din frica lui (prin legea sa); de frica lui; şi de frica lui vântul, norii şi moartea şi îndeplinesc funcţiile.” Este domnia regulii de fier, pregătită să pedepsească orice încălcare a legii. Şi totuşi, poetul ridică în slăvi cântecul bucurie, „Creaţia întreagă se iveşte din bucurie, prin bucurie este susţinută, către bucurie se îndreaptă şi intră mai apoi în bucurie”

Fiinţa nemuritoare se manifestă pe sine din bucurie[35]*.* Manifestarea sa prin creaţie se face din toată bucuria. Natura acestei bucurii din belşug este de a se realiza pe sine în formă, care este legea; bucuria, care nu are formă. Trebuie să creeze, trebuie să se traducă pe sine în formă. Bucuria unui cântăreţ este exprimată prin forma unui cântec, aceea a unui poet, prin forma poemului. Omul, în rolul său de creator, creează mereu forme, iar ele apar din însăşi această bucurie din belşug.

35 Anandarupamamritam yad vibhati.

Această bucurie, al cărei alt nume este iubire, trebuie, prin natura sa să aibă dualitate pentru a putea fi înfăptuită. Când cântăreţul este inspirat, el se împarte în două; înlăun-trul său există celălalt sine care-l ascultă, iar în afara sa audienţa este chiar extinderea acelui sine. Iubitul îşi caută propriul sine în cea îndrăgită. Cea care creează această separare este însăşi bucuria, spre a realiza, prin obstacole, această unitate.

Amritam, fericirea nemuritoare, s-a separat pe sine în două. Sufletul nostru este cel iubit, îi este celălalt sine al său. Noi suntem separaţi; dar dacă această separare ar fi fost absolută, atunci în lume ar fi fost suferinţă nesfârşită şi răul fără cruţare. Atunci din neadevăr n-am fi putut ajunge adevărul, şi din păcat n-am fi putut niciodată spera să dobândim puritatea inimii; şi toate lucrurile contrare ar fi rămas mereu în antiteză, şi n-am fi găsit niciodată mediul prin care toate

diferenţele dintre noi s-ar fi putut uni. Şi n-ar fi existat nici limbă, nici înţelegere, nici îmbinări de inimi şi nici cooperare între noi. Din contră, vedem că starea de separare a obiectelor există în formă lichidă. Chiar şi individualitatea lor e în continuă schimbare, ele se întâlnesc şi se îmbină una cu alta, până când ştiinţa însăşi se schimbă în metafizică, materia îşi pierde marginile, iar definiţia vieţii devine din ce în ce mai de nedefinit.

Da, sufletul nostru individual s-a separat de sufletul suprem, dar această separare nu apare din alienare, ci din plinătatea iubirii. Din acest motiv neadevărurile, suferinţele şi relele nu sunt puncte moarte; sufletul omului le poate înfrunta, le poate depăşi, ba mai mult, le poate transforma în tării şi frumuseţi noi.

Cântăreţul îşi traduce cântul prin cântare, bucuria sa ia formă, iar cel ce îl ascultă îi va traduce cântarea iar în bucuria originală; doar atunci comuniunea dintre cântăreţ şi cel ce-l ascultă este deplină. Bucuria nemărginită se manifestă pe sine în multe forme, asumându-şi sclavia legii, şi noi ne împlinim destinul când ne întoarcem de la formă spre bucurie, de la lege spre iubire, când dezlegăm nodul finit şi revenim asupra urmei infinitului.

Sufletul omului călătoreşte de la lege la iubire, de la disciplină la eliberare, din stadiul moral spre cel spiritual. Buddha a predicat disciplina cumpătării de sine şi viaţa morală; acceptarea deplină a legii. Dar sclavia asta a legii nu poate fi în sine ţelul final; stăpânind-o profund dobândim căile de a o depăşi. Această lege se întoarce spre Brahma, iubirea nemărginită, care se manifestă pe sine prin aspecte finite ale legii. Buddha o numeşte *Brahma-vihāra,* bucuria de a trăi în Brahma. Cel ce-şi doreşte a atinge stadiul acesta, spune Buddha, „să nu înşele pe nimeni, să nu urască pe nimeni şi să nu facă rău cuiva din mânie. Acesta va simţi o iubire de nemăsurat pentru toate

fiinţele, aşa cum o mamă îşi iubeşte singurul prunc, pe care-l apără cu propria ei viaţă. S ă-şi extindă iubirea deasupra, dedesubt şi oriunde în jurul

55

său, iubire fără margini şi obstacole, fără cruzime şi antagonism. În timp ce stă *în picioare, în timp ce merge,* la vremea când este aşezat ori întins, până ce adoarme, acesta să-şi păstreze mintea vioaie în punerea în practică a bunăvoinţei universale."

Lipsa iubirii este treapta asprimii; aceasta pentru că iubirea este culmea conştiinţei. Noi nu iubim pentru că nu înţelegem, ci mai degrabă nu înţelegem pentru că nu iubim. Iubirea este semnificaţia finală a orice există împrejurul nostru. Nu este doar o simţire; este adevăr, este bucuria care stă la temelia creaţiei. Este lumina albă a conştiinţei pure care emană din Brahma. Şi pentru a te uni cu acest *sarvānubhuh,* acea atotsimţitoare fiinţă din cerul înalt, precum şi dinlăun-trul sufletului nostru, trebuie să ajungem la culmea conştiinţei, care este iubirea: *Cine ar fi putut sufla sau mişca dacă cerul n-ar fi fost îndestulat de bucurie, de iubire?*[4] Prin ridicarea conştiinţei la iubire şi extinderea ei către lume putem atinge *Brahma-vihāra,* comuniunea cu această bucurie nemărginită.

În mod spontan, iubirea se dăruieşte pe sine prin daruri nesfârşite. Dar darurile acestea îşi pierd semnificaţia dacă prin ele nu atingem acea iubire de dătător. Spre a face aceasta, inima trebuie să fie plină de iubire. Cel necuprins de o astfel de iubire va aprecia darurile de iubire ale iubitului doar după trebuinţa sa. Dar trebuinţa aceasta este temporară şi parţială. Nu ne poate cuprinde întreaga fiinţă; ceea ce ne este de trebuinţă ne atinge doar atunci când ne dorim ceva. După ce dorinţa ne-a fost satisfăcută, folosinţa devine neplăcere dacă ea mai continuă. Pe de altă parte, un simplu semn are valoare veşnică dacă inima ne este plină de iubire. Nu-şi are nici un fel de trebuinţă. Este un ţel în sine; ne umple fiinţa şi nu ne poate obosi niciodată.

Întrebarea este în ce chip primim lumea, darul desăvârşit al bucuriei? Am putea-o oare primi în inimile noastre,

[46] Ko hyevanyat kah pranyat yadesha akaça anando na syat.

55

acolo unde am întronat lucruri cu o valoare nemuritoare? Suntem prea ocupaţi să ne folosim de forţele universului pentru a câştiga din ce în ce mai multă putere; ne hrănim şi ne înveşmântăm din cămara acestuia, ne luptăm pentru bogăţiile sale, şi pentru noi nu e decât teren de aprigă întrecere. Dar oare ne-am născut pentru a ne extinde drepturile de proprietari peste această lume făcând-o bun de larg consum? Atunci când mintea ne este înclinată doar spre a o folosi, lumea îşi pierde pentru noi adevărata valoare. O dispreţuim prin

dorinţele noastre meschine; şi până la sfârşitul zilelor nostre doar încercăm să ne hrănim din ea, pierzându-i adevărul, precum copilul ce smulge paginile unei cărţi şi încearcă să le înghită.

În locuri îndepărtate, unde canibalismul este încă răspândit, omul îl priveşte pe celălalt drept hrană. Într-un astfel de loc, civilizaţia nu poate prospera pentru că omul şi-a pierdut valoarea şi a banalizat-o. Dar există şi alte feluri de canibalism, probabil nu la fel de scârboase, dar nu mai puţin odioase, pe care nu trebuie să le căutăm prea departe. În ţări în care civilizaţia a ajuns la nivel înalt, vedem că omul nu este considerat mai mult decât corpul său şi este cumpărat şi vândut la târg doar la valoarea cărnii de pe el. Câteodată valoarea lui depinde de cât este de folositor; el devine unealtă şi este achiziţionat de oamenii cu bani pentru a le aduce şi mai mulţi bani. Astfel, poftele noastre trupeşti, lăcomia noastră, iubirea noastră pentru confort ne poartă spre ieftinirea valorii omului. Aceasta este înşelăciune de sine la scară înaltă. Dorinţele noastre ne orbesc să vedem *adevărul* care există în om şi aceasta este cea mai mare greşeală pe care o comitem împotriva sufletului nostru. Ne înăbuşă conştiinţa şi nu este altceva decât o sinucidere spirituală treptată. Aceasta produce răni urâte în corpul civilizaţiei, ridică barăci şi bordeluri, coduri penale vindicative, sisteme crude de întemniţare, metode organizate de exploatare a altor rase, care se extind atât de mult încât jignesc neîntrerupt prin lipsa de disciplină în guvernare şi apărare a sinelui.

Cu siguranţă că omul este folositor omului, corpul lui este unealtă folositoare, iar mintea lui este un organ de o eficienţă nemaipomenită. Dar el mai este şi spirit, iar spiritul său este simţit doar prin iubire. Atunci când descriem omul prin valoarea de piaţă pe care o putem extrage de la el, îl ştim doar în parte. Prin cunoaşterea aceasta limitată este uşor să-i fim nedrepţi şi să nutrim sentimente victorioase de felicitare pentru noi înşine pentru că am reuşit să câştigăm prin el mai mult decât am plătit. Dar când îl cunoaştem prin spirit, îl vedem ca aparţinându-ne. Atunci simţim că jignindu-l ne jignim pe noi, că reducându-l la un corp ne furăm din propria noastră umanitate şi că folosindu-l doar pentru avantajele personale doar câştigăm în bani sau confort ceea ce plătim prin adevăr.

Eram într-o zi într-o barcă pe Gange. Era o seară frumoasă de toamnă. Soarele abia apusese; linia cerului era plină ochi de linişte şi frumuseţe greu de descris. Vasta întindere a apei, fără nici o unduire, oglindea umbrele schimbătoare ale strălucirii apusului de soare. Mile întregi de bancuri de nisip pustiite se întindeau precum o amfibie dintr-o vreme antediluviană cu solzii sclipindu-i în culori strălucitoare. Când barca noastră a alunecat încet către malul abrupt, strecurându-se printre cuiburile coloniilor de păsări, brusc, un

peşte mare a ieşit la suprafaţă şi mai apoi a dispărut, etalând pe silueta sa toate culorile cerului în amurg. A tras de-o parte, pentru o clipă, perdeaua multicoloră dincolo de care exista o lume liniştită, plină de bucuria vieţii. S-a ridicat, din adâncul misteriosului său sălaş, cu mişcare unduitoare şi a adăugat propriu-i cântec simfoniei liniştii zilei pe cale să se stingă. Am simţit că am fost salutat prietenos de o lume străină în propria sa limbă şi mi-a umplut inima de o licărire de încântare. Imediat, omul de la cârma bărcii a exclamat, cu vădit regret, „Ah, ce peşte mare!”. Şi-a putut închipui peştele prins şi gata de mâncat. L-a putut privi doar prin propria-i dorinţă şi a scăpat din vedere realitatea existenţei sale. Însă omul nu este doar un animal. El aspiră către o viziune spiri

tuală, care este viziunea întregii realităţi. Aceasta-i aduce cea mai de preţ desfătare pentru că-i dezvăluie adânca armonie care există între el şi tot ceea ce-l înconjoară. Dorinţele noastre sunt cele care ne mărginesc orizontul realizării de sine, ne împiedică extinderea conştiinţei şi ne duc spre păcat, care este cel mai ascuns prag care ne ţine departe de Dumnezeul nostru, instituind separare şi aroganţa exclusivităţii. Pentru că păcatul nu este doar faptă, ci o întreagă atitudine asupra vieţii care nu pune la îndoială mărginirea ţelului nostru, ori faptul că sinele nostru este cel mai de preţ adevăr, sau faptul că noi nu suntem de fapt o singură fiinţă, ci că existăm fiecare doar pentru noi înşine.

De aceea, repet, nu vom putea niciodată să ne facem o opinie despre om dacă nu-l iubim. Civilizaţia trebuie judecată şi preţuită, nu prin nivelul puterii la care a ajuns, ci pentru cât şi-a dezvoltat şi a cât a reuşit să-şi exprime prin legile şi instituţiile ei, iubirea ei pentru omenire. Aceasta este prima şi ultima întrebare la care trebuie să se răspundă: dacă sau până la ce nivel recunoaştem omul mai degrabă spirit decât unealtă? Ori de câte ori o civilizaţie antică s-a descompus şi murit, aceasta s-a datorat cauzelor care au produs cruzimea inimii care a condus la ieftinirea valorii omului; atunci, statul sau o mână de oameni ai puterii au început să privească omul drept unelte ale puterii lor; iar prin împingerea la sclavie a raselor mai slabe s-a încercat ţinerea lor la pământ; iar omul a izbit temelia măreţiei sale, propria-i iubire de libertate şi nepărtinire. O civilizaţie nu se poate clădi pe nici o formă de canibalism. Pentru că cel prin care omul este adevărat poate fi hrănit doar prin iubire şi dreptate.

Precum cu omul aşa şi cu universul. Atunci când privim lumea prin voalul propriilor noastre dorinţe o reducem şi o îngustăm şi eşuăm în a o percepe în realitatea-i deplină. Desigur, este evident că lumea ne este folositoare şi ne satisface nevoile, dar relaţia noastră cu ea nu se încheie acolo. Suntem legaţi de ea printr-o relaţie mai adâncă şi mai adevărată decât cea a necesităţii. Sufletul nostru este atras către ea;

iubirea noastră de viaţă este însăşi dorinţa de a ne continua relaţia cu această lume grandioasă. Legătura aceasta se face prin iubire. Suntem fericiţi că-i aparţinem, suntem ataşaţi de ea prin nenumărate fire ce se întind de la pământ spre cer. Omul, în prostia sa, încearcă să-şi impună superioritatea imaginându-se separat de ceea ce numeşte lumea sa fizică, pe care, în fanatismul său orb, o ignoră câteodată cu desăvârşire, considerând-o cel mai groaznic duşman. Şi totuşi, cu cât cunoaşterea sa progresează, cu atât omului îi va veni mai greu să se separe de ea şi toate gardurile imaginare pe care le-a construit în jurul său vor cădea unul după altul. Ori de câte ori ne mai pierdem câte una din distincţiile prin care neam ţinut de-o parte de tot ceea ce ne înconjoară primim un şoc de umilire. Dar trebuie să ne supunem. Dacă ne înălţăm mândria în calea realizării sinelui pentru a crea diviziuni şi dezacord, mai curând sau mai târziu ne vom trezi sub roţile adevărului şi ne vom prăbuşi în pulbere. Nu, noi nu suntem împovăraţi de o superioritate monstruoasă, lipsită de sens în caracterul său aspru. Ar fi peste măsură de înjositor să trăim într-o lume mai puţin decât în mod nemărginit, aşa cum ar fi înjositor să fim înconjuraţi de o mulţime de sclavi, zi şi noapte, din clipa naşterii până în cea a morţii. Din contră, lumea ne este camaradă, ba mai mult, suntem una cu ea.

Prin progresul ştiinţei unitatea lumii, şi a noastră odată cu ea, devine clară minţii noastre. Atunci când percepţia perfecţiunii unităţii nu rămâne doar la nivel intelectual, atunci când ne deschide întreaga fiinţă în conştiinţa luminoasă a tot ceea ce există, doar atunci devine o bucurie radiantă, o iubire care se răspândeşte peste tot. Spiritul nostru îşi află sinele extins peste întreaga lume şi are certitudinea deplină că este nemuritor. Moare de sute de ori în ţarcurile sinelui; pentru că izolarea este osândită la moarte, nu poate exista la nesfârşit. Dar nu va putea muri niciodată atunci când a devenit unul cu tot, pentru că acolo îşi află adevărul şi bucuria. Când omul simte pulsaţia ritmică a sufletului-vieţii întregii lumi în propriul suflet, doar atunci el este liber. Atunci el

observă tainica atenţie acordată miresei-lumii, înfăşurată în voalul multicolor al limitărilor de către *paramatman,* mirele, în albul său imaculat. Atunci ştie că participă la acest festival minunat al iubirii şi că este oaspetele de onoare la ospăţul nemuririi. Atunci va înţelege cântecul poetului-înţelept care zice „Din iubire lumea este născută, prin iubire este susţinută, către iubire se îndreaptă şi intră mai apoi tot în iubire”.

În iubire toate contradicţiile existenţei se îmbină unele cu altele şi dispar. Doar în iubire, unitatea şi dualitatea nu sunt în duşmănie. Iubirea trebuie să fie una şi două în acelaşi timp.

Doar iubirea este mişcare şi tihnă la un loc. Inima noastră e în continuă căutare până-şi găseşte iubirea, şi apoi se odihneşte. Dar odihna aceasta este o activitate întreagă unde repaosul deplin şi energia fără sfârşit se întâlnesc în acelaşi punct în iubire.

În iubire, pierderea şi câştigul sunt în armonie. În bilanţul ei, creditul şi debitul ei se află în aceeaşi coloană, şi darurile îi sunt adăugate la câştiguri. În festivalul acesta minunat al creaţiei, ceremonia măreaţă a sacrificiului de sine al lui Dumnezeu, iubitul se leapădă mereu de sine pentru a se câştiga pe sine în iubire. Într-adevăr, iubirea este ceva care aduce laolaltă şi leagă inseparabil atât actul abandonării cât şi cel al acceptării.

În iubire, la un pol vei găsi ceea ce este personal, la celălalt ceea ce este impersonal. La unul există afirmarea pozitivă – *Aici sunt;* la celălalt există la fel de puternica negare – *Nu sunt.* Fără acest ego, ce este iubirea? Şi din nou, doar cu egoul acesta cum ar fi posibilă iubirea?

În iubire, sclavia şi libertatea nu sunt antagoniste. Pentru că iubirea este cea mai liberă şi în acelaşi timp cea mai dependentă. Dacă Dumnezeu ar fi fost liber pe deplin, atunci n-ar mai fi existat creaţie. Fiinţa infinită şi-a asumat misterul mărginirii. Şi prin el, care este iubire, mărginirea şi nemărginirea se unesc.

59

La fel atunci când vorbim despre valorile relative ale libertăţii şi lipsei acesteia, ajungem la nimic altceva decât la un joc de cuvinte. Nu ne dorim doar libertatea, ne dorim şi sclavia. Pentru că nimic nu există mai independent decât iubirea, şi, din nou, unde am putea găsi mai multă dependenţă? În iubire, sclavia este la fel de glorioasă precum libertatea.

Religia *Vaishnava* declară, cu mare îndrăzneală, că Dumnezeu s-a legat omului, şi că aceasta este gloria cea mai de preţ a existenţei omeneşti. În vraja ritmului minunat al mărginirii el se încătuşează la fiecare pas înălţându-şi astfel iubirea în cântecul cu cele mai desăvârşite versuri de bucurie. Frumuseţea este încercarea sa de a câştiga simpatia inimilor noastre; nu are alt scop. Ne spune că etalarea puterii nu este scopul final al creaţiei; oriunde există un pic de culoare, o notă a unui cântec, o formă graţioasă, de acolo se ridică chemarea pentru iubire. Foamea ne obligă să-i urmăm făgăduiala, dar, pentru om, foamea nu este cuvântul final. Au existat oameni care, în mod deliberat, i-au sfidat ordinele spre a dovedi că sufletul omului nu poate fi condus prin constrângerea dorinţei şi a fricii de durere. De fapt, pentru a trăi viaţa omului trebuie să rezistăm revendicărilor zilnice, atât cei slabi cât şi cei mai puternici

dintre noi. Dar, pe de altă parte, există în lume frumuseţea care nu ne insultă libertatea, care niciodată nu-şi ridică nici măcar un deget pentru a ne lăsa să-i înţelegem suveranitatea. O putem ignora cu desăvârşire şi, drept consecinţă, nu vom avea nimic de plătit. Ne este chemare, nu ordin. Caută iubirea din noi, iar aceasta nu se poate găsi cu sila. Silirea nu atrage omul, însă bucuria o face. Iar bucuria se află oriunde; în iarba verde care acoperă pământul; în seninătatea albastră a cerului; în nesăbuita abundenţă a primăverii; în abstinenţa severă a iernii cenuşii, în corpul vioi care animă scheletul; în echilibrul perfect al trupului omenesc, nobil şi drept; în manifestarea tuturor puterilor noastre; în dobândirea cunoaşterii; în lupta împotriva răului; în sacrificarea vieţii pentru lucruri de care nu ne vom bucura niciodată. Bucuria este peste tot; este de prisos,

fără rost; ba mai mult, adesea contrazice porunca dogmatică a necesităţii. Există doar pentru a ne arăta că lanţurile legii se pot explica doar prin iubire; ele sunt ca şi trupul şi sufletul, la un loc. Bucuria este realizarea adevărului de unitate, unitatea sufletului nostru cu lumea şi a sufletului-lumii cu iubitul ei suprem.

VI. Desăvârşirea prin faptă

Doar cei ce au înţeles că bucuria se exprimă pe sine prin lege au învăţat să se ridice deasupra ei. Aceasta nu înseamnă că pentru ei lanţurile legii nu mai există – pentru ei lanţurile au devenit întruparea expresiei libertăţii. Sufletul liber se bucură să accepte lanţurile acestea, nu încearcă să scape de ele, pentru că prin fiecare din ele simte manifestarea energiei infinite a cărei bucurie există în creaţie.

De fapt, acolo unde nu există lanţuri, unde există doar nebunia libertinajului, sufletul încetează a mai fi liber. Acolo suferă; acolo apare separarea sa de nemărginire, agonia păcatului. Ori de câte ori este chemat de ispită, sufletul, scăpând de lanţurile legii, ca un copil lipsit de suportul braţelor mamei sale, începe să ţipe *Nu mă lovi![41],* „Leagă-mă”, se roagă, „leagă-mă prin lanţurile legii tale; leagă-mă în afară şi înlăuntrul meu; lasă-mă, strâns de legea ta, să mă leg de bucuria ta; protejează-mă prin strângerea ta fermă de delăsarea mortală a păcatului.”

Aşa cum unii, sub influenţa gândului că legea este opusă bucuriei, se înşeală luând starea de ebrietate drept bucurie, tot astfel la noi există mulţi care-şi imaginează că fapta se opune libertăţii. Ei cred că faptele, având loc în plan material, restrâng spiritul liber al sufletului. Dar trebuie să ne amintim că aşa cum bucuria se manifestă pe sine prin lege, tot astfel sufletul îşi află

libertatea prin faptă. Aceasta pentru că bucuria nu se poate manifesta pe sine prin sine şi îşi doreşte legea care este în afara sa. La fel, pentru că sufletul nu-şi poate găsi libertatea prin sine îşi doreşte fapta din afara sa.

[47] Ma ma himsih.

61

Sufletul omului se eliberează pe sine mereu prin faptă; dacă n-ar fi fost astfel, n-ar fi putut îndeplini nimic de bună voie.

Cu cât omul transformă şi ceea ce este latent în el în realitate, cu atât mai mult el trage către sine ceea ce se află departe – *Incă-să-fie.* Prin această aducere la realitate omul devine din ce în ce mai distant, şi apare, în mod limpede, în aspecte din ce în ce mai noi în sânul acestor activităţi diferite, în stat, în societate. Această viziune a sa se îndreaptă către libertate.

Libertatea nu există în întuneric şi nici în lipsa de claritate. Nu există nici sclavie mai înfricoşătoare decât obscuritatea. Pentru a scăpa din această obscuritate, sămânţa se străduieşte să încolţească. Pentru a scăpa de învelitoarea lipsei de claritate, ideile din minţile noastre caută neîncetat şansa de a se manifesta în exterior. În acelaşi fel, sufletul nostru, pentru a scăpa din pâcla neclară şi a ieşi la iveală, creează continuu pentru sine noi sfere de acţiune şi este ocupat inventând altele noi, chiar dacă n-ar fi nici măcar necesare vieţii pământeşti. De ce? Pentru că-şi doreşte libertatea. Vrea să se vadă pe sine, vrea să se realizeze.

Când omul taie jungla vătămătoare şi-şi face o grădină din ea, frumuseţea pe care o scoate la iveală dinlăuntrul ogrăzii sale de urâţenie este chiar frumuseţea sufletului său; fără a o lăsa liberă în afară nu o poate face liberă înlăuntrul său. Când sădeşte legea şi disciplina în mijlocul unei societăţi neascultătoare, binele pe care-l lasă la iveală din obstacolele răului este bunătatea propriului său suflet: fără a fi liber să iasă la iveală nu-şi poate găsi libertatea lăuntrică. Astfel, omul este mereu dornic a-şi scoate la iveală prin faptă propriile-i puteri, frumuseţea sa, bunătatea sa, însuşi sufletul. Şi cu cât reuşeşte mai mult a o face, cu atât se vede pe sine mai important, cu atât sfera cunoaşterii sinelui devine mai vastă.

Upanishada spune: *Doar în toiul înfăptuirii îţi vei dori să trăieşti o sută de* ani[36]. O spun cei care au gustat din

61

belşug bucuria sufletului. Cei ce şi-au realizat perfect sufletul nu au vorbit niciodată în ton jalnic despre tristeţea vieţii sau despre înlănţuirea faptei. Ei nu sunt floarea plăpândă a cărei tulpină fiind mult prea subţire se ofileşte înainte de a putea înflori. Ei se agaţă de viaţă cu toată puterea şi spun „no vom lăsa să

36 Kurvanne veha karmani jijivishet çatam samah.

plece până nu rodeşte”. În bucuria lor, ei vor să se exprime viguros pe sine în viaţa şi faptele lor. Durerea şi tristeţea nu-i înspăimântă, nu s-au încovoiat sub greutatea propriei inimi. Cu capul ridicat precum eroii victorioşi, ei mărşăluiesc prin viaţă văzându-se pe sine şi arătându-se altora în strălucirea sufletului lor din ce în ce mai mare, atât în bucurie cât şi în necaz. Bucuria vieţii lor ţine pasul cu bucuria acelei energii care se joacă de-a făurirea şi sfărâmarea de la un capăt la celălalt al universului. Bucuria răsăritului de soare, bucuria aerului nestingherit, amestecându-se cu bucuria vieţii lor, face ca o armonie plăcută să domnească înlăuntrul precum şi în afara lor. Ei sunt cei ce spun: *Doar în toiul înfăptuirii îţi vei dori să trăieşti o sută de ani.*

În om, această bucurie a vieţii, această bucurie a înfăptuirii, este pe deplin adevărată. Nu are rost să spunem că-i doar o iluzie; că până ce nu scăpăm de ea nu vom putea porni pe calea realizării de sine. Realizarea nemărginirii ca separată de lumea faptei nu ne va ajuta nici în cea mai mică măsură.

Nu este adevărat că omul dacă este silit devine activ. Dacă într-o parte există constrângerea, iar în cealaltă există plăcerea; pe de o parte fapta este aţâţată de dorinţă, pe de alta se îndreaptă repede către împlinirea firească. De aceea, cu avansarea civilizaţiei, omul îşi sporeşte obligaţiile precum şi munca pe care şi-o doreşte. Am putea crede că natura i-a dat destul de lucru pentru a-l ţine ocupat, că l-a sleit de puteri prin loviturile biciului foamei şi setei – dar nu. Omul nu crede că e destul; el nu se poate mulţumi făcând doar ceea ce i-a fost prescris de natură, la un loc cu păsările şi fiarele. El vrea să îi depăşească pe toţi, chiar şi prin fapte. Nici una din celelalte creaturi nu trebuie să muncească atât de mult ca

omul. A fost constrâns să născocească pentru sine un domeniu vast de activitate în societate; iar în acest domeniu el construieşte şi dărâmă, face şi desface legi, adună averi, gândind, căutând şi suferind neîncetat. În acest domeniu el a dat cele mai crâncene lupte, a câştigat prelungirea vieţii, a murit glorios, şi, departe de a evita încurcăturile, din proprie voinţă, a stârnit mereu greutatea unei noi neplăceri. A descoperit adevărul că nu este împlinit în cuşca dimprejurul său, că este mai mult decât îi oferă prezentul, şi că dacă s-ar putea să nu facă nimic, oprirea vieţii îi distruge capacitatea reală şi adevăratul scop al existenţei sale.

Această *mahatī vinashtih* – această mare distrugere, el n-o poate suporta, şi în consecinţă, el se trudeşte şi suferă în speranţa că poate va câştiga în calităţile sale prin depăşirea prezentului, spre a deveni ceea ce încă nu este. Gloria omului constă în truda sa, şi pentru că ştie acest lucru, n-a căutat să-şi restrângă limitele domeniului său de activitate, ci se ocupă

neîncetat spre a-i extinde graniţele. Câteodată se avântă atât de departe încât faptele sale îşi pierd sensul şi graba sa încoace şi încolo creează vârtejuri de jur împrejurul unor centre – vârtejuri ale interesului de sine, ale mândriei, ale puterii. Şi totuşi, atâta vreme cât puterea curentului nu se pierde, nu-i nici o frică; piedicile şi agonisirile moarte ale activităţii sale sunt risipite şi pierdute; forţele dinamice ne corectează greşelile. Duşmanii săi dobândesc tărie să-l subjuge doar atunci când sufletul omului doarme în stagnare şi obstacolele devin prea stânjenitoare pentru a le mai putea depăşi. De aceea învăţaţii noştri ne-au înştiinţat că pentru a munci trebuie să trăim, pentru a trăi trebuie să muncim; viaţa şi activitatea sunt inseparabil legate.

Este tipic vieţii să nu fie desăvârşită prin sine; trebuie să iasă la iveală. Adevărul ei constă în circulaţia dintre exterior şi interior. Pentru a trăi corpul trebuie să menţină diferite legături cu lumina şi aerul din afară – nu doar pentru a obţine forţa-vieţii, ci şi pentru a o manifesta. Gândeşte-te cum este folosit în întregime corpul; bătăile inimii nu trebuie să

înceteze nici pentru o secundă, stomacul său, creierul său, ele trebuie să lucreze continuu. Şi asta nu-i destul; în exterior corpul este mereu agitat. Viaţa sa îl călăuzeşte spre un dans neîncetat al muncii şi jocului; nu poate fi satisfăcut cu mişcările interne şi îşi află împlinirea în bucurie prin excursiile în afară.

La fel se întâmplă şi cu sufletul. Nu poate trăi doar prin propriile-i sentimente lăuntrice, prin imaginaţie. Are mereu nevoie de obiectele exterioare lui; nu doar pentru a-şi hrăni conştiinţa lăuntrică, ci pentru a se dărui pe sine în faptă, nu doar pentru a primi, ci şi pentru a da.

Adevărul efectiv este că noi nu putem trăi dacă-l îm-părţim pe cel care este însăşi adevărul în două părţi. Trebuie să sălăşluim în el în afară şi înlăuntru. Indiferent care este aspectul pe care i-l negăm, ne amăgim pe noi înşine şi pierdem. *Brahma nu m-a părăsit, fie ca Brahma să nu mă părăsească*[37]*.* Dacă spunem că prin introspecţie îl vom realiza şi îl omitem din fapta noastră exterioară, că ne vom bucura de el prin iubirea inimii, dar nu-l vom adora în timpul slujbei religioase; sau dacă spunem invers, şi dacă ne dăm doar într-o parte în această călătorie a scopului vieţii, la fel, ne vom îndrepta cu paşi nesiguri către prăbuşire.

În marele continent vestic putem vedea că sufletul omului este preocupat cu extinderea sa în exterior; domeniul său este câmpul deschis al exercitării puterii. Preferinţa sa este pe deplin pentru lumea extinderii şi va lăsa de-o parte -ba mai mult, prea puţin crede în – câmpul conştiinţei lăuntrice, care este câmpul desăvârşirii. A ajuns atât de departe în aceasta încât perfecţiunea

37 Maham brahma nirakuryyam ma ma brahma nirakarot.

desăvârşirii pare să nu mai existe pentru el nicăieri. Ştiinţa sa a vorbit întotdeauna despre evoluţia continuă a lumii. Metafizica lui a început acum să vorbească despre evoluţia însăşi a lui Dumnezeu. Ei nu vor admite că el *este;* ci ei spun că *devine.*

Ei nu reuşesc să realizeze că, în timp ce infinitul este mai mare decât orice limită nealeatorie, el este şi deplin; că

pe de o parte Brahma este în desfăşurare, pe de altă parte el este desăvârşire; într-un aspect al său este esenţă, iar în celălalt este manifestare – amândouă în acelaşi timp, precum cântecul şi cântatul. Este ca şi cum conştiinţa cântăreţului nu s-ar lua în consideraţie şi am spune că doar cântatul are loc, dar nu este nici un cântec. Fără îndoială, suntem imediat conştienţi doar de cântat, şi niciodată de cântec privit în general; dar nu ştim oare că un cântec desăvârşit se află în sufletul cântăreţului?

Din cauza acestei insistenţe cu privire la facere şi devenire noi percepem în vest ameţeala puterii. Oamenii par hotărâţi să prade şi să acapareze totul prin forţă. Întotdeauna, cu încăpăţânare vor face şi nu va fi niciodată făcut – nu-i vor acorda morţii locul firesc în schema lucrurilor – ei nu cunosc frumuseţea desăvârşirii.

La noi pericolul vine din partea cealaltă. Noi avem slăbiciune către lumea lăuntrică. Cu neobrăzare noi vom da de-o parte câmpul puterii şi al extensiunii. Noi l-am realiza pe Brahma doar prin aspectul său desăvârşit, şi suntem hotărâţi să nu-l vedem în relaţia sa cu universul, în aspectul său în desfăşurare. De aceea în înţelepţii noştri vedem adesea intoxicarea spiritului şi deteriorarea sa consecventă. Credinţa lor nu va recunoaşte restricţiile legii, imaginaţia lor zboară fără restricţii, comportarea lor refuză să dea vreo explicaţie raţiunii. Intelectul lor, în strădaniile zadarnice de a-l vedea pe Brahma separat de creaţia sa, lucrează în piatră seacă, şi inimile lor, căutând să-l ţină închis în propriile scurgeri, leşină în extazul ameţit al emoţiei. Ei n-au păstrat la îndemână nici un standard prin care ar fi putut măsura pierderea tăriei şi a caracterului pe care natura umană se sprijină şi prin aceasta au ignorat obligaţiile legii şi revendicarea acţiunii în universul exterior.

Dar adevărata spiritualitate, aşa cum ne-a fost predată prin învăţăturile noastre sacre, este echilibrată în putere, în corelaţia dintre exterior şi interior. Adevărul îşi are legea sa, îşi are

bucuria sa. Într-o parte se recită *Bhayădasyagnistapati*[38]*,* în cealaltă *Ānandādhyeva khalvimāni bhūtāni jâyante*[39]. Libertatea este imposibil de dobândit fără supunere în faţa legii, pentru că pe de o parte Brahma este legat de adevărul său, iar pe de altă parte este liber în bucuria sa.

Cât despre noi, doar atunci când ne supunem pe de-a-ntregul legăturii cu adevărul vom ajunge să dobândim bucuria libertăţii. Cum? Precum coarda legată la harpă. Atunci când harpa este prea încordată, când nu există destindere în puterea legăturii, doar atunci apare muzica; iar coarda, depăşindu-se pe sine în propriul său sunet, îşi găseşte libertatea în orice acord. Aceasta pentru că, pe de o parte, este legată prin reguli rigide şi fixe; pe de altă parte, este posibil să-şi găsească libertatea în muzică Atâta vreme cât coarda n-a fost corect legată, a fost pur şi simplu doar legată; slăbirea legăturii ei n-ar fi fost calea spre libertate, care poate fi atinsă doar prin legătura din ce în ce mai puternică până ce atinge înălţimea reală a sunetului.

Corzile joase şi cele înalte ale obligaţiei noastre ne sunt legături doar atâta vreme cât le putem menţine cu statornicie acordaţi după legea adevărului; şi nu putem numi libertate slăbirea legăturii cu ea în nimicnicia neînfăptuirii. De aceea, aş spune, că adevărata străduinţă în căutarea adevărului, a *dharmei,* nu constă în neglijarea faptei, ci în efortul de a o acorda din ce în ce mai mult armoniei eterne. Textul străduinţei acesteia ar trebui să fie *Indiferent de ceea ce faci, dedică-i lui Brahma*[40]*.* Aceasta ar însemna că sufletul trebuie să se dedice lui Brahma prin tot ceea ce face. Această dedicaţie este cântecul sufletului şi în aceasta îşi află libertatea. Bucuria domneşte atunci când toată înfăptuirea devine cale spre unirea cu Brahma; când sufletul încetează să se tot întoarcă la propriile-i dorinţe; când ofranda de sine devine

din ce în ce mai intensă. Apoi apare desăvârşirea, libertatea, şi, în această lume, se coboară împărăţia lui Dumnezeu.

Cine este acela care, şezând într-un colţ, va lua în derâdere această exprimare de sine a omenirii prin faptă, această neîncetată consacrare de sine? Cine este acela care crede că uniunea dintre Dumnezeu şi om este de găsit în plăcerea izolată a propriei sale imaginaţii, departe de templele până la cer ale măreţiei omenirii, pe care întreaga omenire, în arşiţa soarelui sau în furtună, se trudeşte să le ridice de secole? Cine este acela care crede că această comuniune izolată este cea mai înaltă formă a religiei?

O! Tu, vagabond zăpăcit, tu *Sannyasin,* ameţit de vinul intoxicării de sine, nu auzi progresul sufletului omului de-a lungul drumului trecând câmpurile largi ale omenirii – tunetul progresului său în maşina realizărilor sale, care este

38 Din frica lui focul arde.

39 Din bucurie se nasc toate fiinţele.

40 Yadyat karma prakurvīta tadbrahmani samarpayet.

destinat să depăşească legăturile care-i opresc expansiunea în univers? Însăşi munţii se sfâşie în bucăţi şi fac loc defilării stindardelor fluturânde triumfal către cer; aşa cum în ceaţa de dinaintea răsăritului soarelui încurcăturile obscure ale lucrurilor materiale dispar la apropierea lui de nerezistat. La atacul lui, durerea, boala, dezordinea dispar la fiecare pas; barierele ignoranţei sunt împinse de o parte; întunecarea orbirii este străpunsă şi priveşte tărâmul făgăduit al bogăţiei şi sănătăţii, al poeziei şi artei, al cunoaşterii şi dreptăţii, care este, încet, încet scos la iveală. Vrei să spui, în letargia ta, că maşina aceasta a omenirii, care zguduie însăşi pământul prin triumful progresului dea lungul grandiosului drum al istoriei, nu-şi are căruţaşul ei să o călăuzească către desăvârşire? Cine poate refuza chemarea lui de a se alătura progresului său triumfal? Cine-i atât de necugetat, încât fugind de mulţimea bucuroasă, îl caută în nepăsarea neînfăptuirii? Cine, atât de abrupt adevărului, îndrăzneşte să numească toate acestea neadevăr – această măreţie a omului, această civilizaţie extensibilă a omenirii, efortul neîncetat al omului, prin profundă amărăciune, prin culmea bucuriei, prin nenumărate obstacole în afara şi înlăuntrul său, spre a câştiga victoria pentru puterea lui? El ce poate gândi

imensitatea realizărilor ca fiind o imensă înşelătorie poate oare crede în Dumnezeu, care este adevăr? Cel ce gândeşte să-l dobândească pe Dumnezeu alergând de lume, când şi unde se aşteaptă să-l întâlnească? Cât poate zbura de departe – poate zbura la nesfârşit, până ce ajunge în neant? Nu, laşul care poate zbura nu-l poate găsi nicăieri. Trebuie să fim suficienţi de curajoşi pentru a fi capabili să spunem: am ajuns la el aici, chiar în locul acesta, acum, chiar în clipa aceasta. Trebuie să fim capabili să ne asigurăm pe noi înşine că aşa cum ne putem realiza pe noi înşine prin faptă, tot astfel înlăuntrul nostru îl realizăm pe el care este sinele sinelui. Prin îndepărtarea, cu efort propriu, a tuturor obstacolelor şi a conflictelor din calea noastră de acţiune, trebuie să fim capabili să spunem: „Munca mea îmi este bucurie, iar în bucuria aceasta sălăşluieşte bucuria bucuriei *mele „.*

Pe cine Upanishadele numesc *Cel mai presus printre cunoscătorii lui Brahma[51]?* El este *cel a cărui bucurie este în Brahma, a cărui distracţie se află în Brahma, cel activ[41]* Bucuria lipsită de distracţie nu-i deloc bucurie – distracţia fără activitate nu-i distracţie. Activitatea este distracţia bucuriei. El, a cărui bucurie există în Brahma, cum poate trăi în trândăvie? Nu trebuie oare, prin activitatea sa, să pună ceva la dispoziţie în care bucuria lui Brahma s-ar putea întrupa şi manifesta pe sine? De aceea, cel ce-l cunoaşte pe Brahma, care-şi află bucuria în Brahma, trebuie în aceeaşi măsură să-şi depună toate activităţile în Brahma – mâncatul şi băutul său, câştigatul traiului său şi

41 Ātmakrīrha ātmaratih kriyāvān

binefacerea sa. Precum bucuria poetului în poemul său, a artistului în arta sa, a celui brav în bravura sa, a înţeleptului în discernerea adevărului mereu îşi caută expresie în diferite activităţi, tot astfel, bucuria celui ce-l cunoaşte pe Brahma, prin faptele sale zilnice, mici sau mari, în adevăr, în frumos, în respectarea legilor şi în binefacere, caută să dea expresie nemărginirii.

[53] Brahmavidamvaristhah.

67

Însăşi Brahma îşi exprimă bucuria în acelaşi mod. *Prin activităţile sale felurite, care radiază în toate direcţiile, el împlineşte dorinţele inerente ale diferitelor sale fiinţe*[42]*.* Dorinţa aceea inerentă este chiar el, şi astfel el, prin diferite căi, în diferite forme, se dăruieşte pe sine. El înfăptuieşte, pentru că fără înfăptuire nu s-ar putea dărui pe sine. Bucuria sa constă în a se dedica pe sine în dedicarea care-i este pro-pria-i creaţie.

În aceasta constă înţelegerea deplină, în aceasta constă asemănarea noastră cu tatăl. Şi noi trebuie să ne abandonăm pe noi înşine în diferite activităţi în direcţii diverse. În *Veda,* el este numit *dătătorul de sine, dătător al tăriei*[43]*.* El nu se mulţumeşte doar dăruindu-se pe sine, ci ne dă tăria de a ne dărui pe noi înşine. De aceea profetul *Upanishadei* se roagă celui care ne împlineşte nevoile, *Fie ca el să ne dăruiască mintea binefăcătoare*[44]*,* fie ca el să ne împlinească cea mai de preţ trebuinţă a noastră prin a ne dărui mintea binefăcătoare. Aceasta înseamnă că nu este suficient ca el doar să înfăptuiască spre a ne îndepărta nevoile, ci că trebuie să ne dea dorinţa şi tăria de a înfăptui împreună cu el, în activitatea sa şi în manifestarea binelui. Atunci doar uniunea noastră cu el se va desăvârşi. Mintea binefăcătoare este cea care ne indică nevoia *(swârtha)* unui alt sine ca fiind nevoia inerentă *(nihitārtha)* propriului nostru sine; aceea care ne arată că bucuria noastră constă în punerea la încercare a puterilor noastre diferite în slujba omenirii. Când înfăptuim călăuziţi de o astfel de minte binefăcătoare, atunci faptelor noastre li se dă o formă regulată, nu devin mecanice; nu sunt fapte stimulate de nevoie, ci stimulate din satisfacţia sufletului. O astfel de activitate încetează să mai fie o copie a mulţimii, o imitaţie la modă. Din ea începem să vedem că *El este înce*

67

putul şi sfârşitul universului[558]*,* şi, în acelaşi mod, putem vedea că în faptele noastre el este izvorul şi inspiraţia şi la sfârşitul acestora este tot el, şi de aceea toate activităţile noastre sunt îmbibate de tihnă şi bine şi bucurie.

---

42 Bahudhā çakti yogāt varṇānanekān nihitārtho dadhāti.

43 Ātmadā baladā.

44 Sa no buddhya çubhayā samyunaktu.

Upanishada spune: *Cunoaşterea, tăria şi fapta sunt firea sa*[45]*.* Noi separăm bucuria de faptă pentru că naturaleţea aceasta nu s-a născut încă în noi. Ziua noastră de muncă nu este ziua noastră de bucurie – de aceea avem nevoie de zile libere, pentru că, nefericiţi cum suntem nu putem să ne găsim odihna în munca noastră. Râul îşi află odihna în curgerea sa continuă, focul în degajarea flăcării, mireasma florii în răspândirea sa în atmosferă; dar pentru noi, în munca noastră zilnică nu există o astfel de odihnă. Munca noastră ne copleşeşte pentru că nu ne bucurăm de libertate în ea, pentru că nu ne dăruim ei cu bucurie, pe deplin.

Oh! Cel ce te dăruieşti pe tine! La viziunea ta ca bucurie, fie ca sufletele noastre să se înflăcăreze către tine, să curgă către tine precum râul, să îţi cuprindă fiinţa precum mireasma unei flori. Dă-ne tăria să ne iubim, să ne iubim cu desăvârşire, viaţa cu supărările şi bucuriile ei, prin ceea ce dobândim şi pierdem, în mărire sau prăbuşire. Fie ca să avem destulă tărie desăvârşită să-ţi vedem şi să-ţi auzim universul tău, şi din aceasta să putem înfăptui cu eficacitate. Aceasta ne este rugăciunea. Fie ca, odată pentru totdeauna, să îndepărtăm din minţile noastre imaginaţia lipsită de sens care ţi-ar vedea bucuria ca separată de faptă, subţire, neîntrupată şi fără sprijin. Ori de câte ori ţăranul cultivă pământul rigid, de acolo ţâşneşte bucuria ta prin verdele grâne-lor, ori de câte ori omul pune ordine în locul pădurii încurcate, îi netezeşte terenul acoperit cu pietre şi o transformă într-o gospodărie, acolo bucuria ta o înfăşoară în rânduială şi tihnă.

[58] Vichaiti chānte v^vamādau.

68

O înfăptuitor al universului! Ne rugăm ţie să-ţi laşi curentul energiei tale universale să se coboare asupra noastră precum vântul năpraznic al primăverii, ce vine din sud, lasă-l să se năpustească asupra câmpului vast al vieţii omului, să poarte mireasma multor flori, murmurul multor păduri, lasă-l să îndulcească şi să umple de sunete neînsufleţirea sufletu-lui-vieţii uscate. Fie ca renăscutele noastre puteri să strige după desăvârşirea nemărginită în frunză, floare şi fruct.

68

VII. Desăvârşirea prin desfătarea în frumos

Lucrurile care nu ne bucură sunt fie o povară a minţii noastre de care trebuie să scăpăm cu orice preţ; fie ne sunt folositoare şi astfel, în relaţia lor temporară şi parţială cu noi, devin o povară atunci când îşi pierd utilitatea; sau sunt precum vagabonzii rătăcitori ce ne dau târcoale pentru o clipă şi ne distrag atenţia, pentru ca mai apoi să plece mai departe.

---

45 Svābhāvikījnāna bala kriyā cha.

Cea mai mare parte a acestei lumi ne apare ca şi cum n-ar fi nimic. Însă n-o putem lăsa să rămână astfel, pentru că ne micşorează sinele. Întreaga lume ne este dată şi toate puterile noastre îşi află înţelesul final în credinţa că prin ele trebuie să ne însuşim moştenirea.

Care este însă rolul simţului nostru de frumos în procesul acesta al extensiunii conştiinţei? Putem să separăm adevărul în lumini şi umbre după care să ni-l punem în palmă în forma distincţiei necompromiţătoare a frumuseţii şi urâciunii? Dacă este astfel, atunci ar trebui să admitem că acest simţ al frumosului creează o disensiune în universul nostru şi ridică un zid de blocaj de-a lungul căii de comunicare care ne călăuzeşte de la orice la toate lucrurile.

Dar aceasta nu poate fi adevărată. Atâta vreme cât desăvârşirea noastră nu s-a împlinit cu adevărat, inevitabil rămâne împărţirea dintre lucrurile cunoscute şi necunoscute, plăcute şi neplăcute. Dar, în ciuda declaraţiilor unor filosofi, omul nu acceptă nici o limită arbitrară şi absolută lumii sale cunoscute. Zi de zi ştiinţa lui pătrunde în zonele marcate odinioară ca neexplorate şi de neexplorat. Sensul nostru de frumos este, în mod similar, mereu dornic să meargă mai departe în cuceririle sale. Adevărul există pretutindeni şi de

aceea orice lucru poate deveni pentru noi obiectul cunoaşterii. Frumuseţea este atotcuprinzătoare, de aceea este posibil ca orice lucru să ne dăruiască bucurie.

În zilele de început ale istoriei, omul a acceptat toate lucrurile ca fiind fenomene ale vieţii. Ştiinţa vieţii a început pentru el cu distincţia precisă dintre viaţă şi lipsa acesteia. Dar pe măsură ce înaintează în cunoaştere, linia demarcaţiei dintre însufleţire şi neînsufleţire devine din ce în ce mai neclară. La începutul analizei noastre aceste linii precise ne sunt de mare folos, dar pe măsură ce înţelegerea noastră creşte, ele dispar treptat.

Upanishadele spun că toate lucrurile sunt create şi susţinute de către o bucurie nemărginită. Pentru a realiza acest principiu al creaţiei începem cu o diviziune – diviziunea dintre frumos şi non-frumos. Apoi înţelegerea frumuseţii ne apare ca o lovitură puternică spre a ne trezi conştiinţa din letargia primitivă şi-şi dobândeşte obiectul prin contrast. De aceea, la prima noastră întâlnire cu frumuseţea o vedem în culori pestriţe, care ne distrage prin fâşii şi pene, chiar mai mult, prin desfigurare. Dar cum înţelegerea noastră se maturizează, dezacordurile aparente se dizolvă în modulaţii de ritm. Mai întâi separăm frumuseţea de ceea ce o înconjoară, o ţinem separată de rest, dar la urmă înţelegem armonia ei cu toate lucrurile. Apoi sunetul frumuseţii nu mai are nevoie să ne instige prin zgomote stridente; renunţă la violenţă şi ne apare inimii prin adevărul că sfiiciunea sa moşteneşte pământul.

În anumite stadii ale creşterii noastre, în anumite perioade ale istoriei noastre, am încercat să stabilim un cult special al frumuseţii şi să o reducem la un circuit restrâns, ca să o facem o chestiune de mândrie pentru cei aleşi. Apoi a crescut în partizanii ei afecţiuni şi exagerări, precum a făcut cu Brahmanii în timpul decadenţei civilizaţiei indiene, când perceperea adevărului cel mai de preţ s-a diminuat şi superstiţiile au crescut fără încetare.

Ş i în istoria esteticii a venit o epocă a emancipării, când recunoaşterea frumuseţii în lucrurile mari şi mici a fost

uşoară, când o vedeam mai mult în modesta armonie a lucrurilor obişnuite decât în lucrurile surprinzătoare prin singularitatea lor. Şi asta în aşa măsură încât trebuia să trecem prin tot felul de reacţii când în reprezentarea frumuseţii încercam să evităm orice ar fi fost, în mod clar, plăcut şi ceea ce a fost încoronat prin sancţiunea convenţiei. Am fost apoi tentaţi în sfidarea exagerării trivialităţii lucrurilor banale, făcându-le astfel ieşite din comun în mod agresiv. Pentru a restabili armonia am creat dezacorduri care sunt caracteristice tuturor reacţiilor. În prezent, putem vedea deja semnul reacţiei estetice care dovedeşte că omul a ajuns să înţeleagă faptul că îngustimea percepţiei sale îi separă în mod clar câmpul conştiiţei estetice în urâţenie şi frumuseţe. Atunci când are puterea să privească lucrurile detaşat de propriul său interes şi de cerinţele insistente ale poftei simţurilor sale, doar atunci el poate avea adevărata viziune a frumuseţii ca existând pretutindeni. Doar apoi el poate vedea că ceea ce nu ne este plăcut nu este în mod necesar lipsit de frumuseţe, ci îşi află frumuseţea în adevăr.

Când spunem că frumuseţea există pretutindeni nu afirmăm că cuvântul urâţenie ar trebui abolit din limba noastră, după cum ar fi la fel de absurd să spunem că nu există neadevăr. Cu siguranţă că neadevărul există, nu în sistemul univesului, ci în puterea noastră de înţelegere, drept elementul său negativ. În acelaşi fel, există urâţenie în exprimarea deformată a frumuseţii în viaţa şi arta noastră, care apare din realizarea imperfectă a Adevărului. Într-o oarecare măsură ne putem aranja viaţa împotriva legilor adevărului, care există în noi şi în toţi ceilalţi, şi la fel putem înălţa urâţenia prin a ne opune legii eterne a armoniei de pretutindeni.

Prin simţul nostru de adevăr realizăm legea creaţiei, iar prin simţul nostru de frumos realizăm armonia în univers. Când recunoaştem legea în natură ne extindem stăpânirea peste legile fizice şi devenim puternici; când recunoaştem legea în natura noastră morală dobândim stăpânirea peste sine şi devenim liberi. La fel, cu cât înţelegem mai mult

armonia lumii fizice, cu atât mai mult vieţile noastre împart bucuria creaţiei, iar expresia frumuseţii în artă devine mult mai tolerantă. Devenind conştienţi de armonia din sufletul nostru, înţelegerea stării de binecuvântare a sufletului lumii devine universală, iar expresia frumuseţii în viaţa noastră se transmută în bunătate şi iubire către nemărginire. Acesta este obiectivul de bază al existenţei noastre, trebuie să ştim că „frumuseţea este adevăr, adevărul frumuseţe”; trebuie să realizăm întreaga lume în iubire, pentru că iubirea îi dă naştere, o susţine, şi o aduce înapoi la sânul său. Trebuie să atingeam acea emancipare desăvârşită a inimii care ne dă puterea să ne aşezăm în centrul cel mai profund al lucrurilor şi să putem gusta plenitudinea aceea a bucuriei dezinteresate care îi aparţine lui Brahma.

Muzica este cea mai pură formă a artei şi de aceea expresia cea mai directă a frumuseţii, cu o manieră şi un spirit care este unul şi simplu, cel mai puţin împovărată cu ceva din afară-i. Simţim că manifestarea nemărginirii în formele finite ale creaţiei este chiar muzică, tăcută şi vizibilă. Pe înserate, cerul, repetând fără oboseală constelaţiile stelelor, pare asemenea unui copil uimit de misterul primelor sale cuvinte, gângăvind acelaşi cuvânt mereu, ascultându-l cu o bucurie fără sfârşit. În nopţile ploioase din iulie, întunericul e des peste livezi şi sporovăiala ploii trage voal după voal peste tăcerea pământului, monotonia aceasta a sporovăielii ploii pare să fie chiar întunericul sunetului. Tristeţea şirului de copaci, întunecoasă şi deasă, tufele cu spini ce sunt împrăştiate pe câmpul cu buruieni desfrunzite precum capetele plutitoare ale înnodătorilor cu părul ud, mirosul ierbii umede şi al pământului ud, turla templului ridicându-se deasupra masei nedefinite a întunericului format de jur împrejurul colibelor satului – toate par asemenea notelor ridicate din inima nopţii, amestecându-se şi pierzându-se într-un singur sunet, al ploii coborâte din cer fără încetare.

De aceea, poeţii veritabili, văzătorii, caută să exprime universul prin muzica lor. Foarte rar ei folosesc simbolurile

picturii pentru a exprima dezvăluirea formelor, amestecarea liniilor nesfârşite şi a culorilor care se prelungesc prin fiecare clipă pe albastrul cerului.

Îşi au motivul lor. Cel care pictează trebuie să aibă pânza, pensula şi cutia de vopsele. Prima atingere a pensulei este foarte departe de ideea finală. Iar apoi, când opera este terminată, artistul a dispărut şi pictura înrămată a rămas neînsoţită, atingerile iubirii neîncetate ale mâinii creatoare retrăgându-se de la ea.

În vreme ce cântăreţul are tot înlăuntrul său. Notele se ivesc din propria-i viaţă. Ele nu sunt materiale adunate din afara sa. Ideea şi expresia acesteia

sunt frate şi soră; adesea gemeni. Prin muzică, inima se dezvăluie pe sine fără întârziere; nu suferă din îngrădirea materialului străin de ea.

De aceea, chiar dacă muzica trebuie să-şi aştepte desăvârşirea, ca orice altă artă, totuşi la fiecare pas răspândeşte frumuseţea întregului. Ca material al expresiei, chiar şi cuvintele sunt îngrădiri, pentru că sensul lor trebuie construit prin gând. Dar muzica nu trebuie să depindă de nici un înţeles clar; exprimă ceea ce nici un cuvânt n-o poate face. Mai mult, cântecul şi cântăreţul sunt de nedespărţit. Atunci când cântăreţul se retrage, cântul său moare cu el; rămânând în uniunea eternă cu viaţa şi bucuria stăpânului său. Cântecul-lumii nu este niciodată separat de cântăreţul ei. Nu este făcut din materiale din afară. Este însăşi bucuria lui în forme fără sfârşit. Este marea inimă trimiţându-şi tremurul tresăririi sale până la cer.

În fiecare sunet al muzicii există perfecţiune, care este revelaţia desăvârşirii în ceea ce este neterminat. Nici una din notele sale nu este finală, şi totuşi fiecare din ele reflectă nemărginirea.

Ce contează dacă nu reuşim să dobândim sensul real al acestei splendide armonii? Oare nu este asemenea mâinii care întâlnind corzile scoate la iveală fără întârziere toate tonurile prin atingerea sa? Este limba frumuseţii, mângâierea care răsare din inima lumii şi ne atinge inimile direct.

72

Noaptea trecută, în tăcerea care pătrundea întunericul, stăteam singur ascultând vocea cântăreţului cântecelor eterne. Mergând la culcare am închis ochii cu gândul acesta în minte, şi chiar inconştient în aţipire, dansul vieţii a continuat pe arena tăcută a corpului meu adormit, ţinând pasul cu stelele. Inima va pulsa, sângele va sări prin vene şi milioanele de atomi ai corpului meu vor vibra în acord cu notele corzii harpei care tresare la atingerea stăpânului.

72

VIII. Desăvârşirea prin nemărginire

Upanishada spune: „Omul devine autentic dacă în viaţa aceasta îl poate înţelege pe Dumnezeu; dacă nu, aceasta îi este cea mai mare năpastă”.

Dar care este natura acestei dobândiri a lui Dumnezeu? Este clar că nemărginirea nu este un obiect printre multe altele, spre a fi clasificat cu precizie şi păstrat printre alte bunuri pentru a fi folosit ca un aliat, de care am fi în mod special favorizaţi în uneltirile noastre, în ostilităţi, în câştigul banilor, în competiţiile noastre sociale. Pe Dumnezeul nostru nu îl putem pune pe aceeaşi listă cu casele noastre de vacanţă, cu maşinile noastre, cu contul din bancă, cum mulţi par a face.

Trebuie să încercăm să înţelegem caracterul veridic al dorinţei omului atunci când el tânjeşte după Dumnezeul său. Constă oare din dorinţa sa de a

adăuga ceva, oricum de preţ, lucrurilor care deja îi aparţin? În mod categoric, nu! Această continuă adăugare la cămara noastră este o corvoadă nesfârşit de obositoare. Atunci când sufletul îl caută pe Dumnezeu, el îşi caută, de fapt, evadarea definitivă din această colectare şi îngrămădire neîncetată. Nu este astfel în căutarea unui obiect adiţional, ci a *nityo'nityănăm,* a ceea ce este trainic în tot ceea ce este trecător, a *rasānām rasatamah,* cea mai trainică bucurie unificatoare a tuturor plăcerilor. De aceea, atunci când *Upanishadele* ne îndrumă să înfăptuim totul în Brahma, nu înseamnă că avem de căutat ceva suplimentar şi nici că avem de produs ceva nou.

Cunoaşte tot ceea ce există în univers ca fiind învăluit de Dumnezeu[66]''. *Bucură-te de orice ţi-a dat şi nu nutri în*

[60] Içhavasyamdiam sarvam yat kincha jagatyanjagat.

mintea ta lăcomia pentru averea care nu-ţi aparţine[46]*.*

Atunci când ştii că orice există este saturat de el şi că orice ai este un dar al său, atunci vei realiza nemărginirea în mărginire şi pe dătătorul de daruri. Atunci ştii că toate fenomenele realităţii îşi află sensul doar în manifestarea unui singur adevăr şi că toate bunurile tale îşi au însemnătate nu în sinea lor, ci prin legătura pe care o au cu nemărginirea.

Aşadar, nu se poate spune că îl putem descoperi pe Brahma în acelaşi fel în care descoperim alte obiecte; nu se pune problema de a-l căuta în ceva mai mult ca în altceva, într-un anumit loc, mai degrabă decât într-altul. Nu trebuie să alergăm la prăvălia băcanului pentru a găsi lumina dimineţii; doar deschidem ochii şi ea e acolo; astfel trebuie să renunţăm la noi înşine pentru a afla că Brahma există pretutindeni.

Pentru acest motiv Buddha ne-a atras atenţia să ne eliberăm din restrângerea vieţii sinelui. Dacă n-ar fi existat ceva care să-i ia locul, desăvârşit şi îndestulător, atunci, o astfel de prevenire ar rămâne fără sens. Nimeni nu poate lua în serios un astfel de sfat şi nicicum să aibă vreun entuziasm pentru a renunţa la tot spre a câştiga absolut nimic.

Astfel rugăciunea noastră zilnică adresată lui Dumnezeu nu este procesul treptat de a-l dobândi, ci procesul treptat de lepădare de sine, îndepărtând toate obstacolele către uniune şi extinderea conştiinţei sale prin consacrare şi servire, în bunătate şi iubire.

Upanishadele spun: *Pierde-te în întregime în Brahma precum săgeata care şi-a pătruns pe de-a întregul ţinta.* Aşadar, a fi conştient de existenţa în totalitate, învelit de Brahma, nu este doar un act de concentrare a minţii. Trebuie să fie ţelul întregii noastre vieţi. Prin toate gândurile şi faptele trebuie să fim conştienţi de nemărginire. Fie ca realizarea aceasta să ne fie zilnic din

46 Tena tyaktena bhunjiţha ma gridhah kasyasviddhanam.

ce în ce mai uşoară, ca *nimeni să nu poată trăi sau mişca dacă energia atotpătrunzătoare a*

bucuriei n-ar fi umplut cerul[47]*.* În toate faptele noastre fie să simţim impulsul energiei nemărginite şi să ne bucurăm.

Se poate spune că nemărginirea ne depăşeşte posibilitatea de dobândire, că ne este ca şi cum n-ar fi nimic. Da, dacă cuvântul dobândire implică ideea de stăpânire, atunci trebuie să admitem că nemărginirea este de nedobândit. Dar nu trebuie să dăm uitării faptul că în om cea mai mare bucurie nu constă în ceea ce are, ci în a căpăta, care este, în acelaşi timp, necăpătarea. Plăcerile noastre fizice nu lasă nici un loc neîmplinirii. Ele, satelitul mort al pământului, au doar puţin aer în jurul lor. Atunci când mâncăm şi ne astâmpărăm foamea, aceasta este un proces de luare în stăpânire. E o plăcere să mănânci atâta vreme cât eşti încă flămând. Pentru că atunci bucuria de a mânca atinge nemărginirea în orice moment. Dar când se încheie, cu alte cuvinte, atunci când bucuria de a mânca ajunge la sfârşitul stării de împlinire, ajunge la sfârşitul bucuriei sale. În toate bucuriile noastre intelectuale marginile sunt mai largi, limita este departe. În iubirea noastră cea mai profundă, dobândirea şi nedobândi-rea funcţionează mereu în paralel. Într-o poezie a celor *Vaishöava*[48]*,* iubitul îi spune celei iubite: „Simt că ţi-am privit chipul de când m-am născut, şi totuşi ochii îmi sunt încă flămânzi, ca şi cum te strâng la inima mea de milioane de ani, şi totuşi inima nu mi-e sătulă".

Aceasta ne dovedeşte cu claritate că ceea ce căutăm prin plăcerile noastre este nemărginirea. Dorinţa de a fi bogaţi nu este pentru o anume sumă de bani, ci este nelimitată şi cele mai trecătoare dintre desfătările noastre sunt doar atingerile de moment ale eternităţii. Tragedia vieţii noastre

constă în încercarea zadarnică de a extinde limitele lucrurilor care nu vor deveni niciodată nelimitate – a ajunge la infinit prin încercarea absurdă de mai adăuga o treaptă scării infinitului.

Din aceasta este evident că dorinţa cea mai de preţ a sufletului este de a trece dincolo de toate posesiunile. Înconjurat de lucruri pe care le poate atinge şi simţi, ţipă: „Am obosit adunând; ah, unde-i cel mereu nedobândit?"

De-a lungul istoriei omului putem vedea oriunde că spiritul renunţării este cea mai adâncă realitate a sufletului omenesc. Când sufletul spune „Nu-l vreau,

47 Ko hyevanyat kah prânyat yadesha akaçha anando na syat.

48 Adepţi ai lui *Vishnu,* unul dintre zeii care alcătuiesc trinitatea hindusă, alături de *Brahma* şi *Shiva,* protector al creaţiei. Krishna este considerat ca cel mai de seamă avatar al său, unul din cei nouă deja întrupaţi. Cel de-al zecelea, *Kalki,* este încă aşteptat să apară la sfârşitul celei de-a patra perioade de timp îndelungat, *Kali Yuga,* şi despre care se consideră a încheia ciclul vieţii lumii. [n.tr.]

am trecut de asta”, rosteşte cel mai adânc adevăr al său. Când fetiţa a crescut mai mare decât păpuşa, când îşi dă seama că, în orice privinţă, este mai mult decât ea, o lasă de-o parte. Prin simplul fapt de a pune stăpânire pe lucruri noi ştim că suntem deasupra lucrurilor posedate. A fi legat de lucrurile mai prejos de noi este o suferinţă cumplită. Aceasta e ceea ce Maitreyi a simţit atunci când soţul ei i-a lăsat averea în seara de dinaintea părăsirii casei. Ea l-a întrebat: „oare lucrurile acestea materiale ajută pe cineva să dobândească ceea ce-i cel mai de preţ?” sau, în propriile ei cuvinte, „Îmi sunt mai de preţ decât sufletul?”. Când soţul i-a spus: „Te vor îmbogăţi în posesiuni lumeşti”, ea i-a răspuns iar: „atunci ce să fac cu ele?” Când omul ajunge să ştie că sufletul său este cu mult deasupra acestor lucruri, doar atunci se eliberează din sclavia lor. Astfel, omul îşi realizează pe deplin sufletul atunci când sufletul său a crescut mai mare decât posesiunile sale, şi progresul său în calea vieţii eterne se face printr-o serie de renunţări.

Faptul că nu putem lua în posesie fiinţa supremă nu este doar o declaraţie intelectuală. Trebuie să fie trăită, iar aceea este experienţa beatitudinii. Pasărea, în zborul ei spre cer, simte, prin orice bătaie a aripilor sale, că cerul este nemărginit, că aripile sale n-o vor putea purta niciodată dincolo de el. De aici i se trage bucuria. În cuşcă, cerul este limitat; poate este suficient pentru scopul vieţii păsării, dar nu este

mai mult decât îi e necesar. Pasărea nu se poate bucura între limitele necesarului. Trebuie să simtă că ceea ce are este cu mult mai mult decât ceea ce-şi doreşte sau înţelege, şi doar atunci se poate bucura.

De aceea sufletul nostru trebuie să se avânte spre nemărginire şi trebuie să simtă, clipă de clipă, că neputinţa de a atinge o limită în dobândirea sa este însăşi bucuria sa supremă, libertatea sa deplină.

Fericirea trainică a omului nu constă în a dobândi ceva, ci în renunţarea de sine pentru ceva mai presus de el, ideilor care sunt mai presus vieţii sale individuale, ideea ţării sale, a omenirii, a lui Dumnezeu. Acestea îi uşurează despărţirea de tot ceea ce are, lăsându-i doar viaţa. Existenţa sa este mizerabilă şi meschină până ce nu găseşte o idee intensă pe care să şi-o revendice ca aparţinându-i pe deplin, şi care-l poate scăpa de tot ataşamentul pentru lucrurile sale. Buddha şi Iisus şi toţi profeţii noştri au prezentat astfel de idei. Ei susţin înaintea noastră ocazii favorabile pentru a ceda tot ce avem. Când se înfăţişează în faţa noastră cu strachina-de-milostenie simţim că nu avem cum să nu le dăm şi vedem că în a da stă bucuria cea mai de preţ şi libertatea, pentru că ne unim, în acea măsură, cu nemărginirea.

Omul nu este complet; este în devenire. În ceea *este* el este mic şi dacă ni l-am imagina oprindu-se acolo pentru eternitate, am avea ideea celui mai

cumplit iad pe care omul şi-l poate imagina. În *devenirea* sa el este nemărginit, acolo îi este raiul, salvarea. În ceea ce *este,* el este mereu prins în ceea ce poate dobândi şi isprăvi; în ceea ce *poate deveni,* el este flămând după ceva care-i mai mult decât poate obţine, ceva ce nu poate pierde niciodată pentru că nu i-a aparţinut vreodată.

Polul mărginit al existenţei noastre îşi are locul în lumea necesităţii. Acolo omul umblă de colo până colo după mâncare pentru a trăi, după îmbrăcăminte spre a se încălzi. În acest ţinut – ţinutul naturii – funcţiunea sa este de a obţine diferite lucruri. Omul normal este ocupat cu sporirea proprietăţii sale.

76

Dar acesta este un act parţial de obţinere. Se limitează necesităţilor omului. Putem avea un lucru doar în măsura nevoilor noastre, aşa cum un vas poate conţine atâta apă în măsura spaţiului gol din el. Relaţia noastră cu mâncarea există doar prin hrănire, relaţia noastră cu o casă constă doar în locuire. Numim trebuinţă atunci când un lucru se potriveşte unei necesităţi anume. De aceea, a dobândi ceva este a-l dobândi în parte şi nu poate fi nicidecum altfel. Astfel, pofta aceasta de dobândire aparţine sinelui nostru mărginit.

Dar acel pol al existenţei noastre al cărui direcţie se îndreaptă către nemărginire nu caută averi, ci libertate şi bucurie. Acolo stăpânirea necesităţii încetează, iar funcţionarea noastră acolo nu este spre a dobândi, ci spre a fi. A fi ce anume? A fi unul cu Brahma. Pentru că ţinutul nemărginirii este ţinutul unităţii. De aceea *Upanishadele* spun: *Dacă omul îl înţelege pe Dumnezeu el devine autentic.* Aici este devenire, nu dobândire a mai mult. Cuvintele nu capătă încărcătură doar cunoscându-le sensul; ele devin veridice contopindu-se cu o idee.

Chiar dacă vestul l-a acceptat ca învăţător pe cel ce şi-a proclamat unitatea cu Tatăl său, şi care i-a sfătuit pe cei ce l-au urmat să îl urmeze pe Tatăl său în perfecţiune, nu a acţionat niciodată conform ideii acesteia a unităţii noastre cu fiinţa nemărginită. Se condamnă drept blasfemie orice implicaţie a omului devenind Dumnezeu. Aceasta, cu siguranţă, nu este ideea predicată de Hristos, probabil nici ideea misticilor creştini, dar pare să fie o idee bine acceptată în vestul creştin.

Dar cea mai de preţ înţelepciune a estului susţine că rolul sufletului nostru nu este acela de a-l dobândi pe Dumnezeu, de a-l folosi în scopuri materiale. Tot ceea ce putem spera este să devenim, din ce în ce mai mult, unul cu Dumnezeu. În ţinutul naturii, care este ţinutul diversităţii, creştem prin ceea ce dobândim; în lumea spirituală, care este ţinutul unităţii, creştem, lepădându-ne de noi, prin uniune. Câştigând un lucru, precum am spus, prin natura sa este parţial, se

restrânge unei nevoi anume; dar *fiind* este deplin, aparţine totalităţii noastre, nu răsare din nici o necesitate, ci din înrudirea noastră cu nemărginirea, care este principiul perfecţiunii existent în sufletul nostru.

Chiar aşa, trebuie să devenim Brahma. Nu trebuie să ne sustragem mărturisind aceasta. Existenţa noastră ar fi lipsită de sens dacă n-ar exista speranţa de a ne da seama de cea mai de preţ desăvârşire care există. Dacă avem o ţintă pe care n-o vom putea ajunge niciodată, atunci aceea nu ne este nicidecum ţintă.

Dar se poate oare spune că nu există nici o diferenţă între Brahma şi sufletul individual? Bineînţeles că diferenţa este clară. Spune-i iluzie sau ignoranţă, sau orice alt nume i-ai da, există. Poţi să o explici, dar nu o poţi elucida. Chiar şi iluzia este iluzie veridică.

Brahma este Brahma, idealul nemărginit al desăvârşirii. Dar noi nu suntem ceea ce chiar suntem; noi suntem întotdeauna predispuşi să devenim autentici, să devenim Brahma. În relaţia dintre fiinţă şi devenire există un joc de iubire etern, iar în adâncul acestui mister zace izvorul oricărui adevăr şi oricărei frumuseţi care susţine marşul nesfârşit al creaţiei.

O convingere viguroasă răsună prin muzica râului zorit: „Mă voi preschimba în mare”. Nu este o convingere zadarnică; este o smerenie desăvârşită, pentru că este adevăr. Râul nu are nicidecum o altă cale. De amândouă părţile malurilor sale sunt câmpii şi păduri fără număr, sate şi oraşe; le poate sluji în diferite feluri, curăţa şi hrăni, poate căra produsele lor dintr-un loc în altul. Dar poate avea doar o relaţie parţială cu toate acestea şi indiferent cât de mult va zăbovi printre ele o să rămână întotdeauna separat de ele; nu va putea niciodată deveni un oraş sau o pădure. Dar poate şi chiar devine marea. Această apă curgătoare neînsemnată îşi are afinitatea ei cu apa nemişcătoare a oceanului. Se mişcă printre mii de lucruri în mişcarea curgerii sale şi mişcarea sa îşi află finalitatea atunci când ajunge la mare.

77

Râul poate deveni mare, însă nu va putea niciodată să facă marea parte integrantă a lui. Dacă, prin cine ştie ce minune, el a încercuit o întindere largă de apă şi pretinde că a făcut marea partea sa integrantă, noi ştim imediat că nu este astfel, că curentul său încă îşi caută tihna în marele ocean căruia nu-i poate pune margini niciodată.

În acelaşi mod, sufletul nostru poate deveni Brahma, precum râul poate deveni mare. Sufletul poate atinge orice altceva pentru moment, apoi porneşte din nou, continuă să se deplaseze, dar nu-l va putea nicidecum părăsi pe Brahma, nu poate trece de el. Odată ce sufletul nostru se va putea desăvârşi în

obiectivul esenţial al tihnei în Brahma, toate deplasările sale capătă un scop. Oceanul acesta al tihnei nemărginite este cel care dă importanţă activităţilor neîntrerupte. Această perfecţiune a fiinţei este cea care conduce către imperfecţiunea devenirii acelei calităţi a frumuseţii care-şi găseşte expresia în toată poezia, drama şi arta.

Într-un poem trebuie să existe o idee desăvârşită care îl însufleţeşte. Fiecare rând al poemului atinge acea idee. Când cititorul ajunge să înţeleagă ideea aceea care-l străbate, în timp ce continuă să citească, citirea poemului îi devine cu totul bucurie. Apoi, fiecare parte a poemului devine semnificativă prin lumina întregului poem. Dar dacă poemul continuă la nesfârşit, neexprimând nicicum ideea întregului, trântind doar imagini separate, oricât de frumoase, atunci devine obositor şi, în cel mai mare grad, neavantajos. Progresul sufletului nostru este asemenea unui poem desăvârşit. Are o idee nemărginită care, odată realizată, face ca orice deplasare să fie plină de sens şi frumuseţe. Dar dacă-i extragem deplasarea din acea idee fundamentală, dacă nu vedem ţinta nemărginită, ci doar mişcarea neîncetată, atunci existenţa ne pare o afurisire hidoasă, îndreptându-se năvalnic spre un sfârşit fără de ţintă.

Îmi amintesc că în copilărie am avut un profesor care ne cerea să învăţăm pe dinafară întreaga carte de gramatică sanscrită, scrisă în simboluri, fără a ne explica sensul lor. Zi

de zi ne-am spetit cu ele, dar către ce, nu aveam nici o idee. Astfel, în ceea ce privesc lecţiile acestea, noi eram în poziţia pesimistului care poate doar număra activităţile epuizante ale lumii, dar care nu poate vedea tihna nemărginită a perfecţiunii din care toate aceste activităţi îşi dobândesc balanţa clipă de clipă, în formă desăvârşită şi armonie. Contemplând astfel existenţa pierdem toată bucuria, pentru că ne lipseşte adevărul. Vedem gesticularea dansatorului şi ne închipuim că aceasta este dirijată de cruda tiranie a şansei, în timp ce suntem surzi muzicii eterne care face oricare din aceste gesturi în mod inevitabil spontane şi frumoase. Aceste mişcări cresc mereu în muzica perfecţiunii, devenind una cu ea, dedicându-i la fiecare pas o multitudine de forme pe care le tot creează.

Şi acesta este adevărul cu sufletul nostru şi aceasta-i este bucuria că trebuie să crească către Brahma, că toate deplasările lui trebuie adaptate acestei idei fundamentale şi toate creaţiile sale trebuie să fie dăruite drept ofrande spiritului suprem al desăvârşirii.

În *Upanishade,* cu totul ieşit din comun, se spune: *Nu cred că-l ştiu bine, sau că-l ştiu, sau că nu-l ştiu deloc*[49]*.*

49 Nāham manye suvedeti no na vedeti vedacha.

Nu putem înţelege fiinţa desăvârşită prin procesul cunoaşterii. Dar dacă ne este mereu la neîndemână, atunci nu ne este nimic. Adevărul este că nu-l ştim, ştiindu-l totuşi.

Aceasta ne-a fost explicat printr-o altă spusă a *Upanishadelor: De la Brahma cuvintele se întorc încurcate, precum şi mintea, dar cel ce îl ştie prin bucuria acestuia s-a eliberat de orice frică*[50].

Cunoaşterea este parţială de vreme ce intelectul este un instrument, doar o parte din noi, ne poate furniza informaţii care pot fi divizate şi analizate şi ale căror proprietăţi se pot clasifica în părţi. Dar Brahma e perfect şi cunoaşterea care este parţială nu poate fi niciodată cunoaşterea sa.

Dar el poate fi cunoscut prin bucurie, prin iubire. Pentru că bucuria este cunoaştere prin întregimea sa, cunoscând prin toată fiinţa. Intelectul ne situează în afara lucrurilor de cunoscut, dar iubirea-şi ştie obiectul prin contopire. O astfel de cunoaştere este nemijlocită şi nu lasă loc îndoielii. Este ca şi cum ne-am cunoaşte propriul sine, însă mai mult.

De aceea *Upanishadele* spun că mintea nu-l poate cunoaşte pe Brahma, cuvintele nu-l pot descrie; el poate fi cunoscut doar prin sufletul nostru, prin bucuria acestuia în el, prin iubire. Sau, în alte cuvinte, vom putea intra în relaţie cu el doar prin uniune – uniune a întregii noastre fiinţe. Trebuie să fim unul cu Tatăl, trebuie să fim la fel de perfecţi ca şi el.

Dar cum s-ar putea aceasta? Nu poate exista treaptă în perfecţiunea desăvârşită. Nu putem creşte din ce în ce mai mult în Brahma. El este cel absolut şi nu poate exista mai mult sau mai puţin din el.

Într-adevăr, realizarea lui *paramātman,* sufletul suprem, înlăuntrul lui *antarātman,* sufletul nostru individual, este o stare de desăvârşire absolută. Nu putem gândi despre acesta ca fiind neexistent şi ca depinzând de puterile noastre limitate de a-l construi treptat. Dacă relaţia noastră cu divinitatea ar fi un lucru făurit de noi, cum ne-am putea bizui pe ea ca fiind aievea, şi cum ne-ar putea oferi suport?

La fel, trebuie să ştim că înlăuntrul nostru există ceva unde spaţiul şi timpul încetează să domine şi unde verigile evoluţiei se îmbină în unitate. În sălaşul acela veşnic al lui *ātman,* sufletul, revelaţia lui *paramātman,* sufletul suprem, este deja desăvârşit. De aceea, *Upanishadele* spun: *Cel care-l cunoaşte pe Brahma, cel aievea, cel atotconştient şi nemărginit ca tăinuit în adâncurile sufletului, care este cerul suprem (cerul lăuntric al conştiinţei), se bucură de toate obiectele dorinţelor sale în uniune cu atotcunoscătorul Brahma*[51].

---

50 Yato vācho nivartante aprâpya manasā saha ānandam brahmaṇo vidvān na vibheti kutaçchana.

51 Satyam jfiānam anantam brahma yo veda nihitam guhāyām paramo vyoman so'çnute sarvān kāmān saha brahmaṇa vipaāchita.

Unirea este desăvârşită deja. *Paramātman,* sufletul suprem, şi-a ales deja sufletul acesta al nostru drept mireasă, iar căsătoria este deja încheiată. Mantra solemnă a fost rostită: *Fie ca inima-ţi să-ţi fie întocmai cu inima mea*[61]*.* În căsătoria aceasta nu există loc pentru ca evoluţia să joace rolul maestrului de ceremonii. Acest *eshah,* care nu se poate descrie altfel decât *Acesta,* nemediata prezenţă fără nume, există mereu aici, înlăuntrul fiinţei noastre. „Acest *eshah,* sau *Acesta,* este marginea supremă a celuilalt acesta”[52]. „Acest *Acesta* este comoara cea mai de preţ a celuilalt acesta”[53]. „Acest *Acesta* este sălaşul suprem al celuilalt acesta”[54]. „Acest *Acesta* este bucuria supremă a celuilalt acesta”[55]. Deoarece căsătoria iubirii supreme s-a încheiat în timp fără sfârşit. Şi acum continuă în nesfârşitul *līlā,* jocul iubirii. Cel ce a fost dobândit prin eternitate este acum urmărit, în timp şi spaţiu, în bucurii şi suferinţe, în lumea aceasta ca şi în cele de dincolo de ea. Atunci când sufletul-mireasă înţelege bine aceasta, inima ei este prea-fericită şi în tihnă. Ea ştie că, precum râul, a ajuns oceanul împlinirii sale, într-o parte a fiinţei sale, iar în cealaltă parte ea va fi mereu, dobândind-o; într-o parte este tihna eternă, în cealaltă este mişcare neîncetată şi schimbare. Atunci când cunoaşte amândouă capetele într-o legătură de neseparat, atunci cunoaşte lumea ca propria-i gospodărie prin dreptul cunoaşterii stăpânului lumii ca pe propriul ei stăpân. Şi astfel toate înfăptuirile ei sunt pline de iubire, toate nevoile şi necazurile vieţii îi par încercări spre a-şi dovedi tăria iubirii, zâmbind spre a câştiga răsplata cu iubitul său. Dar atâta vreme cât rămâne în întuneric, nu-şi ridică voalul, nu-şi recunoaşte iubitul, şi ştie lumea doar ca separată de el, ea înfăptuieşte totul ca o fată în casă, în timp ce are dreptul de a fi regină; se leagănă în îndoială, suspină

[67] Yadetat hridayam mama tadastu hridayan tava.

în amărăciune şi descurajare. *Trece din înfometare în înfometare, din nevoie în nevoie, şi din frică în altă frică*[12]*.*

Nu voi putea niciodată uita fragmentul unui cântec pe care l-am auzit în zorii zilei din mijlocul zarvei unei mulţimi adunate pentru un festival ce avusese loc cu o noapte înainte: „Barcagiule, du-mă de partea cealaltă a ţărmului!”

Din forfota muncii noastre se ridică strigătul: „Trece-mă dincolo”. Vânzătorul ambulant se tocmeşte pentru marfa sa şi cântă, „Trece-mă dincolo”.

Ce înseamnă strigătul acesta? Simţim că nu ne-am atins ţelul şi ştim că, cu toată străduinţa şi truda, nu vom ajunge la capăt, nu vom obţine ceea ce ne

52 Eshāsya paramā gatih
53 Eshāsya paramā sampat.
54 Eshāsya paramo lokah
55 Eshāsya parama ānandah

dorim. Precum copilul nemulţumit de jucăriile sale, inima ne plânge, „Nu aceasta, nu aceasta”. Dar ce altceva? Unde-i marginea cealaltă?

Este altceva decât ceea ce deja avem? Este în altă parte decât unde ne aflăm? Este în a renunţa la tot ce facem şi a ne despovăra de toate responsabilităţile vieţii?

Nu, în mijlocul activităţilor noastre căutăm capătul. Plângem după dincolo, chiar acolo unde ne aflăm. Şi cum buzele rostesc rugăciunea de a fi purtaţi dincolo, mâinile prinse în lucru nu ne sunt fără ocupaţie.

Într-adevăr, tu ocean al bucuriei, acest mal şi celălalt sunt unul şi acelaşi în tine. Când spun că aici îmi aparţine, celălalt zace înstrăinat; şi pierzând sensul desăvârşirii care există în mine, inima mea plânge neîncetat după celălalt. Toate acestea ale mele şi acel celălalt aşteaptă să se împace, pe de-a întregul, în iubirea ta.

Acest „eu” al meu trudeşte din greu, zi şi noapte, pentru o casă despre care ştie că îi aparţine. Vai! Suferinţele sale nu se vor sfârşi atâta vreme cât nu este capabil să înţeleagă casa aceasta ca aparţinându-i. Până atunci se va strădui şi va plânge mereu în inima sa, „Barcagiule, trece-mă dincolo”. Când casa asta a mea va deveni a ta, în clipa aceea va trece

[72] Daurbhikshāt vāti daurbhiksham k^āt kleçam bhayāt bhayam.

dincolo, chiar dacă zidurile-i vechi încă o îngrădesc. Acest „eu” este lipsit de odihnă. Trudeşte pentru a dobândi ceea nu poate dobândi prin spiritul său, ce nu poate cuprinde şi păstra. În eforturile de a strânge în mâinile sale ceea ce aparţine tuturor pricinuieşte durere altora şi se răneşte pe sine în schimb şi ţipă, „Trece-mă dincolo”. Dar odată ce este pregătit să spună: „Toată înfăptuirea mea îţi aparţine”, toate rămân aceleaşi, doar că deja a trecut dincolo.

Unde te-aş putea găsi dacă nu în casa aceasta a mea devenită a ta? Unde m-aş putea alătura ţie dacă nu prin fapta mea prefăcută în fapta ta? Dacă-mi las casa nu o voi găsi pe a ta; dacă încetez fapta nu mă voi putea alătura ţie într-a ta? Pentru că tu sălăşluieşti în mine şi eu în tine. Tu fără mine şi eu fără tine suntem nimic.

De aceea, în casa noastră şi în mijlocul înfăptuirilor noastre ridicăm rugăciunea „Trece-mă dincolo!” Pentru că aici se balansează marea şi tot aici se întinde malul celălalt aşteptând să fie ajuns – fireşte, aici este prezentul acesta veşnic, nu în depărtare şi nici în altă parte.

CUPRINS

Introducere_ 7
Nota traducătoarei _ 15
Prefaţa autorului_ 17
I. Legătura dintre om şi Univers_ 19
II. Conştiinţa sufletului_ 32
III. Problema răului _ 46
IV. Problema sinelui_ 59
V. Desăvârşirea prin iubire_ 75
VI. Desăvârşirea prin faptă_ 91
VII. Desăvârşirea prin desfătarea în frumos_ 103
VIII. Desăvârşirea prin nemărginire_ 109
82

Casa Cărţii de Ştiinţă
Director: Mircea Trifu Fondator: dr. T.A. Codreanu Redactor şef: Irina Petraş Tehnoredactare computerizată: Czégely Erika
Tiparul executat la Casa Cărţii de Ştiinţă 400129 Cluj-Napoca; B-dul Eroilor nr. 6-8 Tel./fax: 0264-431920 www. casacartii.ro ; e-mail: ed itura@casacartii.ro